

ΠΑΝΔΩΡΑ

ΣΥΝΓΡΑΜΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΕ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

ΑΠΟ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1871 ΜΕΧΡΙΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1872.

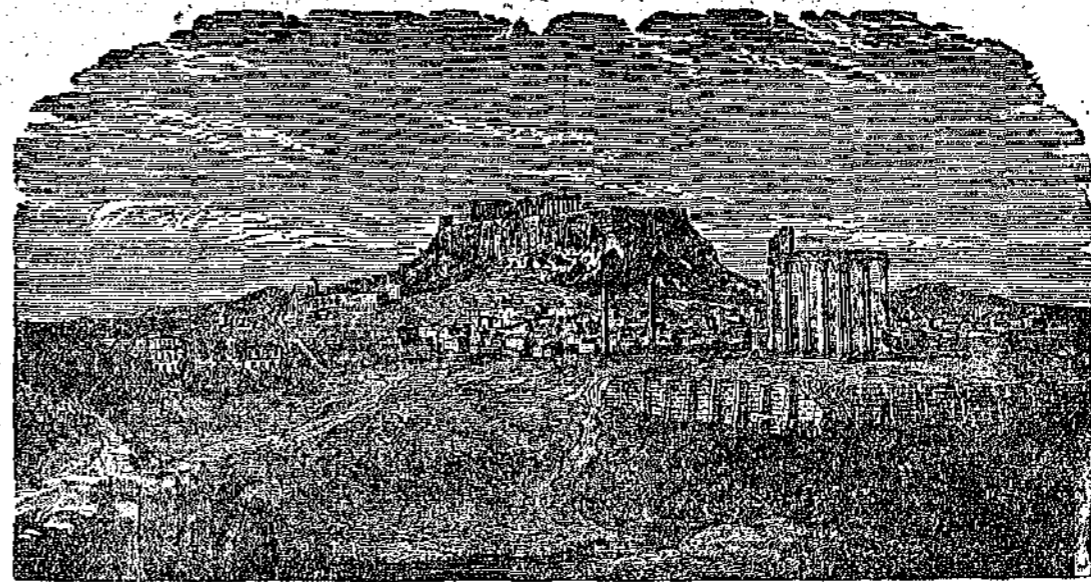
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΞΟΝ ΑΡΙΘ. _____

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
2213
ΚΥΡ. Γ. ΜΠΟΥΚΑΛΑΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΠΑΝΔΩΡΑΕ ΛΑΖ. Α. ΒΙΛΛΑΡΑ.

1872.

Π Α Ν Δ Ω Ρ Α .

15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ, 1872.

ΤΟΜΟΣ ΚΒ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 524

Π Ε Ρ Ι

ΤΩΝ ΔΙΠΛΩΝ ΑΣΤΕΡΩΝ.

Τῶν διὰ τοῦ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ δρατῶν ἀστέρων ἢ ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασις εἶνε διάφορος, καὶ ἀλλαχού μὲν βλέπομεν συμπύκνωσιν μεγάλην, ἀλλαχού δὲ οἱ ἀστέρες εἶναι ἀραιῶς διατεθειμένοι. Ἡ μεγίστη τῶν διὰ τοῦ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ συμπύκνωσις ἀστέρων εἶνε ἡ τοῦ Γαλαξίου, περὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἡμετέρα ἀρχαϊότης καὶ χαριέστατα ἐμυθολόγησε καὶ διαφόρως ἐξήγησεν αὐτόν. Τανῦν τῇ βοήθειᾳ τοῦ τηλεσκοπίου γινώσκομεν ὅτι ὁ Γαλαξίας εἶναι σύμφασις ἀστέρων πολλῶν, οἵτινες διὰ τὴν μεγάλην αὐτῶν ἀπ' ἡμῶν ἀπόστασιν φαίνονται τασοῦτο πλησίον ἀλλήλων, ἔσπε ὁ ὀφθαλμὸς δὲν δύναται ἀνευ τῆς μεγεθυντικῆς τοῦ τηλεσκοπίου δυνάμεως νὰ διακρίνη ἕκαστον αὐτῶν χωριστά. Ἡ ἐκ τῆς διατάξεως δὲ τῶν ἀστέρων τοῦ Γαλαξίου καὶ τῆς ἀναλογίας αὐτοῦ πρὸς τὰς διὰ τοῦ τηλεσκοπίου διαλυτὰς καλουμένας κοσμικὰς φωτονεφέλας (nebulaes), δεχόμεθα ὅτι δὲν εἶνε ὀπτική μόνον δι' ἡμᾶς ἡ γαϊνίασις τῶν ἀστέρων τοῦ Γαλαξίου, ἀλλ' ὅτι οὗτοι ἀποτελοῦσι φυσικὸν σύστημα σωμάτων, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει καὶ ὁ ἡμέτερος ἥλιος (ἐννοεῖται μετὰ τῶν δορυφόρων αὐτοῦ, ἵνα μὴ λησμονήσωμεν καὶ τὴν ἡμετέραν γῆν) αἱ δὲ

διαλυταὶ φωτονεφέλαι εἶνε ἕμοια συστήματα μεγάλου ἀριθμοῦ ἀστέρων.

Ἐκτὸς ὁμοῦ τῆς μικρᾶς ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεως (ἐννοεῖται μικρᾶς σχετικῶς πρὸς τὸν χῶρον ἐν ᾧ εὗρισκονται τὰ οὐράνια σώματα), ἐκτὸς λέγομεν τῆς μικρᾶς ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεως τῶν πολυαριθμῶν ἀστέρων τοῦ Γαλαξίου, βλέπομεν ἐνιαχοῦ συμπυκνώσεις καὶ μικροτέρου ἀριθμοῦ ἀστέρων, οἷον τῶν Πλειάδων, Ύαδων κτλ., ἐνίοτε δὲ καὶ δύο μόνους, οὗς μόλις δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ἀπ' ἀλλήλων διὰ τοῦ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ, ὅπως τὸν διπλοῦν ἀστέρα α τοῦ Αἰγόκεραι. Ἀλλ' ἡ τοῦ τηλεσκοπίου ἀνακάλυψις, βοηθούσα τὸν ὀφθαλμὸν, παρέσχε τὸ μέσον τῆς ἀνακαλύψεως πολλῶν ἀστέρων, οἵτινες διὰ γυμνοῦ μὲν ὀφθαλμοῦ φαίνονται ἄπλοϊ, δι' αὐτοῦ ὁμοῦ διαλύονται εἰς δύο ἐνίοτε δὲ καὶ πλείονας ἀστέρας. δι' ὀλίγων, λοιπὸν θὰ ζητήσωμεν νὰ ἐξετάσωμεν τοὺς διπλοῦς ἀστέρας.

Ὅτε κατὰ πρότερον παρατηρήθησαν διπλοὶ ἀστέρες, θεωρήθη ἡ γαϊνίασις αὐτῶν μόνον ὡς ὀπτική, δει δηλαδὴ τὰ δύο συστατικὰ σώματα ἐνός διπλοῦ ἀστέρος, καὶ τοὶ πράγματι λίαν ἀπέχοντα ἀπ' ἀλλήλων, φαίνονται πολὺ πλησίον, διότι εὗρισκονται πρὸς τὴν αὐτὴν δι' ἡμᾶς διεύθυνσιν. Ἀφ' οὗτου ὁμοῦ ὁ ἀριθμὸς τῶν διπλῶν ἀστέρων ἠβξησε διὰ τῆς ἀκριβοτέρως ἐρεῦνης τοῦ οὐρανοῦ μετὰ τὰ τελειότερα ὀ-

πικιά μέσα, ηγήθη το ζήτημα μήπως η γειννίασις των δύο άστέρων δέν είνε τυχαία όπτική σύμπτωσης, αλλά πραγματική μήπως δηλ. αυτά τά δύο σώματα άποτελοῦσι φυσικόν σύστημα σωμάτων, πλησίον άλλήλων εύρισκομένων. Ο ύπολογισμός των πιθανοτήτων καταδεικνύει τό άπίθανον της παραδοχής τυχαίας όπτικής συμπτώσεως διά τασούτον μέγαν αριθμόν διπλών άστέρων, ών τανῦν είνε περί τάς 6000 γνωστοί. Εξ άνάγκης λοιπόν δέον νά δεχθώμεν ότι πράγματι εύρίσκονται πλησίον άλλήλων τά σώματα ενός διπλού άστέρου και επομένως άποτελοῦσι σύστημα σωμάτων. Η παραδοχή αύτη ίβεβαίαθή πληρέστατα όπως θά ίδώμεν κατόπιν.

Πρώτος υπερήσπισε τήν γνώμην ταύτην ο Χριστιανός Μαθερος μετά τά μέσα του παρελθόντος αιώνας· τās πρώτας όμως άκριθείς παρατηρήσεις έκαμεν ο μέγας Γουλιέλμος Έρσελως, είτα δέ τās καλλίστας ο διάσημος Γουλιέλμος Στρούβιος, όστις ίδίως έν άρπαγή εξέτασε μέγαν αριθμόν αυτών μετά της μεγαλητέρας λεπτότητος και άκριθείας.

Τούς διπλους άστéρας δυνάμεθα νά κατατάξωμεν εις κατηγορίας κατά τήν άπ' άλλήλων άπόστασιν. Η ύποθεσίσις αύτη, ισχύουσα μόνον δι' ώρισμένην τινά έποχήν, ώς άλλιουμένης της άπ' άλλήλων άποστάσεως των δύο άστέρων, δύναται νά χρησιμεύσῃ ίδίως εις τό νά εύρωμεν τήν πιθανότητα της φυσικής των δύο σωμάτων γειννιάσεως, διότι όσον όλιγώτερον απέχουσιν αυτά άπ' άλλήλων, τοσούτο μάλλον είνε άπίθανος ή τυχαία όπτική γειννίασις.

Εάν όμως δύο σώματα εύρίσκονται πράγματι πλησίον άλλήλων, βεβαίως ύπάρχει και έπιστητή άμοιβαία φυσική επίδρασις. Η επίδρασις δ' αύτη, ύπείκουσα πάντοτε και πανταχού εις τόν νόμον της διατηρήσεως της ζωής δυνάμεως έν τη όλη φύσει, εκφάνεται είτε ως θερμότης, είτε ως φώς, κτλ., είτε ως έλξις τροποποιούσα τήν κίνησιν των εις τόν νόμον της έμφονης (άδρανείας) ύπαικόντων σωμάτων, καθ' έν τά σώματα μένουσιν εις ήν εύρίσκονται κατάστασιν της ήρεμίας ή της άπαξ προσκτηθείσης εύθυγράμμου και όμαλής κινήσεως, ένόσω αίτία τις εκτός αυτών εύρισκομένη δέν μεταβάλλει τήν κατάστασιν αυτών. Και τά δύο λοιπόν σώματα ενός διπλού άστέρου, επιδρώντα άμοιβαίως επ' άλληλα, κανονίζουσι τās κινήσεις των συμφώνως προς τόν γενικόν νόμον της άμοιβαίας έλξεως της ύλης. Επειδή δέ είνε γνωστόν εκ των έν τώ ήμετέρω πλανητικώ συστήματι κινήσεων ότι ή άμοιβαία των σωμάτων έλξις γίνεται κατά τόν υπό του Νεύτωνος ανακαλυφθέντα νόμον της γενικής βαρύτητος, ότι δηλαδή τά σώματα έλκουσιν άλληλα και κατ' εύθύν λόγον της μάζης αυτών κατ' αντίστροφον λόγον του τετραγώνου της άποστάσεως, έπεται ότι τό αυτό πρό-

πει νά άληθεύη και εις τούς διπλους άστéρας. Του νόμου αυτού του Νεύτωνος συνέπεια είνε οι νόμοι του Κεπλέρου περί της κινήσεως δύο σωμάτων έν κινήσει εύρισκομένων και άμοιβαίως έλκωμένων.

Κατά τούς νόμους αυτούς έκαστον των δύο σωμάτων κινούμενον διαγράφει μίαν των κοινών καλούμένων τομών, τήν έλλειψιν δηλαδή, τήν υπερβολήν και τήν παραβολήν. Εις τήν περίπτωση της κινήσεως κατά μίαν των δύο τελευταίων καμπύλων τά δύο σώματα άπαξ πλησιάσαντα άλληλα, άπομακρύνονται είτα άλλήλων επ' άπειρον, όθεν δέν τās λαμβάνομεν ύπ' όψιν και δέν άρμόζουσιν εις τούς διπλους άστéρας· ύπολείπεται λοιπόν μόνον ή κίνησις αυτών περί τό κοινόν κέντρον του βάρους κατά τροχιάς έλλειπτικής. Αντι δέ νά εξετάσωμεν τήν κίνησιν άμφοτέρων των σωμάτων περί τό κοινόν κέντρον του βάρους αυτών, του όποιου ή σχετική προς αυτά θέσις είνε άγνωστος, ένόσω ο λόγος των μαζών αυτών είνε άγνωστος, εξετάζομεν τήν σχετικήν του ενός προς τό άλλο σώμα κίνησιν, όσαν έπίσης έλλειπτικήν και τούτο δέν μεταβάλλει τήν άκριθείαν της έρεύνης.

Διά τόν προσδιορισμόν του ενός σώματος περί τό άλλο (συνήθως του ήττον λαμπρού περί τό λαμπρότερον) άπαιτούνται ή παρατηρήσεις της σχετικής αυτών θέσεως κατά ή διαφόρους έποχές, άκρόντως άπ' άλλήλων άφεστώσεως. Διά των διορμένων δέ των παρατηρήσεων αυτών προσδιορίζονται τά καλούμενα στοιχειακά της τροχιάς του ενός σώματος περί τό άλλο, δι' ών δυνάμεθα νά όρίσωμεν εκ των προτέρων τήν σχετικήν αυτών θέσιν δι' όλαν δήποτε έποχήν.

Ούτω λοιπόν έπροσδιορίσθη ο χρόνος της περιφοράς του ενός περί τόν άλλον άστéρα, διά τόν ζ του Ηρακλέους 36 έτη και ή περίπου μήνης και ή μέση άπόστασις άφ' ήμών βλεπομένη 2 1/2 σχεδόν, διά τόν Σείριον 49 έτη και 5 μήνες, διά τόν α του Κενταύρου 78 1/2 έτη, διά τόν δ του Κύνκου ύπερ τά 280 έτη και 7 μήνες, διά τόν Κάτωρα 520 έτη. Διά τινας διπλους άστéρας ο χρόνος είνε τοσούτο μακρός, ώστε τό μέχρι τουδε παρατηρηθέν τόξον της τροχιάς του ενός περί τόν άλλον δέν εξαρκει προς άσφαλή προσδιορισμόν ταύτης.

Αφού δέ προσδιορίσθη ή σχετική των δύο σωμάτων κίνησις, ένίοτε εύρίσκεται και ο λόγος της άμοιβαίας μάζης. Εάν δέ τυχόν ήναι γνωστή και ή άπόστασις διπλου τινός άστέρου άφ' ήμών, προσδιορίζεται εύκόλως ή πραγματική αυτών άπ' άλλήλων άπόστασις και ουχι άπλως ή γωνιακή εις δεύτερα λεπτά, με μονάδα τήν άπό του ήλιου άπόστασιν της γης, ήτις είνε γνωστή και εις μέτρα γνωστά επί της γης· εκτός δέ τούτου προσδιορίζεται και ο λόγος της μάζης έκάστου των διπλών άστέρων προς τήν μάζαν του ήλιου. Ούτω λοιπόν εύρέθη ότι ή μάζα του Σει-

ρίου είνε τριακαίδεκαπλασία ή του δορυφόρου αυτού εξαπλασία ή δέ του άστέρου α έν τώ άστερισμώ του Κενταύρου είνε τό ήμισυ της μάζης του ήλιου. Τό περιεργον είνε ότι ένθ' ο δορυφόρος του Σείριου, φαίνεται μόνον ως άστήρ θ τάξεως, δηλαδή έχει άσθενέστατον φώς σχετικώς προς τό του Σείριου, ή μάζα του είνε τό ήμισυ της του Σείριου.

Η βεβαίωσις των νόμων του Κεπλέρου έν τη κινήσει των διπλών άστέρων, έπομένως και του νόμου της γενικής βαρύτητος έν τη άμοιβαία αυτών ενεργεία, άπέδειξε τό γενικόν κύρος αυτού δι' όλην τήν φύσιν και ουχι μόνον διά τό ήμέτερον πλανητικόν σύστημα. Η άπόδειξις δ' αύτη έβασήθησε προς άνεύρεσιν του νόμου της ζωής δυνάμεως, ής συνέπεια είνε ότι πάντα τά φυσικά φαινόμενα είνε συνέπεια και άπλή τροποποιήσις· μάς και της αυτης αρχής της έν τη φύσει ύπαρχούσης ενεργείας, ής τό ποσόν μένει άναλλοίωτον έν τώ σύμπαντι.

Η βεβαίωσις της φυσικής των διπλών άστέρων γειννιάσεως έδωσαν άφορμήν προς ανακάλυψιν άγνωστων πρότερον σωμάτων.

Εις τόν Σείριον δηλαδή παρατηρούντο μικρά τινές άνωμαλίας της θέσεως αυτού, μη εξηγούμεναι διά τινος γνωστής αίτίας. Εκ τούτου λαθών άφορμήν ο μέγας άστρονόμος Βέσσελος, άπεφάσισε νά προσδιορίση τήν θέσιν μη όρατου δορυφόρου του Σείριου, προσενόητος τās άνωμαλίας ταύτας διά της έλξεως αυτού. Η έρευνα όμως αύτη, ήν ο Βέσσελος έπεχείρησε πρό της γνωστοποιήσεως της διά του ύπολογισμού ανακαλύψεως του Ποσειδώνος ύπό του διασημού Δεβεβριέρου, διεκόπη διά του θανάτου του Βεσσέλου. Τούς ύπολογισμούς αυτού επανέλαθον μέν και άλλοι άστρονόμοι, άλλ' ύπήρχε πάντοτε άμφιβολία τις περί της πραγματικής ύπάρξεως του δορυφόρου αυτού. Τέλος όμως ή ύπαρξις αυτού έβεβαίωθη διά της άμέσου άνευρέσεως αυτού τη βοήθειά μεγάλου διαθλάστου έν Κανταβριγίτζ των Ηνωμένων Πολιτειών ύπό του Κλαρκίου τώ 1862 και διά της έρεύνης της περί τόν Σείριον τροχιάς εύρέθη ο χρόνος της περί αυτόν περιφοράς του 49 έτών και ή σχεδόν μηνών, όπως είχε περίπου προσδιορίσει αυτόν και ο Βέσσελος διά του ύπολογισμού. Είνε δέ λίαν δύσκολος ή παρατήρησις αυτού και δι' ισχυρού όπτικού όργάνου, διότι ή λαμπρότης αυτού προς τήν του γειτονικού Σείριου συγκρινομένη είνε μόλις τό 1/1000.

Ο δορυφόρος του Σείριου είνε σώμα αυτόφωτον και ουχι σκοτεινόν, όπως πρό της εύρέσεως αυτού έθεωρείτο· ή διαφορά όμως μεταξύ φωτοδόλων και σκοτεινών σωμάτων δέν είνε οδιδάθης της ύλης αυτών, αλλά της ταχυτέρας ή βραδυτέρας περικαλύψεως αυτών υπό φλοιού σκοτεινού. Και τά τύν σκο-

τεινά σώματα ήσαν έν τη πρώτη περιόδω αυτών φωτοδόλα, είτα δέ διά τās βαθμιαίας άποψίξεις της έπιφανείας έγένοντο σκοτεινά· εάν δέ θελήσωμεν νά παρομοιάσωμεν αυτά προς τās ηλικίας του ήμετέρου βίου, δυνάμεθα νά ειπωμεν ότι τό αυτόφωτον ή μη ενός ουρανίου σώματος είνε ιδιότης της ηλικίας έν ή εύρίσκεται. Έννοείται δέ ότι όσον μαίζον τό σώμα τοσούτο βραδύτερον μεταβαίνει άπό ηλικίας εις ηλικίαν.

Η ανακάλυψις του δορυφόρου του Σείριου ή μάλλον αυτοί οι διπλοι και πολλαπλοι άστéρες και ή άναλογία προς τόν ήλιον με τούς πλανήτας παρέχουσι τό ένδόξιμον νά δεχθώμεν ότι παρεκτός των φωτεινών και εις ήμάς όρατών σωμάτων ύπάρχουσι και δορυφόροι, έν ουχι πάντων, τούλάχιστον των πλείστων άπλανών καλουμένων άστέρων. Η εξέτασις δέ των διακτόντων διδάσκει ότι ο χάρος πληρούται ου μόνον υπό μεγάλων, αλλά και υπό έλαχίστων σωματιδίων. Οι δέ διπλοι (ή και πολλαπλοι άστéρες) έχουσι τούτο τό ιδιόζον, ότι δύο (ή και πλείονα) σώματα άνευ πολυ μεγάλης διαφοράς της μάζης αυτών, άποτελοῦσιν έν φυσικόν σύστημα, τό όποιον δυνατόν νά έχη και άλλα μικρότερα σώματα ως δορυφόρους. έν τώ ήμετέρω πλανητικώ συστήματι άπειναντίας ύπάρχει έν μόνον μέγα σώμα, προς τό όποιον συγκρινόμενα πάντα τά λοιπά όμου λαμβανόμενα είνε πολυ μικρά. Εκ τούτου δέ και οι νόμοι του Κεπλέρου, όστινες άσστηρώς ισχύουσιν όταν τά άμοιβαίως έλκόμενα σώματα ήνε μόνον δύο, έχουσι κατά προσέγγισιν κύρος και έν τη κινήσει έκάστου των πλανητών περί τόν ήλιον, διότι ή επίδρασις αυτού, επ' έκαστον πλανήτην, συγκρινομένη προς τήν των λοιπών σωμάτων είνε τοσούτον μεγάλη, ώστε τās επίδρασεις τούτων παραμελούμεν διά τήν πρώτην προσέγγισιν. Εις τούς πολλαπλους όμως άστéρας δέν δυνάμεθα νά πράξωμεν τό αυτό.

Τό συνηθέστερον χρώμα είνε εις τούς διπλους άστéρας τό λευκόν· παρατηρούνται όμως, όπως και εις τούς λοιπους άστéρας, άποχρώσεις και προς άλλα χρώματα. Έχουσι δέ ως επί τό πλείστον τό αυτό χρώμα άμφοτέροι οι άστéρες· ένίοτε όμως και διάφορον χροματισμόν. Κατά τήν σύγκρισιν του χροματισμού των συστατικών σωμάτων διπλου τινός ή πολλαπλού άστέρου, δέον νά παρατηρηται έκαστος αυτών χωριστά, χωρίς ο έτερος νά φαίνεται. Τούτο δέ κατορθούται καλυπτομένου της έν τώ τηλεσκοπίω εικόνας του ενός ή του άλλου. Ο λόγος της προσφύξεως ταύτης είνε ο των συμπληρωματικών χρωμάτων και ο της αντίθεσεως αυτών. Τό φαινόμενον των συμπληρωματικών χρωμάτων έχει λόγον φυσιολογικόν και εξ αυτού, αφού ίδώμεν χρώμα τι επί τινι χρόνον, είτα θελήσωμεν νά ίδώμεν άμέσως άλλο

τι χρώμα, βλέπομεν τοῦτο ἠλλοιωμένον. Οὕτως ἀπὸ ἰδωμένου χρώματος ἐρυθρὸν, εἴαν παρατηρήσωμεν ἀμέσως λευκὸν, τοῦτο θὰ ἔχη ελαφρὰν ἀπόχρωσιν κυανοπρασίνην. Ἐάν ἰδωμεν κυανὸν καὶ εἶτα λευκὸν, ἢ ἀπόχρωσιν τοῦτου θὰ κλίη πρὸς τὸ πορτογαλόχρουν. Ἡ ἀπόχρωσις αὕτη τοῦ λευκοῦ, ἢ ἡ αἰτία εἶνε τανὺν γνωστὴ, καλεῖται συμπληρωματικὸν χρώμα τοῦ πρώτου χρώματος. Ἀνάλογα δὲ φαίνονται παρατηρούμενα εἴαν μετὰ τινα χρωματισμὸν ἰδωμεν ἄλλο χρώμα ἀντὶ λευκοῦ.

Περίεργοι διπλοὶ ἀστέρες, οὓς ἐκ τῶν πολλῶν ἀναφερόμεν, εἶνε ὁ π ἐν τῇ Κασσιόπειᾳ, τοῦ ὁποῖου ὁ μὲν λαμπρότερος ἀστὴρ εἶνε 4 μεγέθους καὶ κίτρινος, ὁ δὲ ἀσθενέστερος 7 μεγέθους καὶ πορφυροῦς· ὁ Κάστωρ τοῦ ὁποῖου ὁ μὲν λαμπρότερος ἀστὴρ εἶνε 3, ὁ δὲ ἀσθενέστερος 4, ἀμφοτέροι ὑποπράσινοι· ὁ γ τοῦ Λέοντος, τοῦ ὁποῖου ὁ μὲν λαμπρότερος ἀστὴρ εἶνε 2 μεγέθους καὶ χρυσόχρουν, ὁ δὲ ἀσθενέστερος εἶνε 3—4 μεγέθους καὶ ἐρυθροπράσινος. Ἀξιόλογοι διπλοὶ ἀστέρες εἶνε καὶ ὁ ἀστὴρ 61 ἐν τῇ Κύκνῳ, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀφ' ἡμῶν ἀπόστασις εἶνε γνωστὴ· ἐπίσης καὶ ὁ α τοῦ Κενταύρου, ὁ προσγειότερος γνωστὸς ἀπληγὴς ἀστὴρ, ἀπέχων περὶ τὰς 205 χιλ. φορές περισσώτερον τοῦ ἡλίου. Ὁ ἀστὴρ οὗτος εἶνε ἀόρατος εἰς τὸ ἡμέτερον κλίμα ὡς πολὺ νότιος.

Ἐκ τῶν πολλαπλῶν ἀστέρων ἀναφερόμεν τὸν θ ἐν τῇ Ἰρίωνι· ὁ ἀστὴρ οὗτος ἀναλύεται εἰς τέσσαρας ἀποτελοῦντας σχῆμα τραπεζίου καὶ ἄλλους μικροῦς· πάντες δ' εὐρίσκονται ἐν φωτονεφέλῃ ἐκ τῶν καλλίστων καὶ ἀξιολογωτέρων τοῦ οὐρανοῦ. Ἔτερος πολλαπλοῦς ἀστὴρ ἀξιόλογος εἶνε ὁ ε ἐν τῇ ἀστερισμῷ τῆς Λύρας, συνιστάμενος ἐκ δύο διπλῶν ἀστέρων, οἵτινες πάντες ἕνεκα τῆς κοινῆς αὐτῶν ἰδίας κινήσεως, ἀποτελοῦσιν ἐν σύστημα.

Ἐν συνόλῳ ἡ τῶν διπλῶν ἀστέρων ἔρευνα ἐβεβλίωσε τὸ κύρος τοῦ νόμου τῆς γενικῆς βαρύτητος, ὅστις οὕτως ἀπὸ νόμου τοῦ ἡμέτερου πλανητικοῦ συστήματος εἰδείχθη νόμος τῆς ὄλης φύσεως. Ἐξ αὐτῶν δὲ καὶ τῶν πολλαπλῶν ἀστέρων ἀνευρίσκομεν ὅτι ὑπάρχει σύνδεσμος φυσικῶν πολλῶν οὐρανίων σωμάτων, ἀποτελοῦντων ἑπομένως ἐν σύστημα. Τὸ τοιοῦτο ἔχει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἔτι πλείονα οὐράνια σώματα ἀποτελοῦσιν εὐρύτερον καὶ γενικώτερον σύστημα, ὁποῖον τὸ τοῦ Γαλαξίου· τοῦτο δὲ εἶναι φυσικὴ συνέπεια τοῦ νόμου τῆς γενικῆς βαρύτητος ἐν τῇ εὐρείᾳ αὐτῆς σημασίᾳ. Ἐντεῦθεν κατανοοῦμεν ὁποῖον σημασίαν ἔχουσιν οἱ διπλοὶ ἀστέρες διὰ τὴν ἔρευνα τῆς ὄλης φύσεως.

Ὅπως τινες μὴ ἀρκοῦμενοι εἰς ταῦτα ἀναλογίζονται ὁποῖα τινα φαίνόμενα βλέπουσιν οἱ δορυφόροι ἐνὸς διπλοῦ ἀστέρος, διότι ἡ συμπάθεια ἡμῶν κατακόκυντων ἐνα δορυφόρον τοῦ ἡλίου μᾶς ἐνθυμίζει κυ-

ρίως τοὺς δορυφόρους· ἄλλοτε μὲν βλέπουσιν οὗτοι δύο συγχρόνως ἡλίους, ἄλλοτε δὲ κατὰ τὴν διάφορον πρὸς αὐτοὺς θέσιν βλέπουσιν αὐτοὺς ἐναλλάξ. Ὅποια δὲ ποικιλία ἔταν τυχὸν ὁ χρωματισμὸς τῶν δύο ἡλίων εἶνε διάφορος· θὰ ἔχωσι λ. χ. κίτρινον καὶ ἐρυθροπρασίνον ἡμέραν. Τοῦς τοιοῦτους ἀναλογισμοὺς, καίτοι ἐπαγωγούς, δὲν δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν, ἀρκοῦμενοι εἰς τὰ εἰς ἡμᾶς πράγματι γνωστά, ἐν οἷς καὶ ποικιλίαν καὶ πλοῦτον φυσικῶν φαινομένων καὶ πηγὴν θετικῶν σκέψεων ἀνευρίσκομεν.

Δ. Κ. ΚΟΚΚΙΑΔΗΣ.

III ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.

(Συνέχ. 181 φολιάδ. 123.)

Ὁ Πέτρος Μερὰρδ ἠσθάνθη τότε μόνον ὅτι ἐπροχώρησεν ὑπὲρ τὸ δέον. Αἱ ἐπιπλήξεις τοῦ ἀδελφοῦ του, ἡ θία τῆς λειποθυμημένης ἐκείνης νέας ἐπανεφρασαν αὐτὸν εἰς φιλονεικώτερον ἀσθῆματα· ἐνόησεν ὅτι ἦτο προτιμότερον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀνακάλυψίν του, ὁποιαδήποτε καὶ ἀν ἦτο, ὅπως μεταχειρισθῇ αὐτὴν ὡς δικαίωμα πλοῦτον τῆς λέσχης τῶν Παρισίων καὶ τοῦ συνεδρίου τῆς δημοσίας ἀσφαλείας. Διὰ τοῦτο ἔσπευσε νὰ βοηθήσῃ τὴν ἀγνωστον, ὅτε δὲ αὕτη ἀνανήψασα καὶ καταβληθεῖσα ὑπὸ τῆς νευρικῆς ταύτης κρίσεως ἀνέκραξε μὲ ἥθος ἐκτετυτικόν· «Εὐσπλαγγνία, εὐσπλαγγνία!» ὁ Πέτρος τῇ εἶπε μὲ γλυκύτητα ἀσυνήθη εἰς αὐτόν·

— Κυρία, τὸ πρῶτόν σας σφάλμα ἦτο νὰ μεταχειρισθῆτε τὴν ὑπεφυγὴν. Οὐδεὶς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ σεβασθῇ καὶ προσωπικῶς τὸν θέλοντα νὰ τὸν ἀπατήσῃ. Ἐπρεπε νὰ φερθῆτε μὲ περισσοτέραν εὐλικρίνειαν καὶ παρρησίαν. Ὁμιλήσατε! εἰπέτε, ποῖον εἶναι τὸ ὄνομά σας καὶ τί ἐρχεσθε νὰ κάμετε ἐδῶ;

Ἡ νέα ἐδίσταζεν ἀκόμη· ἐφάνητο κυμαινομένη μεταξὺ δύο ἀντιθέτων φόβων· ἐφοβεῖτο μὴ προσδοθῇ ὀμιλοῦσα, ἢ μὴ ἀπολεσθῇ σιωπῶσα. Καὶ καὶ μὲν ἡ φυσιογνωμία τοῦ Ἀγούστου ἐνέπνευεν αὐτῇ ἐμπιστοσύνην, ἀλλ' ὑπῆρχε τι εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Πέτρου τοσοῦτον ψυχρὸν, ὥστε ἐδέσμευε τὴν ἐξομολόγησίν της.

— Πῶς ὀνομάζεσαι; ἐξηκολούθησεν ὁ Πέτρος μὲ ἥθος πλεον παρακινήτικόν.

Ἐνδῶσασα ἐναντίον τῆς ἰδίας τῆς θελήσεως ἢ ἄγνωστος ἀπεκρίθη·

— Κλαυδία δὲ Μερὲλ, κύριε.

— Δὲ Μερὲλ! ἠρώτησε ζωηρῶς ὁ Πέτρος, ἐκ τῶν Μερὲλ τῆς Λαγγεδόκης;

— Τῶν ἀρχόντων τοῦ Μουρβιέλ, τοῦ ἀγ. Γεωρ-

γίου καὶ Βαλμοῦς, προσέθηκεν ὑπερφάνως ἡ νέα κόρη.

Θὰ εἰλεγέ τις ὅτι ἀνεῦρε τὴν ἰσχύν της ἐνθ' ἐπρόφερε τοὺς τίτλους τῆς οἰκογενείας της.

Ἐν τούτοις ὁ Πέτρος ἐθριάμβευσε, καὶ μὲ ὄλας τὰς προσπάθειάς του ὅπως κρυφθῇ, τὸ βλέμμα του ἐξέφραζε τὴν θρίαμβόν του. Ἡ οἰκογένεια Μερὲλ ἦτο μίαν τῶν σημαντικωτέρων τῆς ἐπαρχίας· ἡ εὐγενεὶά της ἀνήγετο εἰς τὸν Ἰουβέρτον Μονφὸρτ, καὶ ἡ μακρὰ γενεαλογία της παρίστα σειρὰν στρατηγῶν, ναυάρχων, διοικητῶν, πρέσβων, πάντων συντελεσάντων εἰς τὴν δόξαν τοῦ ὀνόματος αὐτῶν. Πλὴν ἀπὸ τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἵματος, ἡ γενεὰ αὕτη ἦ τῶσον γόνιμος ἄλλοτε, ἐσμικρύνθη μικρὸν κατὰ μικρὸν ὁ θάνατος ὅς τις οὐδεμίαν φυλὴν σέβεται ἔσβησεν αὐτήν. Τῷ 1789 δὲν ἔμεινε πλέον εἰμὴ εἰς κλάδος τῶν Μερὲλ ἀντιπροσωπευόμενος ὑπὸ ἐνὸς γέροντος καὶ τῆς κόρης του, γεννηθείσης ἐκ τοῦ τρίτου καὶ ἀφύγονος γάμου.

Ὁ Πέτρος εἶχε λοιπὸν πρὸ αὐτοῦ τὴν κληρονομίαν τῶν νικητῶν *Albigois*, τὸν τελευταῖον βλαστὸν φώλας ἀριστοκρατῶν ὅπως τὰς ὀνόμαζον τότε εἰς τὰς λέσχας. Ἡ σύλληψις αὕτη ἦτο σημαντικὴ, ἡδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς τίτλος φιλοπατρίας, καὶ ὁ Πέτρος Μερὰρδ ἀπεφάσισε νὰ τὴν μεταχειρισθῇ ὑπὲρ τῆς φιλοδοξίας του. Ὅσον δὲ διὰ τὴν Κλαυδίαν ἀφ' οὗ εἶπε τὸ ὄνομά της ἠναγκάσθη νὰ ἐξομολογηθῇ ἐντελῶς· εἶδε κάλλιστα ὅτι ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας ἐχθροῦ, καὶ μὴ δυνάμενη νὰ ἀποτιωχωρῆσθαι ἀπετελείωσε τὴν ὀλιθερὰν ἱστορίαν της.

Πάντες γνωρίζομεν ὅτι μετὰ τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τὸ ὁποῖον ἐπέφερε τὴν ἄλωσιν τῆς Βασιλείας, οἱ ἐπαρχίαι τοῦ βασιλείου ἀνταπεκρίθησαν διὰ γενικῆς ἐξεγέρσεως ἐναντίον τῶν πύργων. Οἱ αὐστηρότεροι κύριοι, οἱ ἄρχοντες οἱ μάλλον μισούμενοι ὑπέστησαν πρῶτοι τὰς ἐκδικήσεις τὰς ὁποίας αἱ παραχωρήσεις τῆς νυκτὸς τῆς 4 Ἀγούστου ὀλίγον κατεπαύσαν. Ὁ γέρον δούξ τοῦ Μερὲλ ἐσώθη ἀπὸ τὴν πρώτων θύελλαν χάρις εἰς τὴν ἀγάπην τῶν ὑποτελῶν του· διότι ζῶν εἰς τὰς γαίαις τοῦ Βαλμοῦς, εἰς τὰ περὶχωρὰ τῆς Μομπελιέρης, μόνην φροντίδα καὶ ἐργασίαν εἶχε πρὸ δεκαετίας τὴν ἀγαθοεργίαν καὶ τὴν ἐλεημοσύνην.

Ἡ Κλαυδία λοιπὸν ἀπὸ τῆς μικροτάτης ἡλικίας της, συμμετείχεν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς γλυκυτάτης ταύτης καὶ γονιμωτάτης τῶν ἀρετῶν· ἦτο ἡ καλὴ μοῖρα τοῦ τόπου, ὁ ἀγαθὸς ἄγγελος τῶν καλυθῶν. Αἱ εὐγενέστεραι οἰκογένειαι τῆς Προβηγκίας καὶ τῆς Γουιάνης ἐπεζήτησαν τὴν χεῖρα τῆς πλουσίας κληρονομίου, ἀλλ' ἡ μεγίστη νεότης, ἡ ἀδύνατος ὀγεία της ἀπῆλθον μικρὰν τινα ἀργοπορίαν· ἄλλως τε, ὡς θωπευομένη κόρη, ἐπρατίμα τὴν ἐλευθερίαν

της ἀπὸ τοῦς πλουσιωτέροις γαμβροῦς. Καὶ ὁ γέρον πατὴρ της δὲν ἠδύνατο ν' ἀντισταθῇ εἰς τὴν θέλησίν της ταύτην, ἥτις ἦτο τόσον ἀποφασιστικὴ ἀν καὶ ἐξεφράζετο μετὰ τσακύτης θωπείας. Ἡ Κλαυδία ἦτο ἡ ἀληθὴς βασίλισσα τοῦ Βαλμοῦς καὶ οὐδεὶς παρεπονεῖτο διὰ τὴν ἐξουσίαν της, τὴν ὁποίαν μόνον διὰ τῶν ἀγαθοεργῶν αὐτῆς καθίσα ἐπαίδησεν.

Ἐν τοσοῦτῳ ἔμα ὡς ἐφάνησαν τὰ πρῶτα συμπτώματα τῆς ἐπαναστατικῆς λαίλαπος, ὁ δούξ τοῦ Μερὲλ μετεμελήθη, διότι δὲν ἔδωκεν ὑποστήριγμα εἰς τὸ τέκνον του· ἡ Κλαυδία ἦτο δεκαεξάτης καὶ ἐκείνος ἐβδουμικαντούτης καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ ὑπομένῃ, διότι εἰς τὸ μέλλον οὐδεὶς πλέον γάμος ἐφάνητο δυνατός. Αἱ μεγάλαι οἰκογένειαι διεσκορπίσθησαν ὑπὸ τῆς προγραφῆς· ἐκάστη αὐτῶν ἔφερε τὸ βίρος τοῦ ὀνόματός της καὶ δὲν προσεπάθει ν' αὐξήσῃ τὴν εὐθύνην της. Αἱ πλέον ἐνοχοποιηθεῖσαι ἔβλεπον τὴν σωτηρίαν τῶν μόνων ἐν τῇ ἐξορίᾳ καὶ ἐφευγον ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον.

Ὁ γέρον δούξ δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποφασίσῃ νὰ μιμηθῇ αὐτοῦς, βασιζόμενος μάλιστα εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀφοσίωσιν τῶν περιστοιχιζόντων αὐτόν. Ἄλλως τε ἡ Κλαυδία καὶ ἀπέκρουε πᾶσαν ἰδέαν ἐξορίας λέγουσα, ὅτι εἶχε τοὺς πτωχοὺς της, τοὺς ὁποίους δὲν ἤθελε νὰ ἐγκαταλείψῃ, τὸν καλὸν ἐφημέριόν της ὅστις ἐμεῖδία εἰς τὰς πονηρίας της, τὸ μικρὸν κτηνοτροφεῖον, τὸ πτηνοτροφεῖον, τὸν κήπον, τὰς γλυκείας συνθέσεις καὶ τὰς προσφιλεῖς διασκεδάσεις της. Ἠγάπα τὴν δειδροστοιχίαν, τὰ βυάκια, τὰ λιβάδια, τὸν πύργον ὅπου ἀπέθανεν ἡ μήτηρ της, τοὺς μεγάλους ἐκείνους κήπους τοὺς μάστουρας τῶν παιδικῶν παιγνιδίων της, καὶ δὲν ἐπίστευεν ὅτι πάντα ταῦτα θὰ τῇ ἀφροῦντο ποτέ. Βίς τὴν ἀνησυχίαν τοῦ γέροντος ἀντίτεινε τὸ ἀφροντι τῆς νεότητος, διότι εἰς τὴν ἡλικίαν ταύτην ὁ οὐρανὸς φαίνεται πάντοτε γλαυκὸς καὶ ἡ θάλασσα ἀνευρυτίδας.

Καὶ ἐπὶ τινα μὲν χρόνον ἡ ἐπαρχία εἰς ἣν εὐρίσκετο τὸ Βαλμοῦς ἔχαιρέ τινος ἡσυχίας· ἀλλὰ τὰ συμβάντα διεδέχοντο τὸ ἐν τὸ ἄλλο καὶ μετὰ μικρὸν ὄλη ἡ χώρα παρεδόθη εἰς νέον ἀναθρασμόν. Βίς Μομπελιέρ, Βεζιέρ καὶ Πεζενάς ἐσχημάτισθησαν λέσχαι δεικνύουσαι τὰ θύματα, διδουσαι διαταγὰς δολοφονιῶν, καὶ ὁσάκις τὰ χωρία ἀνταπεκρίνοντο κακῶς εἰς τοὺς σκοποὺς τῶν διειδύων αἱ ἴδιαι ἐκστρατείας πρὸς τὰ μέρη ὅπου διατηρεῖτο ἀκόμη ἡ ὑπακοή εἰς τὴν ἀρχαίαν κυβέρνησιν. Αἱ εἰσβολαὶ δὲ αὐταὶ ἦσαν τοσοῦτον μάλλον τρομεραὶ, ὅσον οὐδὲν προανήγγελλεν αὐτάς· τοιαύτη τις ἀπροσδόκητος ἔφοδος περιέμενε καὶ τὸν πύργον τοῦ Βαλμοῦς.

Μεταξὺ ἀποφράδος νυκτὸς, σφοδρὰ κτυπήματα ἀντήχησαν εἰς τὰς κίχλιδας τοῦ κήπου καὶ ἐξῆλθον αἰφνιδίως τοὺς κατοίκους. Πρῶτος ὁ γέρον

δουξ ήγέρθη, ανοίξας δὲ τὸ παράθυρον ἔρριψε τὰ βλέμματά του ἔξω καὶ εἶδε σκηνὴν ἀπαισίαν. Ἐἶχον βάλαι πῦρ εἰς ὄλους τοὺς μύλους, εἰς ὄλας τὰς χορηγοποιήσας, καὶ εἰς τὴν πεδιάδα ἐφαίνοντο φωτιζόμενοι ὑπὸ τῆς λάμπσεως τῆς πυρκαϊᾶς τριακόσιοι περίπου ἄνδρες, βαδίζοντες πρὸς τὸν πύργον ὀπλισμένοι μὲ πυροβόλα, μὲ λόγχας, μὲ δρέπανα καὶ μὲ πελέκει. Μὴ δυνάμενοι δὲ ν' ἀνοίξωσι διὰ τῆς βίας τὴν κικλιδωτὴν θύραν ἐπέδησαν τοὺς ταίρους καὶ τοὺς χάνδακας, καὶ κατέστρεφον πάντα ὅσα εὐρισκον καθ' ὅδον κραυγάζοντες θηριωδῶς. Ὁ γέρον εὐγενὴς ἰδὼν ταῦτα θηρόντη τὴν γενναϊότητά του ἐξεγειρομένην καὶ ἀναβράζον τὸ αἷμά του. Πλὴν τί νὰ πράξῃ; Τὸ ν' ἀποδῆν, εἰς τὴν ἡλικίαν του, ὑπερασπιζόμενος τὴν τιμὴν τοῦ οἴκου του ἦτο καθῆκον εὐκόλον· ἀλλ' ἡ θυγάτηρ του, τί θὰ ἐγίνετο; Διὰ τοῦτο ἐλησιμόνοσ τὴν δικαίαν του ὄργην ὅπως αεφθῆ μόνον περὶ αὐτῆς.

Μετά τινος στιγμῆς ὄλοι οἱ ὑπρέτει εὐρίσκοντο ἐπὶ ποδῶς, καὶ οἱ δούλοι τῶν γειτνιαζουσῶν ἐπαύλιων ἔδραμον ἐκεῖ ὀπλισμένοι μὲ ἀξίνας καὶ ἔτοιμοι νὰ ὑπερκοπισθῶσι τὸν ἄρχοντα αὐτῶν. Ἰππρέτης τις τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ δουκὸς, ὀνόματι Βενουά, ἐπεφορτίσθη νὰ ὀδηγήσῃ τὴν Κλαυδίαν εἰς ἔξοδον μυστικὴν φέρουσαν εἰς τὴν ἐξοχὴν· ὁ δὲ δουξ διαβέ τινος ἀποφάσεως οὐχὶ ὅπως διοργανίση ἀντίστασιν, ἀλλ' ὅπως ἀποκλίση τὴν φυγὴν τῆς κόρης του. Ἄνδρες τινὲς ἐφύλακτον τὴν διαδρομὴν τοῦ πύργου, καὶ ἀχυρώματα ἐμελλον νὰ προφυλάξωσιν αὐτὰς μετὰ τὴν ῥῆξιν τῶν θυρῶν. Τὰ ἐμπόδια ταῦτα ἠδύνατο ν' ἀντικρούσωσι τὸν ἐχθρὸν ἐπὶ μίαν ὥραν τοῦλάχιστον καὶ τὸ διάστημα τοῦτο ἤρκει ὅπως φθάσῃ τις εἰς μέρος ἀσφαλές.

Ἐν ταῦτοις πυροβολισμοῖ ἀνεπλάσσοντο καὶ ἡ ἐφοδοῖ ἤρριψε δαυλοὶ ἀνημμένοι ἐρρίφθησαν ἐπὶ τῶν ἀχυροσκεπῶν κτιρίων τῆς ὑπηρεσίας· ἦτο ἀναπόφευκτον νὰ φύγωσι τὸ θεάτρον τοῦτο τῆς βίας. Ὁ δουξ διαβῆς τὴν στοάν τοῦ πύργου ἀπήθυσεν ὀλιθερὸν ἀποχαρτερισμὸν εἰς τὰς εἰκόνας τῶν Μερέλ, οἵτινες ἴστακτο ὄρθοι ἐπὶ τοῦ τοίχου κατὰ γενεαλογικὴν τάξιν, καὶ ἐφθασεν εἰς τὴν μυστικὴν ἔξοδον ὅπου εἶχεν ἤδη ἔλθῃ ἡ Κλαυδία. Ἐκείθεν ἠκούοντο ἐξωθεν ἱμνωδικοὺς φωναί, ὁ θόρυβος τῶν πελέκειων τῶν καταστρεφόντων τὰς θύρας, καὶ οἱ πυροβολισμοὶ τῶν ὄπλων.

Ὁ κ. δὲ Μερὲλ ἔσυρε τὴν τρέμουσαν κόρην του, συναδευόμενος μόνον ὑπὸ τοῦ Βενουά. Φθάσαντες δὲ εἰς τὴν ἄκρην τοῦ διαδρόμου τοῦ φέροντος εἰς τὴν πεδιάδα, εἶδον τρεῖς ἱπποὺς ὀδηγηθέντας ἐκεῖ ὑπὸ τινος ἀφωτισμένου ὑπηρετοῦ· μὴδὲ λέξιν ἀνταλλάξαντες ἱππεύσαν ὁ γέρον καὶ ἡ κόρη του, καὶ κενηθῆσαντες τοὺς ἱπποὺς τῶν ἔργων δρομαῖοι ἐνόστη εὐ-

ρίσκοντο ἐν τῷ κύκλῳ τοῦ φωτός τῷ σχηματιζόμενῳ ὑπὸ τῆς πυρκαϊᾶς. Ὁ δουξ ἤρχετο πρῶτος, ἡ Κλαυδία τὸν ἠκολούθει καὶ ὁ Βενουά ἴστακτο ἄχρυστος πλησίον αὐτῆς. Ὅτε δὲ ἐφθασαν εἰς τὸ σκοτεινὸν μέρος, ὁ κ. δὲ Μερὲλ σταματήσας ἔστράφη ἀκουσίως πρὸς τὸν πύργον του. Μέγισται φλόγες πυρὸς περιεκύκλουν αὐτόν· μὴ δυνηθεὶς ὁ ἐχθρὸς νὰ τὸν κυριαύσῃ ἐπυρπόλησεν αὐτόν, καὶ ἡ μικρὰ του φρουρὰ ἠναγκάσθη νὰ διασκορπισθῇ εἰς τὴν πεδιάδα. Ἡ καταστροφὴ ἦτο ἀξιοθρήνητος, καὶ ὁ γέρον παροργισθεὶς ὑπὸ τοῦ φρικώδους τούτου θεάματος ἀνέκραξε μὲ φωνὴν ἀλήρη πικρίας καὶ πάθους·

— Οἱ βάνδαλοι! μὰς ἀφῆκαν ἄνευ ἀσέλου!

Καὶ ἡ Κλαυδία πλησίασασα τὸν πατέρα της καὶ ῥιφθεῖσα εἰς τὰς ἀγκάλας του, ἤνωσε τὰ δάκρυά της μετὰ τῶν δακρύων τοῦ γέροντος ἐξορίστου.

Ἐν τασούτῳ ἦτο ἀνάγκη ν' ἀποφασίση τί θὰ ἐπραττοῦν ἐνῶσθ· ἡ νύξ ἐπραστάτευσ τὴν φυγὴν τὸν πλὴν ὁ δουξ ἠγνόει ποῦ νὰ καταφύγῃ. Οὐδὲν πλέον εἰς τὸ μέλλον ἦτο ἀσφαλὲς ἐν τῇ ἐξοχῇ· οἱ ὀπατελεῖς ἐκεῖνοι, οἱ ἀφωτισμένοι τὴν προλαβοῦσαν, θὰ ἤσαν ἐχθροὶ ἀσπονδοὶ ἄρα ὡς ὁ ἥλιος ἀνέτειλεν. Ὁ Βενουά δὲν ἐτόλμα νὰ δώσῃ συμβούλην ὡστε ἡ Κλαυδία ἔλαθε τὴν πρωτοβουλίαν.

Ἐἰς τὰ ἄκρα τοῦ δάσους Βαλμοῦς ἐκεῖτο ἡ καλόβη ξυλοσχίστου, ὀφειλοντος εἰς τὴν νέαν Κλαυδίαν τὴν σύζυγον, τὴν προικῆ καὶ τὰ ἔξοδα τῆς πρώτης ἀποκαταστάσεώς της. Ἐλθόντες εἰς τὸ ταπεινὸν τοῦτο ἔστυλον εἶδον αὐτὸ πρόθυμον πρὸς ὑποδοχὴν τῆς δυστυχίας καὶ πιστὸν εἰς τὴν κακὴν μοῖραν. Τὸ χωρικὸν ζεῦγος ἐράνη ἄξιον τῆς ἐμπιστοσύνης τὴν ὁποῖαν τῷ ἀπέδιδον, καὶ ὁ δουξ μετὰ τῆς θυγατρὸς του διέμεινον ἐκεῖ πολλὰς ἡμέρας ἐν μεγίστῃ μονώσει.

Ὁ Βενουά ἀπεστάλει πρὸς ἀναζήτησιν πληροφοριῶν ὁ πύργος, ἄμα ὡς τὸ πῦρ ἱσθέσθη, ἐλεηλατήθη, μόνον δὲ τὰ ἐρείπια ἦτον ἀνέπαφα. Οἱ νικηταί, ἐγκαταστημένοι εἰς τὰ ὑπόγεια παρεδίδοντο εἰς ὄργια τὰ ὅποια ἐφαίνοντο ὅτι θὰ διήρουν πολὺ ἀκόμη.

Τότε ὁ Μερὲλ ἐσυλλογίσθη νὰ ὑπάγῃ εἰς Μομπελιέρ, ἔπου εἶχε μεγαλοπρεπῆ οἶκον καὶ ἀπείρους σχέσεις. Ὁ Βενουά ἀπελθὼν εἰς τὴν πόλιν, τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὸ συμβῆν, εὗρε τὸν μὲν οἶκον δημευθέντα, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ Μερὲλ ἐγγεγραμμένον πρὸ δύο ἡμερῶν ἐπὶ τοῦ καταλόγου τῶν ἐξορίστων, τῶν ὁποίων τὰ κτήματα ἐδημεύοντο προσωρινῶς.

Ὁ δουξ, ἂν καὶ ἐν Γαλλίᾳ, ἐθεωρεῖτο ὡς ἀπὼν ὄλαι δὲ σχεδὸν αἱ μεγάλαι οἰκογένεια εὐρίσκοντο εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ὡστε μετὰ τῆς γενικῆς ταύτης φυγῆς δὲν ὑπῆρχον οὔτε φίλοι, οὔτε συγγενεῖς εἰς τοὺς ὁποίους νὰ ἀναβῆται τὴν ἐλαχίστην ἐλπίδα· ὁ ἐγωισμὸς ἐγεννήθη ἐκ τῆς καταδρομῆς.

(*ἀκολουθεῖ*). ΒΙΟΝ.

ΛΑΚΩΝΙΚΑ.

Α'

Καὶ τί μαντάτα φέρεται ἀπὸ τὴν Μέσα Μάνη; Ὅχιτὲ τὴ νύχτα ομιῶσαι τοῦ Νίκλου οἱ Μποβολάνοι (α), Ὁ Τζιγκρὸς μὲ τὸν Ζαχαριὰ καὶ μὲ τὸν Γληγοράκη, Μέσα κ' ὁ Σπύρος σ' τὴ βουλή νὰ βάλῃ τὸν Τσοῦλάκη. Σ' τὸν ἄγιον Πέτρο φέουσαι, δὶαι μικροὶ μεγάλοι θε' μου καὶ μετανόησε! μὴ μὰς ἐπτόσουν κ' ἄλλοι. Τὸ Νικελὸ σκοτώσασαι τὸν κάλλιο κοουουλνέτρο (β) Μήτε οἱ τοῖχο στάθισαν καὶ μήτε πὲ βέπερο.

Τὸ ἀνωτέρω δημῶδες ἄσμα ἔχει ἱστορικὴν ἀξίαν διὰ τὴν Μέσα Μάνην, τὴν *Κακαβουλίαν* καὶ συνηθίστερον *Κακαβούλια*, ὧν οἱ κάτοικοι *Κακαβούλιδες*· σήμερον δὲ περιλαμβάνει σύμπαντα τὸν δῆμον Μήσσης τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου. Τὸ ὄνομα *Κακαβούλια* φαίνεται λαθὼν ἀρχὴν εἰς πολὺ προγενεστέρους αἰῶνας καὶ ἴσως ἐπὶ τῶν Τούρκων, ὅπως ἔλεγον καὶ εἰς τὸν ἀριθ. 540 τῆς *Πανδώρας* σελ. 155 (γ). Ἀλλ' ὀνόματα σύνθετα ἀπὸ τὴν λέξιν *κακὸς*, καὶ ἀπὸ ἕτερα κύρια τόπων ἢ πόλεων, ἐπὶ σημασίας ἀπεχθειῶν προερχομένων ἐκ διαφόρων λόγων ἠθικῶν καὶ ὀλικῶν, ἀπαντῶνται καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὧν διετήρησαν οἱ Κακαβουλιῶται πολλὰς λέξεις καὶ φράσεις ἀρχαιοτάτας, ἀναθικνούσας μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Ὀμήρου· ἰδοὺ παραδείγματα.

Ὅπως τὸ ὄνομα *Κακαβούλια* εἶνα σήμερον εἰς χρῆσιν, οὕτω καὶ παρ' Ὀμήρῳ τοῦ Ἰλίου τὸ ὄνομα ἀπαντᾷται *Κακοῖλιον*, ῥηθὲν ὑπὸ τῆς περιφρονος Πηνελόπειας τοῦ πολυπλαγχθέντος Ὀδυσσεῦς ἐν τοῖς ἐξῆς:

* Ἄλλ' ἦτοι μὲν ἐγὼν ὑπερώϊον εἰσαναβῶσα
 Λέξομαι εἰς ἐνὴν, ἢ μοι σονθεσσα τέτυκται
 Αἰεὶ δάκρυσ' ἔμοιτο κερυμμένη, ἔξ οὔ Ὀδυσσεύς
 ἤχετ' ἐποφόμενος Κε κ ο ἰ λ ο ν οἶκ ὀνομασθέν.
 (Ὀδυσ. 7. 504—507 καὶ 260).

Ἡ λέξις *νάκα* οὐσα σήμερον ἐν χρῆσει παρὰ Μανιάταις, ἀπαντᾷται καὶ παρ' Ὀμήρῳ ἐν τοῖς ἐπομείοις:

* Ἄμμι δὲ χλαῖναν ἐσσατ' ἀλεξάνειμον, μέλα πυκνὴν
 Ἄν δὲ ν ἄ κ η ν ἔλετ' αἰγὸς εὐτρεπέος μεγάλοιο.
 (Ὀδυσ. 3. 529—530)

Καὶ ἄλλαι λέξεις καὶ φράσεις δύναται τις νὰ ἐπιφέρῃ· ἀλλ' ἡμεῖς παραλείπομεν τοῦτο, πρὸς γε τὸ παρὸν, καὶ μεταβαίνομεν εἰς τὰ ἀφορῶντα τὸ ἀνωτέρω δημῶδες ἄσμα.

(α) Μποβόλους λίγουσιν ἐν Μάνῃ τοὺς κοχλίας καὶ μποβολάνους περιφρονητικῶς τοῖς Ἀφραμιώτας ἢ φαμεγίους, περὶ ὧν ἴδε Πανδῶρ. ἀριθ. 511. ὑποσημ. 1. σελ. 155.

(β) Κοουουλνέτρο, σύμβουλον τῆς Γεροντίας τῆς Μέσα Μάνης, τῆς ἄλλοτε ὑπαρχούσης. Ἡ λέξις αὕτη, ὅπως καὶ ἡ β ε π ἄ ρ ο, εἶναι ἰταλικαί.

(γ) Ἐἰς τὸ αὐτὸ φιλ. γίνεται λόγος καὶ περὶ Νικελῶν διὰ καὶ παραλείπομεν ἰταῦθα.

Εἰσὶ ἐπικρατεῖ ἐν τῇ Μέσα Μάνῃ ἡ ἐξ ἀρχαίων χρόνων ἔλκουσα τὴν καταγωγὴν κοινωνικὴ διαίρεσις τῶν κατοίκων αὐτῆς εἰς εὐγενεῖς ἢ *μεγαλογενήτας*, κατὰ τὴν ἐγγχώριον ἔκφρασιν, καὶ εἰς εἰλωτας ἢ φαμεγίους. Οὗτοι λοιπὸν οἱ ἀτυχεῖς, φαίνεται, εἰς παρελθόντας χρόνους (ἄγνωστον πόσους καὶ πόλους καὶ διὰ ποῖαν αἰτίαν), ἐπανεστήσαν κατὰ τῶν μεγαλογενητῶν, οἵτινες ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸν ἄγιον Πέτρον, θέσιν ὀχυρῶν. Ἐγένετο μάχη, καθ' ἣν ἐφονεύθη ὁ Νικλαιῶνος Νικελῆς, ὁ *κάλλιος*, κατὰ τὸ ἄσμα, δημογέρον τῆς ἐπυχῆς ἐκείνης. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ὑπερισχύσωσιν οἱ Ἀφραμιῶται, καὶ πάλιν καθυπεβλήθησαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν εὐγενῶν, οἵτινες ὁμως ἀπένειμδν τινὰς εὐκολίας αἰτινες καὶ μέχρι τῆς σήμερον σώζονται. Ἰσως μὲ τὸν καιρὸν καταρβέουσα καθ' ὀλοκληρίαν τοῦτο τὸ σύστημα, ὅπου ἤρχισε νὰ παρακμάζῃ μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἔθνους.

Β'

Π α ρ ο ι μ ῖ α ι.

*Τὸ ἐλάρι ἄς χρωστᾷ
 Καὶ ῥ τὸ βουρὸ ἄς περβαῖ.*

Ἐπὶ τῶν ἐχόντων μὲν περιουσίαν, δυστροπούτων δὲ νὰ πληρώσωσι τοὺς δανειστάς αὐτῶν, οἵτινες ἀναγκάζονται νὰ στῆσωσι τὰ δικαστικὰ δίκτυα, ἐν οἷς ἐμπλέκονται τὰ κέρατα τοῦ ἐλαφίου, καὶ οὕτως ἐπιτυγχάνεται ἡ πληρωμή.

*Τοῦ κουβελιοῦ τὰ ἐντριτα
 τῆς κούπας τὰ καθάδια.*

Τὸ κουβέλι ἐν Μάνῃ εἶναι μέτρον σιτηρῶν 22 ὀκ. τὸ δὲ καθάδι 5, ἢ δὲ κούπα μία ὀκά. Συνειθίζον ἐν Μάνῃ εἰς προτέρους καιροὺς νὰ δανείζωσιν εἰς εἰδη καρπῶν, μὲ τὴν συμφωνίαν νὰ λαμβάνωσι τὸ ἐντριτον ὡς τόκον τοῦ ἐπιστρεπομένου ποσοῦ. Συνειθίζουσιν ἀκόμη νὰ ἔχωσιν εἰς χρῆσιν χειρομύλους καὶ ἀλογομύλους, παρ' οἷς οἱ μυλωθοροὶ ἔχουσι τὴν κούπαν ὡς μέτρον ἀλευρίου· ἐγένετο λοιπὸν παροιμία ἐφαρμοζομένη ἐπὶ ἀνθρώπων, οἵτινες πράξαντες κακὰ ἐτιμωρήθησαν ἀναλόγως τῶν κακουργημάτων αὐτῶν· εἶτα δὲ οἱ ἄνθρωποι ἀστετυεῦμένοι πρὸς ἀλλήλους λέγουσι τὴν ἀνωτέρω παροιμίαν ἵνα σημαίνωσιν, ὅτι ὁ κακουργῆσας ἐπλήρωσε τὰ ὅσα ἔπραξε μὲ τόκον, δηλ. τοῦ κουβελιοῦ τὰ ἐντριτα κ.λ.

Ὁ Θεὸς ἀργανά κάνει, ἀρβόλιζικα δὲν κάνει.
 Ἐπὶ τέκνων ἀπορφανισθέντων πατρὸς ἢ καὶ μητρὸς, ἀλλ' ἐχόντων παρὰ Θεοῦ ροιζικὸν ἦτοι τύχην νὰ ζήσωσι προστατευόμενα παρ' ἀγνώστων.

Ἀπὸ τῆ μαμῆ ὡς τῆ λεχού.

Ἐπὶ πραγμάτων ἀρμοζομένων πρὸς ἄλληλα.

ΑΘ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ:

Επικριτικός λόγος του Καθηγητού Ε. Egger.
ΠΕΡΙ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ *)

Κύριε,

Εν τῷ μακρῷ χρόνῳ τῆς τοῦ προκειμένου μαθήματος διδασκαλίας, πλείω ἢ τριάκοντα ἔτη διηγουμένης, καὶ ἐνίοτε μεταξὺ μεγίστων δημοσίων ἀνωμαλιῶν, τὰ μὲν διδασθέντα μαθήματα ποικίλην εἶχον τὴν ὑπόθεσιν, ὃ δὲ ἀδιαλείπτως ἐπικρατῶν ἐν ἐμοὶ λογισμὸς, ἐξέστω μοι εἰπεῖν, αἶπατε εἰς ἣν καὶ ὁ αὐτὸς, πῶς ἄρα ἔσται ἡμῖν δυνατόν ἠθικὴν τινα ὠφέλειαν ἐκ τῆς τοιαύτης πορίσασθαι σπουδῆς; ἔθεν δὴ καὶ τὴν ἐκλογὴν τῆς ὑποθέσεως τῆς ἐν τῷ νῦν ἀρχομένου ἔτι διδασκαλίας, αὐτὸς οὗτος ὁ λογισμὸς ὑπηγάγευσέ μοι. Ἰδίως ἐν τῷ τετάρτῳ αἰῶνι π. Χρ. ἡ Ἑλληνικὴ μεγαλοφυΐα διαφαίνεται μᾶλλον ὑπερέχουσα, πρὸς τε τὴν ἀνατολικὴν ἀνταξιαζομένη, ἣν κατεπολέμησε, καὶ πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν, ἣν τότε μὲν οὐδ' ὑπόπτειεν, ἀλλ' ἡ τις ἔκτοτε παρεσκευάζετο εἰς τὸ καταδουλώσαι τὴν Ἑλλάδα. Ἐν ταύτῃ λοιπὸν τῇ περιόδῳ δυνάμεθα κάλλιον ἐκμελεῖσθαι τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου τὴν πλήρη πρωτοτυπίαν, καὶ ἀκριβῶς κατανοῆσαι ὃ διετέθησε μέχρι νῦν δικαίωμα τοῦ ἐπιβάλλειν ἡμῖν πάσας αὐτοῦ τὰς παραδόσεις ἐν τε τῇ πολιτικῇ καὶ ἐν ταῖς ἐπιστήμασι καὶ τέχναις.

Παρὰ πᾶσαν ἄλλην ὁ Ἑλληνισμὸς συγκεφαλαιῶσι κάλλιον καὶ τὸ πολυμερὲς τῆς ἀγχινοίας τῶν Ἑλληνικῶν φυλῶν, καὶ τὴν οὐσιώδη ἐνότητά τῆς μεγαλοφυΐας αὐτῶν. Διὰ τοῦτο προτίθεμαι σήμερον σκιαγραφεῖν ὑμῖν τὴν ἱστορίαν τῆς λέξεως ταύτης καὶ τῶν κυριωτέρων ἰδεῶν, ἀς ἐδήλου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς καὶ τῆς νῦν ἀποδιδωμένης αὐτῇ ὑπὸ τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑλλήνων.

Ἐπάρχουσιν ἐν τῷ βίῳ τῶν λαῶν ἔννοιαί τινες, αἰσθηματὰ τινα, ἐπὶ πολὺν μὲν χρόνον ἐκδηλούμενα καὶ γνωσκόμενα, οὐδεμίαν δὲ κτησάμενα ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῶν σαφῆ καὶ ὠρισμένην ἔκφρασιν. Τίς, παραδ. χάριν, ἀμφισβᾶλλει, ὅτι καθ' οὗς χρόνους ἤμαζεν ὁ πολιτισμὸς τῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ῥώμης ὁ νῦν καλούμενος *συρμός* (la mode) καὶ ἐπεκράτει καὶ παντοίας εἶχε κατὰ καιροῦς τὰς μεταβολάς; ἀλλ'

*) Τὸ μέρος τοῦτο τοῦ λόγου συνετάχθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου Egger τὸ δὲ δεύτερον μέρος, ὃ δημοσιεύσαμεν ἐπιτέλῃ, συνετάχθη ὑπὸ τινος τῶν ἀφρατῶν αὐτοῦ, καὶ μόνον ἐπισημασθῆναι ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ. Σ. Μ.

ὅμως αὐτε παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν οὐτε παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ὑπερῆξεν ποτε ἴδιον ὄνομα ἐκφράζον τὸ φαινόμενον τοῦτο, ἔπερ ἐστὶ κοινὸν πᾶσι τοῖς εἰς ὑψηλὸν βαθμὸν πλούτου καὶ φιλοκαλίας προηγεμένοις λαοῖς; μόλις δὲ πρὸ 25 ἢ 30 ἔτων ἀνεφάνη ἐν τοῖς λεξικοῖς τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς γλώσσης τὸ ὄνομα *συρμός* πρὸς μεταφράσιν τοῦ ἡμετέρου *mode* *). Οὕτω δὴ καὶ τὸ ὄνομα Ἑλληνισμὸς πολὺν μετὰ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἀνεφάνη χρόνον. Ἐπὶ Ομήρου ἦν ἔτι ἀγνωστον, ἃ τε δὴ μόνους ὀνομάζοντος Ἑλλήνας τοὺς μετ' Ἀχιλλέως ἐκ Φθιώτιδος συγκαταλεχθέντας ἐν τοῖς λαοῖς, οὗς ὁ Ἀγαμέμνων ἤγαγεν ἐπὶ Τροίαν, ὡς παρατηρεῖ ὁ Θουκυδίδης ἐν τῷ προομίῳ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ λέγων, ὅτι ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν ἢ Ἑλλᾶς αὐτῆς τοῦνομα τοῦτο ξυμπασά πω εἶχεν. Ἄλλ' ὅμως ἔκτοτε, τούτῃσιν ἀπ' αὐτῶν τῶν Ομηρικῶν χρόνων, ἢ τῶν Ἀσιατικῶν ἐθνῶν πρὸς τὰ Ἑυρωπαϊκὰ ἀντιθεταὶ καθαρῶς διαφαίνεται, ὅταν ἀποβλέψωμεν ἔθεν μὲν πρὸς τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ μεγάλα βασιλεία, πάντα ὑπὸ δεσποτῶν κυβερνώμενα, ἐτέρωθεν δὲ πρὸς τὰ ἐν τῇ Ἑυρώπῃ μικρὰ κράτη, ἐν οἷς ἡ μοναρχικὴ ἐξουσία εὐρηται συνήθως περιεσταλμένη διὰ τινος κοινοβουλευτικοῦ συνεδρίου, οἷον ἦν τὸ τῶν πρεσβυγενῶν καὶ τῶν γερόντων, ὡς μαρτυρεῖται ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ. Ἐκτοτε ὁμοίως τὰ Ὀμηρικὰ ποιήματα καὶ ἐν αὐτῇ τῇ διηγήσει τῶν πολεμικῶν ἐργῶν, πολὺ δὲ πρεσυδέστερον ἐν τῷ ἐξοικονίζειν τὴν ἐν εἰρήνῃ βίον τῶν Ἑλλήνων, παριστῶσιν ἡμῖν τοὺς ἥρωας ἐραστὰς τῆς ποιήσεως καὶ τῆς μουσικῆς οὐδὲν ἧττον ἢ τῶν ἀφελῶν ἀπολαύσεων τῆς τραπέζης. Ὅτι δὲ ὁ τῶν Ἀργείων κατὰ τῆς Τρωϊκῆς πόλεμος πρᾶγματι ἐκδηλοῖ τὴν ἀντιθεσιν ταύτην τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος τῶν δύο πολεμίων λαῶν, διαρρήδην ὁ Ἡρόδοτος βεβαιῶσι ἐν ἀρχῇ τῆς ἑαυτοῦ ἱστορίας καὶ κατ' αὐτὸν οἱ Μηδικοὶ πόλεμοι ἦσαν ἡ τελευταία πρᾶξις ἀρχαίου ἀγῶνος, ἔτι καὶ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν ἀρχαίου, μέλλοντος δὲ καταλήξει ἐν τῇ παντελεῖ ταπεινώσει τοῦ Περσικοῦ κράτους. Καθ' οὗς χρόνους ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας οὕτω συνεκεφαλαιῶσι τὰ ἐν τοῖς πρὸ αὐτοῦ πέντε ἢ ἕξ ἔτεσι γεγονότα, ἢ ἔνωσις τῶν Ἑλληνικῶν λαῶν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον κατέστη στενωτέρα, καὶ ἔκτοτε ἀπειδόθη αὐτῇ τὸ ὄνομα Ἑλληνες. Ἐκτοτε τὸ ῥῆμα Ἑλληνίζειν ἐσηματίσθη, ὅπως δηλοῖ τὸ ἀνήκειν εἰς τὸν μέγαν ἐκείνον λαόν, τὸ δὲ ἀφρημένον οὐσιαστικὸν Ἑλληνισμὸς συμπεριλαμβάνει τὴν ἔννοιαν πα-

*) Σ η μ. Π α ν δ. Ἐξιστατέον μὴ τὸν ἡμέτερον συρμὸν ἠρμάνουσιν οἱ ἀρχαῖοι διὰ τῆς λέξεως τρέπος; διότι τί ἄλλο εἶσιν ἢ *mode* τῶν Γάλλων ἢ νέος τρόπος ἐνδύματος, ἡμικίας, βρώματος καὶ καθέξης; Ὁ Ξενοφῶν ἐν τῷ περὶ πέρων καὶ προσέδων (κεφ. δ', § β) λέγει ταῦτα: «Καὶ μὴν ὅταν γε εὐπράττωσιν αἱ πόλεις, ἰσχυρῶς οἱ ἄνθρωποι ἀργυρίων δέονται: οἱ μὲν γὰρ ἄνδρες . . . αἱ δὲ γυναῖκες εἰς ἰσθῆρα πολυτελεῖ καὶ χρυσῶν κόσμων τρέπονται.»

σῶν τῶν ἀρετῶν, ἃν οἱ Ἕλληνες ἐκχυζόντο: ἔτι ἐγένοντο ὑπόδειγμα ἐν τῷ κόσμῳ. εὐὸ γὰρ βίον γε ἡμεῖς ἀνθρώπινον βεβιάκαμεν (ἐπιβοᾷ ὁ Λισχίνης: ἐν τῷ λαμπρῷ αὐτοῦ λόγῳ κατὰ Κτησιφώντος), ἀλλ' εἰς παραδοξολογίαν τοῖς ἐσόμενοις μεθ' ἡμᾶς ἔφωμεν». Κὰν ἀποβρίψωμεν, ἀν θέλητε, τὴν τυχόν ὑπάρχουσαν ὑπερβολὴν ἐν τῇ πατριωτικῇ ταύτῃ ἐμφάσει, ἐξ ἄπαντος ὑπολείπεται τι ἐν αὐτῇ ἀναμρισηθῆναι, ὅτι δηλαδὴ οἱ Ἕλληνες συνησθάνοντο, καὶ ἰδίως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Μηδικῶν πολέμων, τὴν πρωτότυπον αὐτῶν ἐπεπέργειαν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ἅμα ἐσεμνύνοντο ὅτι ταύτης ἦσαν ἕξιοι. Ὁ Ἰπποκράτης *) ὑπὸ ἱατρικὴν ἔποψιν τὸ γεγονός: τοῦτο ἐξετάζων, ἀποδίδωσι μέγα μέρος τῆς ὑπεροχῆς αὐτῶν εἰς τὴν εὐτυχίαν τοῦ κλίματος ἐπίδρασκον: ὁ δὲ Ἀριστοτέλης **) ὡς ἠθικὸς φιλόσοφος ἐξετάζων αὐτὸ, ἐπιθεβαιοῖ τοῦ Ἰπποκράτους τὴν παρατήρησιν καὶ οἱ ἱστορικοὶ συγγραφεῖς, μικρὸν φροντίζοντες περὶ τῶν τοιαύτων παρατηρήσεων, ἀρκούντων εἰς τὴν σημαίωσιν, ὅτι ὁ μὲν Ἀσιανὸς εὐκόλως συμβιβάζεται πρὸς τὸν δουλικὸν βίον, ὁ δὲ ἐν τῇ Ἑυρώπῃ Ἕλλην γεννάται: ἐκ ζήσῃ ἐν ἐλευθερίᾳ, ἀγωνίζεται, μᾶλλον δ' εἰπεῖν κινδυνεύει ὑπὲρ αὐτῆς, καὶ ἐν μέτρῳ τῶν ἀγῶνων καὶ τῶν κινδύνων τούτων ἀπολαύει τῶν εὐγενῶν ἡδονῶν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς φαντασίας. Ὁ Ἡρόδοτος παριστῶν τοὺς Πέρσας μεγιστάνας συνηγεμένους μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μάγου Σμέρδιος, καὶ βουλευομένους, ποῖον ἔσται τὸ κάλλιστον εἶδος τῆς κυβερνήσεως, ἔπερ ἠδύναντο δοῦναι τοῖς Πέρσας, εὐλόγως φοβεῖται, μὴ οἱ ἀναγνώσται αὐτοῦ ἀποδοκιμάσωσιν ὡς ἀπίθκον τὴν ἀπὸ τοῦ στόματος ἐκείνων ἐξελοῦσθαι σαφῆ καὶ εἰλικρινῆ σύγκρισιν τῆς μοναρχίας, τῆς ἀριστοκρατίας, καὶ τῆς δημοκρατίας, καὶ προλαμβάνων διαβεβαιοῖ, ὅτι ἐκ πηγῶν ἀξιοπιστῶν λαθῶν παρατίθεται τοῖς ἐν τῷ συμβουλίῳ ἐκείνῳ ἐκφωνηθέντας τρεῖς λόγους **). Ταῖα ἄρα τὰ συζήτησις ἦν ὡς ἀληθῶς Ἑλληνικὸν πρᾶγμα, καὶ ὡς γενομένη ὑπὸ μεγιστάνων Περσῶν, διαρρήδην καταδείκνυσιν, ὅτι ἦν ἀποτέλεσμα τῶν συνετεύξεων αὐτῶν μετὰ τῶν ἱατρῶν, τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν, ἃν πλείστοι ἐπεσκέψαντο τὰς τότε ἐν τῇ μικρῇ Ἀσίᾳ ἀμαζούσας πόλεις. Ἡ ἀλήθεια αὕτη οὕτως ἐστὶ καταφανής, ὅτι ὁ Ἡρόδοτος οὐ μόνον παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς βασιλευσμένοις Σπαρτιάταις, παρ' οἷς τὸ βασιλεύειν ἦν κληρονομικὸν δικαίωμα, ἐπιμελεῖται καταδεικνύειν τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς ἰδίως αὐτοῦ φυλῆς, ἢ ὁ ἐκ γενετῆς προορισμὸς ἦν τὸ ἐλευθέρως πολι-

*) Ἐν τῷ περὶ ἀέρον, ὑδάτων κτλ.
**) Πολιτ. Ζ', ἐκδοσίς Βασιλέως 1881 μ.
**) Ἡρόδ. ἱστορ. Γ', 80 κ. εἶ.

τεύεσθαι, τὸ φιλοσοφεῖν, καὶ τὸ σωφρονῶς ἀπαλάσιν τῶν ἡδονῶν *).

Περὶ δὲ τῶν Ἀθηναίων, οὗτοι ἐν παντὶ καιρῷ καὶ διὰ παντὸς τρόπου ἐξεδήλωσαν τοὺς οὐσιώδεις χαρακτηριστικὰς τῆς φυλῆς, ἣν οὕτω κελῶς ἐκπροσωποῦσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Οὐδαμοῦ μᾶλλον ἢ ἐν τῷ Θουκυδίδῃ εὐρηται ἡ ἐκδήλωσις αὐτῆ πληρεστερά καὶ ἀκριβεστερά: οὐδαμοῦ δὲ μᾶλλον ἀνεπτυγμένη καὶ γλαφυρώτερον ἐκπροσωπημένη ἢ ἐν τῷ Ἰσοκράτει.

Ὁ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Περικλέους ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῆς τοῦ Θουκυδίδου ἱστορίας παρεμβεβλημένος ἐπιτάφιος λόγος, οὗ ὑπόθεσις ἐστὶ τὸ ἐγκωμιάσαι τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου πεσόντας, οὐδαμῶς ἐστὶ γνήσιον τοῦ Περικλέους ἔργον (γνωστὸν γὰρ, ὡς Πλούταρχος πᾶσι διαβεβαιώσεται, ὅτι ὁ Περικλῆς οὐδεμίαν κατέλιπε δημογορίαν) ἀλλ' ὅπως δήποτε, ὁ λόγος ἐκείνος ἱστορικὸν ἐστὶ μνημεῖον, σπουδαιότατον ἔχον καὶ διδασκτικώτατον κύρος. Ὁ Θουκυδίδης σύγχρονος ὦν τῷ Περικλεῖ, καὶ μάρτυς γενόμενος τῆς τε εὐημερίας καὶ τῆς δυσημερίας τῶν Ἀθηναίων ἐν τῇ περιόδῳ ἐκείνῃ τῆς ἐκυτοῦ ἱστορίας, παριστᾶται ὡς πιστὸς διερμηνεὺς τῆς τῶν Ἀθηναίων φιλοπατρίας ὑπὸ τὸ ὄνομα μεγάλου ἀνδρός, τοῦ κατ' ἐξοχὴν Ἀθηναίου: διότι ἐν ταῖς πέντε ἢ ἕξ ἐκείναις σελίσιν αἱ Ἀθηναῖοι εἰκονίζονται διὰ σεμνοπροποῦς καὶ ἅμα καταπληκτικῆς ἰσχύος λόγου. Ἡ μὲν εἰκὼν ἀναντιρρήτως ἐγένετο πῶς κολακκευτικὴ ἀλλ' ὅμως ἐν αὐτῇ οὐ μόνον αἱ ἀρεταὶ τοῦ ἀττικῆς χαρακτῆρος εἰκονίζονται ἰδίως καὶ κατ' ἐξοχὴν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ σκιαγραφοῦνται διὰ τινων μονογραμμάτων, ἱκανῶς πιστοποιούντων τὴν τοῦ γραφέως εἰλικρίνειαν. Ἐάν ποτέ τις ἐπιθυμήσῃ σύντομον δοῦναι ὄρισμὸν τοῦ ὀνόματος Ἑλληνισμὸς, πρὸ παντὸς ἄλλου ὀφείλει μεταφράσαι τὸ ἀκριβὲς ἐκείνο ἀπαικόνισμα: τὸ γε νῦν ἔχον, ἀρκούμαι παραπέμπων ὑμᾶς εἰς αὐτὸ, καθ' ὅσον ἐστὶ πρόσφατον ἐν τῇ ὑμῆτερος μνήμῃ.

Περὶ δὲ τοῦ Ἰσοκράτους, οὗτος ἐστὶ τὸ ἀρχαιότερον πρότυπον τοῦ νῦν καλουμένου πολιτικοῦ ἀνδρός: ἡ δὲ ῥητορικὴ αὐτοῦ τέχνη οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ἡ φιλοσοφία ἐφαρμοσμένη εἰς τὰ μεγάλα συμφέροντα τῆς πολιτείας, ἢ φιλοσοφία ἐκφραζομένη ἐν ἁρμονίᾳ λόγου τότε καινοφανεῖ, καὶ οἷον ἐπαυξανούσῃ τὸ κύρος τῆς διδασκαλίας, ἔπερ ἡ ἀγχινοία τῶν Ἑλλήνων εὐκόλως ἡδύνατο κατανοεῖν. Ἄλλως τε δὲ, ὁ Ἰσοκράτης τὴν ἀρχαίαν ἀσπαζόμενος δημοκρατίαν, τούτῃστι μέτριος ὦν δημοκρατικὸς, καὶ θερμὸς φίλος τοῦ Ἀρείου Πάγου, καὶ πεποιθὸς ὅτι τὸ σεβαστὸν ἐκείνο

*) Ἰδε ἐν βιβλ. Ζ', 101 κ. εἶ. τὴν τοῦ Δημαρέτου πρὸς τὴν Σέρην ὁμιλίαν: παραβάλε δὲ καὶ § 209.

συνέδριον ἠδύνατο ἐπωφελῶς συνεργεῖν ὑπὲρ τῶν τῆς δημοκρατίας, οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ εὐγενοῦς αἰσθη- ματος τῆς αὐτονομίας τῶν Ἑλλήνων ἐμπνέεται, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς ἀγάπης τῆς εὐκοσμίας, τῆς τάξεως, τῆς ἱεραρχίας τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν πλεονεκτημάτων. Ἀλλὰ τὸ μάλιστα παρ' αὐτῶ ἐπαινέτον ἐν τῷ Ἑλ- ληνικῷ πνεύματι ἐστὶν ἡ προέτης τῶν κοινωνικῶν σχέσεων, ἡ ἀδελφικὴ ἔνωσις τῶν λαῶν τῆς Ἑλληνι- κῆς φυλῆς, ἀδιαλείπτως διατηρουμένη καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς καιροῖς τῶν διχονοιῶν καὶ τῶν πολέμων διὰ τῆς φρονίμου συστάσεως τῶν πανηγύρεων, οἳ ἦσαν οἱ ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ ἐν Δελφοῖς ἀγῶνες ¹⁾. διὰ τοῦτο δὲ μάλιστα θεωρεῖ τὰς Ἀθήνας ὡς πρώτην πόλιν τῆς Ἑλλάδος, διότι αὕτη παρὰ πᾶσαν ἄλλην εἶχε πολ- λὰς τοιαύτας ἐορτάς, διότι κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἔκφρασιν ἀπάντα τὸν αἰῶνα ταῖς ἀφικνουμένους πα- νηγυρὶς ἦν. Ὁὕτω πάντοτε καὶ πανταχοῦ ἡ δρα- στικότης τῆς διανοίας καὶ τῆς καρδίας, ὁ διακαὴς πόθος ἐλευθέρων θεσμῶν, ὁ οὐχ ἦττον διακαὴς πόθος πασῶν τῶν ἀσκήσεων ἐκείνων, αἰτινες ἐξαίρουσι τὸν νοῦν, τὰ γενναῖα συναίσθηματα τῆς ἀνθρωπίνης φύ- σεως, ταῦτα πάντα ἀποτελοῦσι τὸν Ἑλληνισμόν, οἷον ἐνοοῦσι καὶ ἐκδηλοῦσιν αὐτὸν οἱ πιστότατα αὐτὸν εἰκονίσαντες, οἱ εὐγλωττότατα αὐτὸν διερ- μηνεύσαντες.

Τὸν γονιμώτατον τοῦτον πολιτισμὸν, τὴν πρω- τότυπον ταύτην εὐφυίαν, πρὸ πολλοῦ χρόνου ἡ τῶν Ἑλλήνων γλῶσσα ἐξεκίνησε μάλιστα. Ἐκ τῆς Ἀνατο- λῆς ἔχουσα τὴν καταγωγὴν, καὶ κλάδος οὖσα στε- λέχους τῆς Ἀρίας φυλῆς, ὡς καὶ ὁ λαλῶν αὐτὴν λαὸς, ἀλλὰ ἐκπαλαί ἀποσπασθεῖσα τοῦ κοινοῦ ἐκείνου στε- λέχους, καὶ ἐν ἰδίῳ λεξικῷ καὶ ἰδίᾳ γραμματικῇ δικ- τυρωθεῖσα, κατέστη ἡ εὐστροφος ἐκαίνη καὶ πλου- σία καὶ ἀπείρω παικίλῃ γλῶσσα, περὶ ἧς οἱ Ἕλλη- νες ἐσεμνύοντο λέγοντες, ὅτι ἠδύνατο ποτε χραι- μαῦσαι καὶ αὐτοῖς τοῖς θεοῖς ²⁾ καλλιεργηθεῖσα δὲ κατὰ ποικίλους τύπους ὑπὸ τῶν ἐκ καταγωγῆς ἡ παιδεί- σως Δωριέων, Διολέων καὶ Ἰώνων συγγραφῶν, προσ- εκτήσατο κατ' ἐξάφρῃσιν ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν, εἰ μὴ πᾶσας τὰς ἐν αὐτῇ διαλαμπούσας χάριτας ποιητικῆς καὶ μουσικῆς τελειότητος, ἀλλ' ὄν γε τὴν καθαρῶ- τήτην αὐτῆς ἔκφρασιν, τὴν λεπτοτάτην εὐφωνίαν, τὴν ποικίλην μέθοδον τῆς ἀρμονίας, ἀρετὰς διακρι- νομένας ἐν αὐτῇ οὐ μόνον ἐν τῇ ποιήσει καὶ ἐν τῇ μουσικῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ πεζῷ λόγῳ. Καὶ ὅτε δὲ μετὰ τὴν κρίσιν τῆς Ἀλεξανδρείας ὑπὸ τοῦ με- γάλου κατακτητοῦ, τοῦ Μακεδόνος Ἀλεξάνδρου, ὁ Ἀττικὸς Ἑλληνισμὸς ὁσημέραι διεφθάρητο διὰ τῆς ἐ- πιμεικτικῆς ξένων γλωσσῶν, ἡ ἀπλῶς διὰ τῆς ὀλιγορίας τῶν ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν λαλοῦντων τὴν Ἀττικὴν διά-

¹⁾ Ἴδε μάλιστα § 12 τοῦ Π α ν η γ ο ρ ι κ ο ὕ εὐδοῦ λέγου.

λεκτον ἐν τοῖς πολυαριθμοῖς ἐμπορείοις τῆς Μεσο- γείου, οἱ τῆς Ἀττικῆς γλαφυρότητος καὶ εὐφωνίας ζηλωταί ἐντόνως διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῆς δια- φθορᾶς ταύτης. Τότε οἱ κυρίως Ἀττικοὶ λεγόμενοι, τουτέστιν οἱ τὸν καθαρὸν Ἀττικισμὸν διατηροῦντες, ἐσεμνύοντο ἐπὶ τῷ ὄνοματι τούτῳ, Ὁρησκευτικῶς ἐμμένοντες πιστοὶ εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ δοκίμου Ἀττικισμοῦ ἀπέδωκαν δὲ τὸ ὄνομα Ἑλληνες εἰς πάντας τοὺς, ὡς ὁ Πολύβιος, τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσάν γράφοντας εἰς ἕθος κατώτερον τῶν ὑποδειγμάτων τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ξενοφῶντος, τὸ δὲ ὄνομα Ἑλληνισταί, καὶ ἰδίως ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ, εἰς πάν- τας τοὺς παρεκτροπομένους ἀπὸ τῆς κομψότητος καὶ τῆς λεπτῆς ἀπλότητος τῶν διδασκάλων ἐκείνων. Ἐν- τευθεν βλέπομεν ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ γραμματικοῦ Μοί- ριδος τὴν διηγετὴ ἀντίθεσιν λέξεων Ἑλληνικῶν καὶ λέξεων Ἀττικῶν.

Ἀλλὰ μετὰ τὴν κατοχὴν τῆς Ἀλεξανδρείας ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὴν παντοδαπῶν ἀνθρώπων συρ- ροὴν εἰς τὸ μέγα ἐκαίνο κέντρον τοῦ ἐμπορίου, ἕτερα- ρες ἐπέπλησεν ἀντίθεσις. Ἐπειδὴ πολλοὶ Ἰουδαῖοι συν- ἤχθησαν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, οἱ δὲ πλείστοι αὐτῶν ἀπέ- μαθον τὴν μητρικὴν αὐτῶν γλῶσσαν, εἰ καὶ διέμε- νον πιστοὶ εἰς τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, ἀναγκαῖα κατέ- στη πρὸς χρῆσιν αὐτῶν Ἑλληνικὴ τις μετάφρασις τῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ³⁾ ἡ δὲ μετάφρα- σις αὕτη, ἡ κοινῶς γνωσκομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα μετά- φρασις τῶν Ἑβδομήκοντα, ἐγένετο κατὰ λέξιν καὶ ὑπερακριβῶς ἐν γλῶσσῃ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἡμαρτη- μένη, ἥτις ἀληθῶς οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἡ τύπος τῆς Ἀλεξανδρινῆς διαλέκτου, ὑπὸ τινῶν καλουμένη Ἑβ- ληριστικῇ, ὡς λαλουμένη καὶ γραφομένη ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων Ἑβληριστῶν, τῶν τότε ἐν τῇ Αἰγύπτῳ καὶ ἐν τῇ Κυρηναικῇ εἰς μέγαν ἀριθμὸν συνηγμένων.

ὑπὸ Ὁρησκευτικῆν ἐποψίν ἐξεταζομένη ἡ διάδο- σις τῆς τῶν Ἑβδομήκοντα μεταφράσεως ἐστὶ σπου- δαιοτέρα παρήγαγε συνεπείας. Ἡ Μωσαϊκὴ παράδο- σις, ἀπολύτως οὖσα διδασκαλία αὐστηροῦ μονοθεϊ- σμοῦ, ἐτάχθη ἀντιμέτωπος πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν πα- λυθεϊσμὸν, ὅστις μέχρι τότε παρὰ πᾶσι τοῖς Ἑλλήσιν ἐπεκράτει ἰσχυρῶς πλὴν τῶν φιλοσόφων, ὅσοι συνέ- λαβον τὴν ἰδέαν τῆς ὑπάρξεως ἐνὸς μόνου Θεοῦ. Μετ' οὐ πολὺ ἐπεφάνη ἡ διδασκαλία τοῦ Εὐαγγε- λίου, ἥτις μεταποιήσα καὶ μεγαλύνουσα τὸν Μω- σαϊσμὸν, προὔτιθετο δοῦναι εἰς τὴν ἰδέαν ἐκείνην τῆς τοῦ Θεοῦ ἐνότητος ἀσύγκριτον ἰσχυρὸν ἐκτάσεως καὶ ἠθικοῦ κύρους ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐκτοτε ὁ Ἑβληρισμὸς, καίτοι ἐχρησήμευσεν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν πρώ- των διδασκάλων τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅμως ἐν τῷ στό- ματι αὐτῶν ἐξέφραζε τὴν ψευδῆ Ὁρησκίαν, ἣν προὔ- τιθετο καταπολεμῆσαι καὶ καταστρέψαι ⁴⁾ ἄθεν ἀπὸ τοῦ δευτέρου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, καὶ διὰ πάσης

⁴⁾ Ἴδε Π α ν δ ω ρ α τ ὅπως § 14, τῆς 16 ἀυγούστου 1871.

τῆς ἐποχῆς τῶν μέσων αἰώνων, οἱ διδάσκαλοι τῆς ἐκκλησίας ἀείποτε ἀπέδωκαν τὴν ἑνωϊαν τῆς εἰδω- λολατρίας εἰς τὰς λέξεις Ἑβληριστῶν, Ἑβληριστῆς, Ἑβληρισμὸς ⁵⁾ φαίνεται δὲ ὅτι μόλις ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν αἱ λέξεις αὗται ἀπηλλάγησαν τοῦ εἴδους τοῦ- του τῆς καταδίκης, εἰς ἣν ὑπέβλεπεν αὐτὰς ἡ Ὁρη- σκία τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ἀναγεννηθείσα Ἑλλάς ἐσπευσεν ἀναζητῆσαι καὶ ἀνακτησασθαι ὅτι ἐν τῇ ἀρχαίῳτι ἐξεδόλου τὴν γνησίαν αὐτῆς εὐφυίαν, καὶ σχεδὸν μέχρις ὑπερβό- λης ἀπέβριψε πᾶσαν συνάφειαν πρὸς τὰς ξένας γλώσ- σας. Ἀπειοίησατο λαβεῖν πᾶσαν τὴν κοινῶς καλου- μένην Ῥωμαϊκὴν γλῶσσαν. διὰ τί; Διότι ἦν ἡ γλῶσσα τῶν Βυζαντινῶν Ἑλλήνων, ἡ γλῶσσα τοῦ Βυζαντίου, ὁ μετωνόμαστο Νέα Ῥώμη ⁶⁾ καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ὄνομα Γραικοὶ ἢ Γραιοὶ, δι' οὗ οἱ Ῥωμαῖοι διέ- κρινον τοὺς Ἕλληνας καὶ ἕπερ αὐτοὶ οὗτοι διέδωκαν εἰς χρῆσιν πάντων τῶν πεπολιτισμένων ἔθνων, οὐ- δέποτε ἠθέλησαν οἱ νεώτεροι Ἕλληνες ἀναλαβεῖν ὑπὸ τὸν αὐτὸν Ἑλληνικὸν τύπον. Ἡ δὲ Ῥώμη πρὸς χλευσὴν τῶν ἀπογόνων τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Δημοσθένους ἐλυμήνατο τὸ ὄνομα Γραικοὶ, σχηματίσασα ἐξ αὐ- τοῦ χλευσαστικὰ παράγωγα, οἷα τὸ graeculus καὶ καὶ τὸ ῤημα pergraecari, τουτέστιν εὐχεσθαι, κραιπαλεῖν ⁷⁾. Ἰδίως δὲ ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι πάν- τες τοῦτο μόνον τὸ ὄνομα ἀγαπῶσι καλοῦντες ἑαυ- τοὺς Ἑλληνας ⁸⁾ τὸν δὲ Ἑβληρισμὸν θεωροῦσιν ὡς ἀνακτησάμενον τὴν ἀρχαίαν σημασίαν, ἥτοι ὡς σύμβολον ἐρμηνεύον ἐν περιλήψει πάντα πολιτισμὸν. Ἐν τινὶ ὁμιλίᾳ γενομένη τὴν 3 Μαΐου 1870 ἐνώπιον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει φιλολογικοῦ Συλλόγου, ρήτωρ τις εἶπε πρὸς τοὺς ἄλλοις τὰ ἐξῆς ⁹⁾: Ἐβ- ληνισμὸν λέγοντες ἡμεῖς οὐδὲν ἄλλο ἐννοοῦμεν, ἢ τὸ ἄθροισμα τῶν πράξεων, καὶ τῶν θεσμῶν, δι' ὧν ἐ- κοσμήθη ἡ ἀρχαιότης, καὶ δι' ὧν ἐφωτίσθη καὶ δια- τελεῖ φωτιζόμενον σύμπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος,

¹⁾ Ἐνταῦθα εὐκαιρῶν ἐστὶν ἐν περιθῷ καταγράψαι τὸ κακὸς παρ' ἡμῖν ἐπικρατήσαν ἔθος τοῦ δομαῖσιν Graec τοὺς ἐν τοῖς χερτοκαγινοῖς ἀπατῶντας καὶ κλέπτοντας. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς κλοπῆς διαπρέττεται, φαῖ, παρὰ τῶν ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ὄμαρ- χόντων πονηρῶν καὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων, οὐδαμῶς δὲ ἰδιώ- ζει τοῖς Ἕλλησιν, ὡς τὸ τῆς τοκουλφίας οὐδαμῶς ἰδιώζει τοῖς Ἰουδαίοις, ὧν τὸ ὄνομα οὐχ ἦττον ἀδίκως μεταχειρίζονται τινες ἀνίστα ὡς συνώνυμον τῷ τ ο κ ο γ λ ο φ ο ς. Πάντες οἱ τίμιοι ἄνθρωποι οφείλουσιν ἐκ συμφόρου ἀποφύγειν τὴν δυσάρεστον ταύτην κατὰχρησιν τῶν λέξεων, ἐξ ἧς προήλθον, καὶ εὐλόγως δύναται εἰς προελθεῖν, πολλὰ ἀμφοσηθῆσιν μεταρ τῶν Ἑλ- λήνων καὶ τῶν ἀλλοειθῶν. Τὸν βεβλημένον ἰδεῖν τὰς παρεξη- γήσεις, ἐξ ὧν κατὰ μικρὸν προήλθεν ἡ τοιαύτη χρῆσις τοῦ ὀ- νόματος Graec, παραπέμπω εἰς τὸ πολλοῦ λέγου ἄξιον Δελικὸν τοῦ κυρίου Litteré.

²⁾ Ἡ ὁμιλία αὕτη ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ τελευταίῳ τῦχει τῶν πρακτικῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἕτινα ἐκδί- δονται ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τοῦ ἔτους 1862, καὶ ὧν τὴν ἐκδοσὶν ἐπιτίθεται ἕξ οὐ διακρίψαι ἡ κατὰ τὸν Μαΐον τοῦ 1870 συμπῶσα καταστρεπτικὴ πυρκαϊά.

λέγω δὴ τὰς τέχνας, τὰς ἐπιστήμας, τὴν ἀγαθοερ- γίαν, τὴν ἰσότητά, τὴν ἐλευθερίαν αὐτὴν, οἷον ταύ- την ἐνόησαν καὶ ἐδίδαξαν οἱ ἀρχαῖοι, ὡς ὑποταγὴν εἰς τοὺς νόμους. Ἐν τῇ ἐνότητι τοῦ νεωτέρου τοῦ- του Ἑβληρισμοῦ οὐδεμίαν γίνεται διάκρισις τῆς ὀ- θνηκῆς ἀπὸ τῆς χριστιανικῆς παραδόσεως, ἀλλ' ἀμ- φότεραι αὗται συγχέονται καὶ συγχιρῶνται εἰς ἐκ- φρασίαν ὑψηλοτέρας τινὸς ἐννοίας, ἥτις ἐστὶν ἡ συμ- φωνία καὶ συμφωνία τῶν διαφορῶν πολιτισμῶν τοῦ παρόντος καὶ τοῦ παρελθόντος, τῆς Δύσεως καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Πρὸ ὀλίγων ἐτι μηνῶν φιλόσοφος τις πο- λιτικὸς, ὁ κύριος Βράιλλας Ἀρμένης, νῦν πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος ἐν Δουδίῳ, πρῶτον μὲν ἐξεφώνησεν ἐν τῇ ἐκεί Ἑλληνικῇ σχολῇ, ἔπειτα δὲ ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ «Πανδώρα», τῇ ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένη ¹⁾, δύο ὁμιλίαις «περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἑβληρισμοῦ», ἐν αἷς μετὰ πολλοῦ ὕψους ἐννοίας τε καὶ λόγου διερ- μινεῖται αἱ συνθήκαι αὗται τῆς νεωτέρας προό- δου, ἡ ἀναγκαῖα αὕτη συμφωνία τῶν τοῦ χριστια- νισμοῦ ἀρχῶν καὶ τῶν φιλελευθέρων δογμάτων τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας, καὶ ἐν αἷς ἡ ἀρχαία Ἑλλάς εὐ- λόγως, καὶ ἀνευ συγκαταβάσεως εἰς τὴν κρῖσιν τῶν παρεκτροπῶν καὶ τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῆς, κατα- δείκνυται τὴν ὀφίστην κατέχουσα θέσιν ὡς διδά- σκαλος τῶν νεωτέρων ἔθνων κατὰ τε τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας.

Τοιαύτη μὲν ἐστὶ, κύριοι, ἡ ἱστορία τῶν δύο ἡ- τριῶν λέξεων, αἰτινες πλέον ἢ πρὸ εἰκοσι αἰώνων τοσοῦτον ἀντηχοῦσιν ἐν τῷ κόσμῳ τοιούτον δ' ἐ- στὶν ἐν συντόμῳ τὸ κεφάλαιον τῶν ἰδεῶν, ὡς αἱ λέ- ξεις αὗται διηρμήνευσαν, καὶ μάλιστα τῶν ἰδεῶν ἐκείνων, ὡς ἐτι καὶ νῦν δύναται καὶ οφείλουσι διερ- μινεῖσιν, καὶ αἰτινες κατέχουσιν ἐν ταῖς ἐνδομύχοις ἡμῶν πεποιθήσεις τὴν προσήκουσαν αὐταῖς θέσιν. Καὶ νῦν ἀποβλέπων εἰς τὰ σημεῖον ἐκαίνο, εἰς ὃ ἀ- γουσιν ἡμᾶς αἱ σκόπιμοι αὗται παρατηρήσεις, πρέ- πον νομιζῶ συνάψαι αὐταῖς καὶ ὅσας ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ προκειμένου μαθήματος ἀρμόζει μᾶλλον ἐκ- φράσαι. Τὸ ζητεῖν, ἂν ὁ Ἑβληρισμὸς ἐστὶν ἀείποτε ὀφελίμου σπουδῆς ἀντικείμενον, καὶ εἰ οφείλομεν ἔχειν αὐτὸν μέρος ἀναπόσπαστον τῆς παρ' ἡμῖν δου- κλίου ἐκπαιδεύσεως, ταῦτόν ἐστὶ καὶ ζητεῖν, εἰ τάχα διανοοῦμεθα ἀπαρνήσασθαι ποτε τὴν ἡμετέ- ραν ἱστορίαν καὶ τὰς ἀπανταχοῦ τῆς πεφωτισμέ- νης Εὐρώπης κοινὰς παραδόσεις, καὶ εἰς λήθην πα- ραδοῦναι πᾶν ὃ ἔσα ἡ Ἑλλάς ἐπραξεν ὑπὲρ ἡμῶν, τὰ μὲν ἀμέσως, τὰ δὲ ἐμμέσως διὰ τῆς Ῥώμης. Ἀλλὰ τοιοῦτον ζήτημα οὐ λύεται τάχα ἅμα τιθέμενον; Κατὰ δυστυχίαν ἐν τῇ ἠθικῇ συγχύσει, ἣν ἐπήγα- γον ἡμῖν αἱ πρόσφατοι ἡμῶν ἀτυχίαι καὶ ἐκπτώ- σεις, ἑνθερμοὶ γενόμενοι ζηλωταὶ τῶν μεταρρυθμί-

¹⁾ Ἴδε Π α ν δ ω ρ α τ ὅπως § 14, τῆς 16 ἀυγούστου 1871.

σεων, θεωρούμεν ὡς τινα συρμόν· τὸ ἀναζητεῖν πρὸ πάντων ἐν τοῖς νεωτέροις ἤθεσι καὶ ἐν ταῖς νεωτέροις γλώσσαις, ὠφέλιμόν τινα καὶ ὅπως πρακτικὴν ἐκπαίδευσιν, ἥτις, ὡς τινες λέγουσιν, οὐ δύναται προελθεῖν ἐκ τῆς σπουδῆς τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν, καθ' ἣς ἡμεῖς ἀκούω ἀνανεούμενον ἐπιχειρήματι λίαν παράδοξον. Λέγουσιν ἡμῖν, ὅτι ἡ τοιαύτη σπουδὴ εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ, ὡς ἀμελουμένη ὑπὸ τῶν ἡμετέρων μαθητῶν μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν αὐτῶν, καὶ ἰδίως περὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης; λέγουσιν, ὅτι οἱ διδασκόμενοι αὐτὴν τάχιστα ἀπομνησθάνουσιν ὅ,τι ἐν τοῖς Γυμνασίοις ἔμαθον. Οὕτω λοιπὸν ἡ τῶν μαθητῶν ἀμέλεια, ἥς αἰτία πολλὰκις ἐστὶν ἡ τῶν πατέρων ὀλιγοψυχία, ἀποτελεῖ φρικτὴν προκατάληψιν κατὰ τοῦ μέρους τούτου τῆς παρ' ἡμῖν δοκίμου ἐκπαίδευσως. Ἄλλ' ἐπεθύμουν ὡς ἀληθῶς ἀκούσαι, ποῖον ἄλλο μέρος τῶν ἡμετέρων προγραμμάτων οὐ καταστρέφεται διὰ τοιοῦτου ἐπιχειρήματος; Δάθωμεν (καὶ τοῦτο δι' ἐκείνους ἐξ ἡμῶν, ὅσοι ἐπιδίδονται εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φιλολογίας) τὰ μαθηματικά, τὴν στοιχειώδη φυσικὴν καὶ χημικὴν. Πῶς ἐκ τῶν μαθημάτων τούτων διστηρήσαμεν ἐν τῇ μνήμῃ ἡμῶν ὀλίγα ἐτη μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Γυμνασίου ἀποφοίτησιν; Κατὰ δὴ τοῦτον τὸν λόγον ὀφείλομεν καὶ τὰ μαθήματα ταῦτα ὡς ἀνωφελεῖ, μάλλον δὲ ὡς ἐπιβλαβῆ, ἀποσκορακίσαι, ἕτε δὴ καταναλισκόντες ἐν αὐτοῖς τὸν εἰς πρακτικώτεραις μαθήσεσι χρησιμεύοντα χρόνον. Ἄλλ' ὅμως τὸ μικρὸν ἐκείνο μέρος τῶν ἐπιστημῶν, ὃ ἐδιδάχθημεν, καὶ ὅπερ ἐφεξῆς οὐδέποτε ἔσται κύριον ἡμῶν ἐνασχόλημα, συντελεῖ μετὰ τῶν ἄλλων γνήσεων εἰς τὴν γενικὴν ἐκπαίδευσιν ἡμῶν περὶ τὸ ὅρθως ἐνοεῖν καὶ τὸ ὀρθῶς κρίνειν. Ἀλλὰ πρὸς τίνα τῶν ἐιδικῶν μαθήσεων δύναται εἶναι ἀλυσιτελής ἡ μετὰ λόγου σπουδὴ καὶ μελέτη τῆς φιλολογίας, τῆς τέχνης, τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς πολιτικῆς τοῦ λαοῦ ἐκείνου, ὅστις πρῶτος καὶ παντὸς ἄλλου μάλλον ἐδίδαξεν ἡμᾶς πάντα ταῦτα; Ἀνακτιρῆτως ὀφείλομεν πᾶσαν ἡμῶν ἐπιστήσιν τὴν προσοχὴν εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ παρόντος, καὶ ἀποδέξασθαι ἢ ἀναζητήσασθαι ὃ,τι δύναται ἐπεκτείνειν καὶ ἐμπεδῶσαι τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ πνεύματος καὶ τὴν ἀγωγὴν τῆς καρδίας, οὐδαμῶς ἐπιτιθέμενος βάρη δυσβάστακτα ἐπὶ τοῦς ἡμετέρους νέους. Ἄλλ' ἀποφύγομεν ἐπιμελῶς τὴν ἀπαισίαν ταύτην περιφρόνησιν, ἥτις κινδυνεύει διακλῆσαι ἄνευ λόγου τινὸς τὰς ὠραιοτέρας παραδόσεις τῆς Γαλλικῆς κοινωρίας· ἐγκαταλίπωμεν δὲ τοὺς στενοὺς ἐκείνους ὑπολογισμοὺς, οἵτινες ἐπὶ τῇ προφάσει τοῦ παρασκευάσαι τοὺς πολίτας πρὸς τὴν ἀμείνου ὑπηρεσίαν τῆς πολιτείας, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ταπεινώσουσι καὶ περιορίσουσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν, καὶ μάλιστα διαστρέψουσι τὴν κρίσιν αὐτῶν, περικλείον-

τες αὐτοὺς ἐντὸς τοῦ περιβάλλοντος τῶν χυδαίων συμπεριδόντων.

(Τὸ δευτέρον μέρος δημοσιευθήσεται ἐν τῷ ἐφεξῆς ἐκδομένῳ τεύχει.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Ὁρθόδοξος Ἑλλάς ἦτοι περὶ τῶν Ἑλλήνων τῶν γραφάντων κατὰ Λατίνων καὶ περὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν ὑπὸ Ἄνδρον. Κ. Δημητρακοπούλου ἀρχιμανδρίτου. Ἐν Λειψίᾳ 1872.

Ἑλλήνων ὀρθόδοξων ἀποικία ἐν Βενετίᾳ.— Ἱστορικὸν ὑπόμνημα. Ἰωάννου Βελούδου. Ἐν Βενετίᾳ 1872.

Μελέτη περὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ὑπὸ Ν. Ρ. Παλίτου (σύγγραμμα βραβεύθην ἐν τῷ βοδοκανακίῳ φιλολογικῷ διαγωνισμῳ), τὸμ. Α'. Νεοελληνικὴ μυθολογία. (Μέρος α.) Ἐν Ἀθήναις 1871.

Τὸ νέον φιλοπόνημα τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἄνδρονίου εἰ καὶ ἔχει ἰδιόζοντα τὸν σκοπὸν, οὐδὲν ἕττον ἀνάγεται εἰς τὰς γενικώτερας αὐτοῦ μελέτας, τὰς περὶ τῆς μεσαιωνικῆς καὶ νεωτέρας ἡμῶν φιλολογίας. Ἐδοκε δὲ εἰς τὴν μονογραφίαν ταύτην ἀφορμὴν ἢ λείδορος ἐκείνη ἀπόφανσις τοῦ Ἀλλατίου εἰπόντος ὅτι, « μόνον δύο τρεῖς ἀπόκατοι, ἀμαθεῖς καὶ λολοὶ σχισματικοὶ ἔγραψαν κατὰ τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας. » Ὁ ἀρχιμανδρίτης ἐπιχειρήσας νὰ ἐξετάσῃ τίνες ἦσαν οἱ ἀμαθεῖς καὶ οἱ λολοὶ τοῦ Χρίου παπιστοῦ, εἶδεν ὅτι, πλὴν πολλῶν ὧν τὰ συγγραμματα λανθάνουσιν αὐτὸν ἢ καὶ μένουσιν ἀνεκδότα, ἑκατὸν ἐννεήκοντα πέντε ἄνδρες σοφοὶ ἀπὸ τῆς 9' μέχρι τῆς 1Η' ἑκατονταετηρίδος ἐστηλίτευσαν τὰ τῶν Λατίνων, καὶ μεταξὺ αὐτῶν φώτιος ὁ πολὺς, Μιχ. ὁ Κτρουλάριος, Θεοφύλακτος ὁ Βουλγαρίας, Θεοδ. ὁ Βαλσαμών, Νικήτας ὁ Κωνιάτης, Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης, Μάρκος ὁ Εὐγενικός, Γεννάδιος ὁ Σχολάριος, Μελέτιος ὁ Πηγᾶς, Μάξιμος ὁ Μαραγούνιος, Γαβριὴλ ὁ Σεβῆρος, Κύριλλος ὁ Λούκαρις, Γεωργίος ὁ Κορβίσιος, Μητροφάνης ὁ Κριτόπουλος; καὶ ἄλλοι ὀνόμαστοι ἐπὶ παιδείᾳ καὶ εὐσεβείᾳ. Ἀξιολόγον ἄρα τὸ ἔργον τοῦ ἀρχιμανδρίτου, καθόσον μάλιστα μανθάνομεν ἐξ αὐτοῦ, ὅτι πολλὰ περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἑλληνικὰ χειρόγραφα κείνται ἕξγοντα εἰς τὰς ἑξῆς βιβλιοθήκας. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ τοῦ ἡμετέρου συγγραφέως οἱ πόνοι θὰ ἔμενον ἄγνωστοι ἂν φιλότιμος ὁμογενὴς, ὁ Κ. Ι. Χ. Παντελίδης, δὲν ἀνελάμβανε τὴν δαπάνην τῆς ἐκδόσεως.

Καὶ ἕτερον τι δὲ σαφηνίζεται ἐκ τίνος ὑποσημειώσεως. Τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρως ἡ γῆ τῆς γεννήσεως διεφιλονεικῆθη πρὸ τινῶν ἐτῶν, ὡς γινώσκον καὶ εἰς

*) Ἰδε Πανδ. Τόμ. ΚΒ' σελ. 91.

τῆς Πανδώρας τοὺς ἀναγνώσται· οἱ μὲν ἔλεγον αὐτὸν Κερκυραῖον, οἱ δὲ Ζακύνθιον, ὥς οὐ ἐξενίκησεν ἡ γνώμη τῶν τελευταίων· ἀλλ' ὁ ἀρχιμανδρίτης βεβαίως ὅτι κατήγετο ἐκ Κερκύρας, διότι αὐτὸς οὗτος ὁ Εὐγενίος ἔγγραφει φοιτητῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Χάλκης τῇ 25 Μαΐου τοῦ 1765 ἔτους, προσέθετο εἰς τὸ κύριον ὄνομα τὸ Κορυγαῖσις (σελ. 189).

Καὶ τὸ Ἱστορικὸν Ὑπόμνημα εἶναι ἄξιον ἀναγνώσεως, ὃ δ' ἐπεξερχόμενος αὐτὸ δύο τινὰ θαυμάζει, τὴν προσκόλλησιν τῶν Ἑλλήνων ὅπου καὶ ἂν εὕρισκοντο καὶ ὅσον καὶ ἂν πείζοντο εἰς τὸ πάτριον δόγμα, καὶ τὴν ἀγάπην αὐτῶν πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Κατὰ τὸν Κ. Βελούδιον ἡ εἰς Βενετίαν μετάθεσις Ἑλλήνων ἤρξατο τὴν 14' ἑκατονταετηρίδα, ὑπερῆρξεν δὲ μετὰ τὴν ἄλωσιν, ὅτε καὶ λόγοι, καὶ ἔμποροι, καὶ ναυτικοὶ, καὶ τεχνίται, καὶ αὐτοκρατορικὸν γόνος συνέβησαν ἐκεῖ φεύγοντες τὴν τυραννίαν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπετρέπετο εἰς τοὺς ὀρθοδόξους Ἰσραεὶς νὰ τελῶσι τὰ τῆς ὀρθοδοξίας αὐτῶν εἰς ὀυσιαστήρια ἰδιαίτερα ἐντὸς ἑξῆς ἐκκλησιῶν· περὶ τὰς ἀρχὰς δὲ τῆς 15' ἑκατονταετηρίδος ζητήσαντες ἔλαβον τὴν ἄδειαν νὰ ἀνεγείρωσιν ἴδιον ναὸν, τὸν καὶ μέχρι τῆς σήμερον σωζόμενον, ναὸν μεγαλοπρεπῆ, οὗ τινος ἡ μὲν οἰκοδομὴ διήρκεσεν ἕτη τριάκοντα τέσσαρα, ἡ δὲ δαπάνη συνεποσώθη εἰς δεκαπέντε καὶ ἐπὶκεῖνα χιλιάδας δουκάτων.

Καὶ δὲν ἐφρόντισαν μόνον περὶ τῆς ὀρθοδοξίας αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς γλώσσης, τὴν ὅποιαν ἀνέκαθεν ἐθεώρησαν οἱ πατέρες ἡμῶν ἀχώριστον ἀπ' ἐκείνης· διότι μετ' ὀλίγον ἰδρύσαντο δύο σχολαί, τὸ μὲν τῶν κορασίων ἐντὸς τοῦ παρ' αὐτῶν οἰκοδομηθέντος γυναικείου μοναστηρίου, τὸ δὲ τῶν ἀρρένων, τὸ φροντιστήριον τοῦ Θεοφ. Φλαγγίνης, ἐν ᾧ ἐδίδαξαν ἄνδρες πολυμαθεῖς, οἱ: Μηνιάτης, Πατούσαι, Κατήφορος καὶ Βλαντῆς. Καὶ βιβλιοθήκην δὲ κατήρτισαν, οὐκ ὀλίγα περιέχουσαν χειρόγραφα, ἃ τινὰ ἀγνοοῖ καὶ ὁ συγγραφεὺς πῶς διεσκορπίσθησαν μετὰ ταῦτα. Ἀλλὰ καὶ νοσοκομεῖον ἀνήγειραν, καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων ἐμερίμνησαν χάριν τῆς συμπήξεως καὶ τῆς καθ' Ἑλλήνας ὑπάρξεως τῆς κοινότητος.

Ταῦτα βλέπουσα ἡ ἐν Ρώμῃ παπικὴ ἐξουσία πάντα λίθον ἐκίνησε, καὶ βίαν, καὶ δόλον, καὶ καταπίσεις, ἵνα διαφθερῇ τὴν συνείδησιν τῶν παροίκων· ἀλλ' αὐτοὶ ὑπέμενον μετὰ μεγίστης καρτερίας τὰς καταδρομὰς, καὶ μετὰ μαίκενος θάρρους ἐπάλασαν ἐπὶ πολλὸν χρόνον, μέχρι τοῦ 1780 ἔτους, ἕτε « ἡ ψυχροκροῦσα ἀριστοκρατία ἰδοῦσα τὸ ἀκλόνητον καὶ ἀπαράφθορον τῶν Ἑλλήνων, ἐψήφισε νὰ ἐκτελῶσιν οὗτοι ἀνενοχλήτως καὶ μονίμως τὰ τῆς ὀρθοδοξίας αὐτῶν, καὶ τῶν ὀρίμων καὶ σὺνηθειῶν » (σελ. 100).

Ἐἶχον δὲ οἱ ὁμογενεῖς καὶ ἀρχιερεῖα ἀπὸ τῆς 15' ἑκατονταετηρίδος μέχρι τῆς πτώσεως τῆς βενετικῆς πολιτείας, γινόμενης περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ὁ ἐκ Μονεμβασίας Γαβριὴλ Σεβῆρος, ἐφημέριος τῆς ἐκκλησίας αὐτῶν, μεταβὰς τὸ 1875 πρὸς καιρὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐχειροτονήθη μητροπολίτης τῆς ἐν Αὐδίᾳ Φιλαδελφείας· ἀλλ' ἡ ἐν Βενετίᾳ ἑλληνικὴ κοινότης, ἥ τις συνεκροτεῖτο τότε ἐκ τεσσάρων καὶ ἔτι πρὸς χιλιάδων ὀρθοδόξων, καθικέτευσε τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν νὰ μεταστήσῃ τὸν ὀρόνον τοῦ Μητροπολίτου εἰς Βενετίαν, « ὅπως ἀρχιερατικῶς νοουθετῇ, ποιμαίνῃ καὶ εὐλογῇ. » Ἡ συγκατάθεσις ἐχορηγήθη, καὶ ἔκοιτε ὅτε Σεβῆρος καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ ἐπιτιμοφροῦντο ὑπέριτοιμοι καὶ ἐξῆρχοι πάσης Αὐδίας, καὶ χαρακτῆρα τοῦ οἰκουμένου πατριάρχου ἔφερον οὐ μόνον ἐν Βενετίᾳ ἀλλὰ καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν Δαλματίαν (σελ. 67). Ἐπαυσε δὲ ἡ ἀρχιερατικὴ διοίκησις τὸ 1797 ἔτος, ὅτε καταργηθεῖσα τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Βενετίας, ἀπώλεσε καὶ ἡ κοινότης τῶν Ἑλλήνων ἅπασαν τὴν περιουσίαν αὐτῆς, ἥτοι ἐν ἑκατομύριον, 665 χιλ. καὶ 800 φράγκα.

Εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Κ. Βελούδου περιλαμβάνονται καὶ ἕτερα περιέργα, οἷον τὸ Ἱστορικὸν τῶν ἐν Βενετίᾳ τυπογραφῶν, αἰ ἐν τῷ ναῷ ἐπιγραφῆ, τὰ ὀνόματα τῶν ἐφημερίων ἀπὸ τῆς ἀνεγέρσεως αὐτοῦ, τὰ τῶν προσετώτων καὶ διδασκάλων, καὶ ἄλλα.

Τὴν δὲ Μελέτην ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, κρηθίσαν, ἀνακρίθεισαν καὶ στεφθείσαν τῷ τῆς δόξης θαλάτῃ ὑπὸ τῆς ἐπι τοῦ βοδοκανακίῳ διαγωνίσματος ἐπιτροπῆς, ἀναγγέλλομεν μόνον. Ὁ συγγραφεὺς λέγει ὅτι πρὸς τῇ δόξῃ ἐπαδαφιλέθη αὐτῷ καὶ τὸ χρηματικὸν βραβεῖον· ἀλλ' ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς ἐπιτροπῆς ἀναγινώσκουμεν ὅτι « διὰ τὸ ἀτελεῖς τῆς πραγματείας ἀναβάλλεται ἡ ἀπόδοσις τοῦ ἄθλου. » Φαίνεται λοιπὸν ὅτι οἱ ἀγνοδικοί σκεφθέντες ὠρμώτερον ἀπένειμον καὶ τοῦτο, καλῶς πράξαντες, ἂν ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ πράξωσιν οὕτω μετὰ τὴν πάγκοινον τελετὴν καὶ τὴν δημοσίᾳ ἀνακηρυχθεῖσαν ἀπόφασιν.

Ὁ συγγραφεὺς, οὗ τινος τὴν εὐφύαν καὶ τὸ φιλόπονον ὃ μὲν ἀναγνώστῃς ἔμαθεν ἐκ πολλῶν αὐτοῦ ἔργων δημοσιευθέντων διὰ τῆς Πανδώρας, ἡμεῖς δὲ ἐνισχύσαμεν προθύμως καὶ φιλοστόργως, ἀγανακτεῖ, καὶ μετὰ τινος μάλιστα δριμύτητος, κατὰ τῆς ἐπιτροπῆς, ὡς ἀσότηρᾳ περὶ τὰς κρίσεις. Ἀλλ' ἦτο δυνατόν νὰ μὴ συναυλήσῃ καὶ αὐτὸς, ἔστω καὶ βραβευθεῖς, τὸ ἀνάον ἐπιμελεῖσθαι, τὸν κοινὸν ἐπὶ τῶν ἐν Ἀθήναις διαγωνιζομένων; Καὶ πιθανὸν μὲν νὰ μὴ ἦναι πάντῃ ἀβάσιμος ἡ ἀγανάκτησις, διὰ τοῦτο ὅπως οἱ δικασταὶ εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ κρίνωσιν; οὕτω καὶ αὐτὸς ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀπολε-

γηθῆ, τῆς ἐλευθερίας οὐσίας πρὸς πάντας ἴσης· ὁμι-
 λούντες ὅμως περὶ τῶν ἡμετέρων διδασκάλων, ἐκεί-
 νων οἱ τινες διήνοιξαν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, καὶ ἐξ-
 αιρέτως περὶ γεραρῶν τοῦ ἔθνους διδασκάλων οἷος ὁ
 Ἀσώπιος, ὀφείλομεν καὶ ἀδικηθέντας· ἑαυτοὺς ἂν νο-
 μιζώμεν, ὡς ἀνασπῶμεν ὅπως οὖν τὰ ἡνία τῆς γλώσ-
 σης. « Οὐ παύσει τούτου καταφρονῶν, εἶπεν ὁ Πλά-
 των πρὸς νέον θρασυνομένον κατὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς,
 δι' ἃν μέγα φρονεῖν ἀξιοί; » Καὶ σημειώτερον ὅτι οἱ
 διδάσκαλοι εἰσι, κατ' Ἀλέξανδρον τὸν Μέγαν, καὶ
 τῶν πατέρων τιμιώτεροι.

Φρονοῦμεν δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ ἀγωνοδίκαι, εἰ καὶ
 μυκτηρίζονται ἐν σελ. λθ' ὅτι, « παρτάσαιον δὲν
 ἐπέστησαν τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ὑποβληθέν-
 τος συγγράμματος » (καὶ τούτου δοθέντος ἡμέρτησεν
 ὁ συγγραφεὺς δεχθεὶς ἔκριτος τὸν τε κόπτινον καὶ
 τὸ γέρας), δὲν ἐφάνησαν ὅσον κατηγοροῦνται ἐπιπό-
 λαιοι· διότι, ὅσον καὶ ἂν διψυχρίζεται ὅτι νεωτέρα
 τις παροιμία ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἀρχαίαν, ἢ ὅτι ἀπαγο-
 ρευομένης τῆς ἐρεύνης περὶ τὰ τῆς θρησκείας ἀπαγ-
 χονίζεται ἢ ἐπιστήμη, καὶ ὅσον καὶ ἂν ἀγωνίζεται
 νὰ δικαιολογήσῃ τὰ περὶ τὴν γλώσσαν πλημμελή-
 ματα, οὐδὲν ἕτερον ἀποδεικνύει ἢ ὅτι ἔχει ὑπερβάλ-
 λουσαν τὴν φιλοτιμίαν. Τὴν περὶ θρησκευτικῶν συ-
 ζήτησιν οὐδαὶς ἐμποδίζει, ἐὰν σκοπὸν ἔχῃ εἰλικρινῆ
 ἐπιστημονικὴν ἐπικνήρωσιν· ἀλλὰ προκειμένου περὶ
 ἀγοραίων Καλικαντζάρων καὶ καθημακωμένων Νε-
 ραϊδῶν νὰ διασφύρονται τὰ θεῖα, ἡμεῖς τοῦλάχιστον
 τασσόμενοι μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ πλεον αὐτῆς
 στιγματίζομεν τὴν τόλμην, οὐχὶ ἀπλῶς ὡς ἀπερί-
 σσεπτον ἀλλ' ὡς ἐθνοβλαβῆ. Τὸν Ρενάν οὐδαὶς ἴσως
 ἤθελε μεμφθῆ ἐὰν ἔλεγεν ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης ὅσα
 εἶπεν· αὐτὸς ὅμως ἐπιτρέψατο νὰ γίνωσιν ἀλλεπάλλ-
 ληλοι ἐκδόσεις τοῦ πονήματος αὐτοῦ χάριν τοῦ λαοῦ
 (éditions populaires), καὶ νὰ πωλῆται ἕκαστον ἀν-
 τίτυπον ἀντὶ εὐτελεστάτης τιμῆς, ἐφωράθη ὅτι ἔ-
 γραψεν ἕνα κρημνίσθη. Ἀλλὰ πρὶν ἢ κρημνίσσεται τὴν
 στέγην, ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ὁποίας καὶ οἱ πατέρες
 ἡμῶν ἔσωσαν καὶ ἡμεῖς σώζετε τὴν κεφαλὴν, καὶ τί
 λέγω ἡμεῖς καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν, αὐτὴ ἢ πατὴρ
 ἐσώθη, φροντίσατε ν' ἀνεγείρατε ἂν δύνασθε ἑτέραν
 ἀσφαλεστέραν, ἀληθεστέραν, ἐπιστημονικωτέραν, ὡς
 ἀξιοῦτε, ἵνα μὴ ἐν τοσούτῳ κυλιόμενοι ἐν ὑπαίθρῳ,
 γίνωμεν ὀλοκαύτωμα καὶ βορᾶ τοῦ καύσανος, τῶν
 παγετῶν καὶ τῶν θηρίων.

Περὶ δὲ τῆς γλώσσης ἐπαναλαμβάνομεν τὸ κατὰ
 κόρον ρηθὲν ὑπὸ τε ἑλλῶν καὶ ἐν τῷ ἀνὰ χεῖρας
 περιοδικῷ, ὅτι ἢ σπουδὴ τῆς ἑλληνικῆς παραμελεῖ-
 ται σήμερον. Ἐπειδὴ δὲ οὐτε προαίρεσιν ἔχομεν νὰ
 ψεζώμεν, οὐδ' ὑπὸ διδασκαλικοῦ πάθου κινιζόμεθα
 νὰ διδάξωμεν, ἐνθυμίζομεν μόνον τῷ ἡμετέρῳ συγ-
 γραφῆ ὅτι δὲν ἀρκεῖ « ἂν δεῖ λέγειν, ἀλλὰ καὶ ὡς

δεῖ λέγειν. » Ὁ λόγος ἂν προτεινοῦσιν οὐκ ὀλίγοι ἐκ
 τῶν σπευδόντων ἐπ' ἀθανάσιαν ὅτι ἐπέλειπεν αὐτοῦς
 ὁ χρόνος, μόνον πρὸς τοὺς καθ' ἡμέραν καὶ περιοδι-
 κῶς γράφοντας ἐπιτρέπεται· παρὰ τοῦ συγγραφέως
 ὅμως τὸ κοινὸν ἀπεκδέχεται οὐχὶ εὐρεσιλογίας ἢ
 ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα, ἀλλὰ σύγγραμμα ὅσον
 ἐνεστιν ἐντελέστερα ἐπεξεργασμένον, σύγγραμμα
 prosoctum decies, castigatum ad unguem, καθ' ὀ-
 ράτιον »).

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐδημοσίευσεν διὰ τῆς
 «Κλειούσης» μακρὰν ἀνάλυσιν τῶν ἐν τῷ Βιενναῖῳ
 κώδικι περιεχομένων πολλῶν περιέργων μνημείων
 τῆς νεωτέρας τῶν Ἑλλήνων ποιήσεως. Ὁλόκληρα
 δὲ τὰ ποιήματα ταῦτα ἀντιγραφέντα ὑπ' ἐμοῦ δη-
 μοσιεῦνται ὅσον οὐπω ἐν ταῖς γρωσταῖς συλλο-
 γαῖς τῶν κυρίων Wagner καὶ Legrand, ἐκδοῦς
 τοῦ περὶ Ξενιτίας ἔτι πρῶτον διὰ τῆς
 «Παρδώρας» ἐκδομένου. Ἐπειδὴ δ' ἴσως οἱ ἀ-
 γαρινώσικοι δὲν ἔχουσι πρόχειρα τὰ περὶ τῆς
 ἡλικίας τῶν ποιημάτων τούτων ἐν τῇ εἰρημνῇ δ-
 σπημερίδι γραφέντα, σημειῶ ὅτι τὸ δημοσιεύμαρον
 στιχοῦργημα τοῦ Ξενιτεμένου Ἀλέξιου ἐποιήθη
 περὶ τὰς ἀρχὰς ἢ τῇ μέσῃ τῆς 15^{ης} ἑκατοστια-
 τηρίδος.

Ἐν Γαλαξιδίῳ 20 Φεβρουαρίου 1872.
 Κ. ΣΑΘΑΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΞΕΝΙΤΙΑΣ.

Θέλω νὰ κάτσω ταπεινῶς ὁ παραπονεμένος
 διὰ ν' ἀρχίσω τίποτες ἐκ τὴν ἀρχὴν τοῦ κόσμου,
 νὰ γράψω ὁ πολυβιβλίος ὀλίγον κατ' ὀλίγον,
 νὰ βάλω λόγια θλιβερά, πικρά, φαρμακωμένα
 ἢ περὶ τῶν ξένων ταῖς πικρίας, πῶς περπατοῦν στὰ
 [ξένα
 καὶ πῶς διαβάθουν τὴν ζωὴν μυριοτυραννισμένα.
 νὰ γράψω τὰ παθαίνουσιν οἱ μυριοτυραννισμένοι,
 ταῖς θλίψεις καὶ τὰ βέσανα, καὶ ταῖς ἀναισχυντίας,
 τὰ δάκρυα καὶ ταῖς χολαί· ὅπου οὐδὲν τοὺς λείπουν,

*) Ἐὰν γράψῃ ἕκαστος ἑπὶς θέλει, ἂς ἀρχίσῃ ὡς ὁ Κ. Βα-
 λέντας, ἢ ἂς χροατολογῇ ὡς ὁ Κ. Τερτζέτης, ἢ ἂς μεταχειρί-
 ζεται τὸ ἔπος τὸ ὅποιον κοινῶς παρεδέχθησαν οἱ λοιποὶ λόγιοι,
 ἀλλ' ἂς εἶδῃ εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ χαρακτῆρα ἑλληνικόν, ἂς μὴ
 παραβαῖνῃ καὶ τοὺς γραμματικῶς κανόνας οὗς τηροῦν καὶ αὐ-
 τοὶ οἱ τοῦ λαοῦ. Οὐδαὶς τούτων ἠκούσθη λέγων, ὡς ὁ συγγρα-
 φεὺς τοῦ ἱστορικοῦ Ἰπομνήματος (ἐν σελ. μγ' καὶ β) « δαπάνη
 δ' ἢ ἢν δὲν ἀπαρκοῦσι » καὶ « δ' ἢ πάντα... εἶναι τὸ μᾶλλον
 ἐνδιαφέρειν καὶ τὸ μᾶλλον ἐπαγωγόν. » Ἀλλὰ μήπως καὶ τὸ
 μ' ἂ λ λ ο ν, τὸ ἐν ἑνταῦθα ἀντὶ τοῦ πλεον, ἦναι ὁρθόν; Τὸ ἐν
 σελ. λγ' «κακογεγραμμένα» εἶναι σάλοικον, καὶ τὸ ἐν σελ. λγ'
 καὶ με' «καταγινώσκω» δὲν λέγεται ἀπολύτως. Ὁ δὲ ἀναγνώ-
 στης τῆς πρώτης ταύτης φράσεως τοῦ Προλόγου, « ἢ ἱστορία
 ἐνδὲ ἔθνους δὲν συνίσταται εἰς μόνον τὴν ἀρχήσιν τῶν γεγενη-
 τῶν, περιμένει μετέωρος νὰ μάθῃ καὶ εἰς τί ἄλλο συνίσταται.

40 αὐτὰ νὰ γράψω ταπεινῶς, ὁπῶγον καθ' ἡμέραν.
 Ἄκουσον δὲ καὶ τῆς νυκτὸς τὸν ὕπνον πῶς διαβάθουν
 οἱ ξένοι οἱ κακόμοιροι καὶ οἱ κακογεγραμμένοι·
 ὅταν γὰρ ἔλθῃ ἢ νυκτὶ ν' ἀναπαυθῇ ὁ κόσμος,
 ὅπῃ νὰ πέσῃ ὁ ἄσεινός νὰ κοιμηθῇ ὁ ξένος,
 15 ἀναθυμᾶται καὶ θρηνεῖ καὶ βαρυαναστενάζει,
 τὸ πῶς τὸν ἐκατέφερον ἢ τὴν τύχην του σ' τὰ ξένα,
 καὶ μυριοτυραννίζει τὸν νύκταν καὶ τὴν ἡμέραν,
 καὶ ἀπὸ τὴν κάψην τὴν πολλὴν, τὴν ἔχει ἢ καρδιά του,
 νὰ πῆ ὀλιγοῦσαιον νερὸν δαμῆν νὰ τὸν δροσίσῃ,
 20 τὸ φά του γίνεται πικρὸν σὰν ἄδολον φαρμάκι,
 καὶ τὸ νερὸν ποῦ κατπιθῇ δαμῆν νὰ τὸν δροσίσῃ
 χολῆ καὶ ἄλας γίνεται, κεντῆξ τον εἰς τὰ σπλάγγχνα.
 Ἄν ἦτον καὶ νὰ μπόρῃε τὸν ὕπνον νὰ κοιμητόν,
 ἀλησημονῆσαι ἤθελε ὀλίγον ἐκ τὴν λύπην.
 45 Τάχατε κλει τὰ μάτια του μὴ νὰ τὸν ἔλθῃ ὕπνος,
 καὶ κόπτουν καὶ πλανοῦσιν τον, δὲν ἢμποροῖ νὰ κλείσῃ
 ἀπὸ τὸ δάκρυον τὸ πολὺ, τὸ χάνει καθ' ἡμέραν.
 στῆφει ποτὲ σ' τὴν μιὰν μεριάν καὶ πότε εἰς τὴν ἄλλην
 καὶ ὅλην τὴν νύκτα ὁ ἄσεινός γυρίζει σὰν ἀνέμη·
 30 καὶ ὅταν πρὸς τὴν βασιτεῖαν ἀγῆν κοντὰ νὰ ξη-
 [μερῶσῃ

ἐκ τὸν πολὺν του τὸν δαρμόν καὶ ἀπὸ τὸ λογισμόν του
 ὀλίγον ἀγαλλιάζεται καὶ πέρνει τον ὁ ὕπνος,
 καὶ ὄνειρεύεται ὁ ἄσεινός, ἄκουσον τί ἐβλέπει!
 φαίνεται τον σ' τὸ σπῆτι του εὐρίσκειται ἀπέσω,
 35 τάχατες ἢ μανίτσα του λόγια τὸν συντυχαίνει.
 εἰγείρου, υἱὲ Ἀλέξτε, ἐντὸσου καὶ ποδίσου,
 οἱ φίλοι σου σὲ κράζουσιν, οἱ ἀδελφοποιτοί σου,
 νὰ πῆς νὰ εὐθυμήσατε εἰς ὄρθρον περιβάλλι,
 καὶ νὰ χαρῆς, αὐθῆντη μου, σὰν ἦσον μαθημένος!
 40 Ξαφνίζεται ὁ ἄσεινός, σηκώνεται, καθίζει,
 καὶ γίνεται χαϊράμενος! θεωρεῖ δλόγυρά του,
 καὶ εὐρίσκειται ὁ ἄσεινός μόνος, μεμονωμένος.
 Καὶ παρευθὺς ὁ δυστυχῆς ραγίζεται ἢ καρδιά του,
 ἀναστενάζει, θλίβεται, πάλιν γογγύζει, πέφτει.
 45 Ἔ, συμφορά, τὴν ἔχουσιν οἱ ἄσεινοι οἱ ξένοι!
 Ἔδε, καὶ τί μ' ἐμάρανεν τῆς Ξενιτίας ἢ στρατά·
 ἔπαθα καὶ παράδειρα καὶ πάντα παραδέρα,
 εἶδα καὶ ἐγνωρίζω τα τὰ ἔχουσιν οἱ ξένοι,
 καὶ πῶς τὴν ἐδιαβάθουσιν σ' τὰ ξένα τὴν ζωὴν τους·
 50 πολλὰ ἐτυραννήθηκα ἀφόντις ἐγευνήθη.
 Ἄκουσατε νὰ σὰς εἶπῶ πῶς περπατοῦν οἱ ξένοι!
 ὕπῃν νὰ περπατήσουσι, δὲν ἢμποροῦν νὰ πᾶσιν,
 ἢ νοθε των περιορίζεται, οὐδέουρον νὰ μιλήσουν,
 καὶ ὅπου θεωροῦν καὶ περπατοῦν, θαυμάζονται καὶ
 [λέγουν,
 55—παραμιλοῦν καὶ περπατοῦν! αὐτ' εἶναι βουρ-
 [λισμένα!—

Καὶ παλαβοῦς τοὺς λέγουσε τοὺς ξένους εἰς τὰ ξένα·
 ἴβριζον καὶ ὄνειδίζον τους, καὶ πάντα ὑπομένουν!
 Γίνεται ὁ ξένος τοῦ μῶρου σαμάρι καὶ καθίζει.

Φίλον δὲν ἔχει νὰ τὸ πῆ τὸ πρᾶγμα νὰ θαρρέσῃ,
 60 μὴ νὰ εὐρῆ παρηγορίαν ἐκ τὴν ἀθμολίαν.
 Ὀνειδισμοὺς προσδέχεται καὶ ὕβρεις ὑπομένει,
 καὶ μόνος του ὁ ἄθλιος ἠξέουρε τί βαστάζει!
 καὶ πάντας τοὺς ἄσεινούς ὅλους τρελλοὺς τοὺς λέβει.
 Ὅμως παρακαλῶ σας το, φίλοι καὶ ἀδελφοί μου,
 65 εἴ τις οὐκ εἶδε ξενιτιῶν καὶ εἰς ξένα οὐκ ἐθάρνη!)
 ἂς βλέπῃ καὶ ἂς προσέχεται ξένον μὴν ὄνειδίσῃ.
 Ἡ Ξενιτιά καὶ ὁ θάνατος ἀδέλφια λογοῦνται·
 ὁ θάνατος ὡσὰν ἔλθῃ σ' τὸν ταπεινὸν τὸν ξένον,
 εὐθὺς τὸν κάμνει ταπεινόν, τὴν φρόνησιν του χάνει·
 70 ὅλοι τὸν λέγουσιν-συνέφερε, ἔλα στὸν λογισμόν σου!
 συνέφερε καὶ σύντυχε! τί ἔχεις, ξένη, πέ το!—
 Κ' ἐκείνου τὸν ἐπέτρωσαν τῆς Ξενιτίας αἱ λύπαι,
 γλώσσῃ δὲν ἔχει νὰ τὸ πῆ, χεῖλην νὰ μολογήσῃ,
 μόνον γογγῆξ ὁ ἄσεινός καὶ συχοαναστενάζει.
 75 Ἐχουσι κρίμαν περισσὸν καὶ ἀμαρτίας μεγάλας
 ὅπου καταδικάζουσι τοὺς ξένους εἰς τὰ ξένα,
 τοὺς μοναχοὺς, τοὺς ὀρφανοὺς, τοὺς πλυτυπικραμένους.
 Ἡ τύχη τους τὰ ἔγραψεν ὄντως νὰ τὰ παθαίνουσι.
 τοὺς πόνους νάχουν σύντροπον, τὰ δάκρυα γειτόνους,
 80 καὶ τὰ ἀναστενάγματα ὡς πρῶτα ἐξ ἀδέλφια.
 Αὐτὰ νὰ ἔχουν πάντοτε ποσῶς νὰ μὴν τοὺς λείπουν.
 νὰ γέμωσιν τὰ χεῖλη τους τὰ ἄδολον φαρμάκι,
 καὶ νὰ τὸ καταπίνουσιν οἱ κακομοιριασμένοι,
 καὶ νὰ τοὺς σφάζῃ πάντοτε εἰς ὅλα τους τὰ μέλη.
 85 Χεῖλη δὲν ἔχουν νὰ τὸ ποῦν τὸ πρᾶγμα, νὰ θαρ-
 [ρέσουσιν,
 καὶ κλίνουν τὰ κεφάλια τους στέκονται τεθλιμμένοι.
 Ξένος οὐκ ἔχει γνώριμον, ξένος οὐκ ἔχει φίλον,
 μόνος του παύει!) τὸ πικρὸν, μόνος του τὸ φαρμάκι,
 90 καὶ μοναχὸς ψυχομαχεῖ ὁ κακομοιριασμένος·
 ἴς τὴν γῆν τὴν κρύαν κοίταται χωρὶς κανέναν στρωμά,
 καὶ τὸ κεφάλι του γυμνὸν χωρὶς προσκεφαλάδι.
 Οἱ ἄγγελοι διατρέχουσιν νὰ πάρουν τὴν ψυχὴν του,
 καὶ τὴν ψυχὴν του ἐπαίρουσιν, καὶ ὁ ξένος ἀπομένει,
 95 χωρὶς κανέναν ἐδικὸν διὰ νὰ τὸν κερδίσῃ.)
 στέκουν πολλοὶ καὶ βλέπουν τον κανεὶς δὲν ἐσημόνει·
 μόνον ἂν τύχῃ ἀνθρώπος ἴς τὰ ξένα παιδευμένος,
 ἐπαίρει, ὑπάγει θάθει τον με τοῦ θεοῦ τὸν φόβον.
 εἶδε μὴ οὕτως κοίταται δι' ὅλης τῆς ἡμέρας.
 100 καὶ ἂν λάχῃ καὶ εὐρεθῇ ἐκεῖ πλοσίον τράφος
 [τόπος,
 συνόμιμον τὸν παίρουσιν καὶ μέσα τὸν γορμηνίζουσι,
 καὶ ἀφήνουν τὸν ἄσεινόν καὶ πάγουσιν τὴν ὀδόν τους.
 Εἴ τις γὰρ ἔχει τοῦ θεοῦ τὸν φόβον ἴς τὴν ψυχὴν του,
 ἂς βλέπῃ καὶ ἂς προσέχεται ξένον μὴν ὄνειδίσῃ,
 105 ἐπιέστων κόσμον ὁ θεὸς ἐπλασε καὶ τοὺς ξένους·
 Νὰ πῶ κατὰ ἀλήθειαν τὸ ἀψευδὲς ἐτούτο

1) Γραπτὸν—ἐθάρνη.
 2) Γραπτὸν—πίνει.
 3) Γραπτὸν—κρατήσῃ.

ἀτός του ὁ παντοκράτορας ὁ ποιητὴς τῶν πάντων,
 ἀτός του ξένος ἔγινεν καὶ φάνηκε ἰὸν κόσμον,
 καὶ ἀτός του πρῶτος εἰδείξε τῶν ξένων ταί; πικρῆς,
 110 ταί; θλίψεως καὶ τὰ βάσανα καὶ ταί; ἀναισχυν-
 ἀτός του ἐτυρανῆθηκε διὰ παρακοήν μου, [εἰαίς,
 ὑβρίστην, ἐβλάστηκεν, εἰς τὸν σταυρὸν ἀνέβη,
 καὶ ἄνω εἰς τὴν σταύρωσιν ὄζος τὸν ἐποίησαν,
 ἄμα δὲ ὄζος καὶ χολήν, τὸν σπύγγον τὸν ἔδωκαν,
 115 τὸν σπύγγον καὶ τὸν κάλαμον, τὸν τίτλον τοῦ

[Πιλάτου.

ἔιδε, μεγάλη συμφορὰ τῶν βασιλέων ¹⁾ τῶν ὄλων!
 ἔιδε, μεγάλη ὑπομονὴ σὺν τῇ μακροθυμίᾳ!
 ἀτός του νὰ καταδεχθῆ καὶ πάντα νὰ πομείνῃ!
 Οὕτως τὸ παρεχώρησεν ἀτός ὁ παντοκράτορ,
 120 οὕτως γὰρ ν' ἀποθάνουσιν οἱ ξένοι εἰς τὰ ξένα!
 τὰ φέρνει ὁ χρόνος εἰς τὴν γῆν οἱ ξένοι νὰ τὰ ἔχουν
 ὡς φόρεμα, ὡς ἴδιον ἱμάτιον διακὸν τους.
 Ἦκουγα ξενητεύθησαν πολλοὶ ἐκ τὰ γονικά τους,
 ἐπαρδείρασιν πολλὰ, τὰ βάσανα χορτάσαν,
 125 οὐδὲν μὲ φαίνεται ποτε ἀλήθεια τὸ λέγουσιν,
 εἶχά το εἰς μεταωρισμὸν ν' ἀκούγω νὰ τὸ λέγουσιν
 τώρα θοῦρὰ τὰ ἔλεγαν ὡσάν νᾶσαν προφήταις!
 βλέπω ἔς τὸν κόσμον βάσανα οἱ ξένοι τὰ ἐπαίρουν
 παίρουν τα διαμοιράζουσι τα, καὶ αὐτὰ πάντα πλη-

[θαίνουσι.

130 Τώρα νὰ σὰς εἰπῶ . . . ἐτουτονὰ τὸν λόγον·
 ἂν ἤμπορεσῇ ἄνθρωπος ἔς τὰ σύνεργα νὰ συνέβῃ ²⁾,
 τὴν θάλασσαν νὰ ἐπινεν μὲ ὄλον τῆς τὸν ἄμμον,
 καὶ πάλιν νὰ ἐπήγαγεν νᾶφαγε καὶ τὰ βροῦλα·
 καὶ τὰ ἀρμενοκάραθα, τοῦ κόσμου ταί; ἀρμάδαί;
 135 ἔς τὰ ὄρη νὰ ἀρμένισαν εἰς τὰ βουνὰ καὶ κάμ-
 αὐτὰ γὰρ ἂν εὐρεθῆ ἄνθρωπος νὰ τὰ κάμῃ, [πουσ.
 καὶ νὰ τὰ ἰδοῦσιν ἄνθρωποι ἀπὸ τὸν κόσμον ὄλον,
 τότε νὰ πῶ ὁ ἔλεεινός, τότε καὶ νὰ πιστεύσω,
 νὰ λείψουσιν τὰ βάσανα καὶ ἔλαις ἢ πικρῆς,
 140 τὰ συχναστενάσματα, νᾶχουν καλὸν οἱ ξένοι!
 Οὐ λέγω τοὺς κακόμοιρους; καὶ τοὺς καλογοραμένους,
 ὁπότεν γὰρ ξενητεύθουν, εἰς αὐξήσιν ὑπάσιν,
 εἰς αὐξήσιν καὶ εἰς τιμὴν, πολλὰκ' εἰς αὐθεντίαν·
 ὡσάν τὸ ἀξιώθηκεν ὁ κάποιος ὁ μέγας
 145 ὁ Ἰωσήφ ὁ Πάγκαλος, τοῦ Ἰακώβ τοῦ τέκνον'
 εἰς κίνδυνον τὸν ἔφεραν διὰ νὰ τὸν φονεύσαν
 οἱ ἀδελφοὶ του ἐγκαρδιακοὶ οἱ ἀπὸ μίας μητρός,
 ἀλλὰ ἴδεν τὴν τύχην του καὶ τὴν κλήν του μοῖρα,
 καὶ ὁ θεὸς ὁ εὐσπλαγχνὸς ὁ πάντα ἐλεήμων!

150 εἰς ξένα τὸν ἐποίησαν, καὶ βασιλεὺς ἐγένη,
 ἔγινεν μέγας βασιλεὺς πάσης τῆς γῆς Ἀλύπτου.
 Καὶ ἄλλοι πλειστοὶ ἄπειροι ἀπὸ τὸν κόσμον ὄλον
 ἔχουν καλὸν ἔς τὴν ξεντιάν παρ' αὐν ³⁾ ἔς τὰ γονικά

[τους,

ἔπειν τὰ θέλ' ἢ μοῖρά τους καὶ ἢ καλή τους τύχη·

155 Πάλιν νὰ σὰς εἰπῶ διὰ τοὺς κακογοραμένους,
 ὁποῦ τοὺς ἔκαψεν πολλὰ ἢ μοῖρα ὄνταν ἐγεννηθήκαν,
 καὶ δέρνει του ἢ ξενητιά· καὶ μωροτυραννεῖ τους,
 ὡσάν καὶ μέναν (ποῦ) ἔγραψα, διὰ νὰ παραδέρνῃ·
 τὰ ξένα μὲ μακραίνουσιν νύκταις καὶ ταί; ἡμέρη;
 160 (ἔ) τῆς ξενητιάς τὴν δούλειψιν πικροφαρμακωμέ-
 Πολλὰ δὲ τὰ ἐγέμισεν μέσα ὁ λογισμὸς μου, [νος.
 εἶδα καὶ ἐπαρδείρα καὶ πάντα παραδέρνῃ·
 πολλὰ δὲ κατερώτησα τοὺς ξένους εἰς τὰ ξένα,
 νὰ μὲ εἰποῦν, τίς ξενητιάς; ἔχει καλῆς ἡμέρη;
 165 καὶ δὲν εὐρέθηκεν κανεὶς τινὰς ἀπὸ τὰ ξένα
 νὰ εἰπῇ νὰ μὲ ἐσύντυχεν καλὸν διὰ τὰ ξένα,
 καὶ νὰ ἐπίνεσεν ποτὲ ἡμέραν ἢ κἄν ὄραν!
 ἔλοι τους κλαίγουν λέγουσιν—τὰ ξένα μᾶς ἐφάγαν,
 τὰ ξένα μᾶς ἐφάγασιν καὶ λυθῶσιν τὸ κορμὶ μας,
 170 τὰ μέλη μας ἐχάλασιν ἐδῶ ἄ τὴν ξενητίαν!
 Αἰσιπὸν ὄσοι τ' ἀκούγατε μηδὲν τὸ ἀπιστήτε·
 διότ' τίς ἐπείν τὴν θάλασσαν λαίμῳ του καὶ γλυ-

[κάνθη;

ἢ ποῖος νᾶφαγέ ποτε πέτραν γιὰ νὰ χορτάσῃ,
 καὶ ταῦτα πάντα καὶ νὰ ζῆ, νὰ εἶναι εἰς τὸν κόσμον;
 175 ἢ τίς εἶδεν καράβια καὶ ἀρμάδας αὐθεντάδων
 (ἔ) τὰ ὄρη ν' ἀρμένισουσιν, κ' εἰς τὰ βουνὰ καὶ κάμ-
 [πουσ;
 ἂν εὐρεθῆ ἄνθρωπὸς τινὰς νὰ μὲ τὸ μαρτυρήσῃ,
 ὅτ' εἶδεν ὀφθαλμοφανῶς ἐκεῖνα τὰ σημεῖα,
 νὰ πῶ κ' ἐγώ, ἀλήθειαν ἔχουν καλὸν οἱ ξένοι,
 180 οἱ ξένοι καὶ οἱ ὄραφοι κ' οἱ παραπονεμένοι!
 Πολλὰς φορὰς ἐκάθησα μὲ τοὺς ξενιτευμένους.
 ἔχουσιν γιόμα θλιβερόν, δειπνοὶ ὠνειδισμένοι,
 μὲ πόνους καὶ μὲ δάκρυα πέφτουν ἀποκοιμούνται.
 Ἄ, συμφορὰ τὴν ἔχουσιν ἔλεεινοὶ οἱ ξένοι!

185 Λέγω τὴν παραπόνεσιν ἐκ τῆς πολλῆς μου θλίψης
 νᾶχεν ἀστράψει ὁ οὐρανός, καὶ νᾶχε καγῆν ἢ ὄρα,
 ὅταν μὲ ἐγέννησεν ἢ ταπεινὴ μου μάνα.
 ἀφῆτις μὲ ἐγέννησε ποτὲ καλὸν δὲν εἶδα,
 οὐδὲ τὰ χεῖλη μου δροσιὰ, οὐδὲ γλύκα καρδιά μου.
 190 Ἀλήθεια πάλιν νὰ σὰς πῶ, νὰ σὰς τὸ μαρτυρήσω.
 οἶδεις ἄνθρωπος ἀπέθνε χωρίς πικρίαν τοῦ κόσμου,
 χωρίς τοῦ κόσμου βάσανα, χωρίς κερμῆν ἔνοιαν.
 Ὀποῦ ποικεν τὸν οὐρανόν, τὴν γῆν ἐθεμελιώσεν,
 ἐκεῖνος ἐφοβήθηκεν τοὺς πειρασμοὺς τοῦ κόσμου·
 195 αὐτὸ δὲ ἔλεεινέ, ὁποῦ τὰ ξένα δέρνει,
 καὶ παραδέρνει, ἄθλια, νύκταις καὶ ταί; ἡμέρη;
 καὶ βασανίζεσαι πολλὰ ἄ τοῦ κόσμου ταί; πικρῆς;
 τί ἀναμένεις, ἔλεεινέ, νὰ πάρῃς ἐκ τὸν κόσμον;
 Ἐγώ μαι, κακομοίριγς, ἐπάνω εἰς τὸν κόσμον.
 200 καὶ νὰ ἀνίθης εἰς βουνὸν ἀπάνω εἰς τὰ ὄρη,
 καὶ παρακάλεῖς τὸν θεόν ἢ πέτρας νὰ βαγίσουν,
 καὶ σένα μέσα γὰ δαχθοῦν, καὶ θάνατον νὰ δώσῃς,
 διατ' ἦσουν κακόμοιρος, ἦσουν κακογοραμένος.
 Καὶ πῶς; ὦ γεννησιότατοι φίλοι καὶ ἀδελφοὶ μου,

205 ὁποῦ ἴμουν εἰς τὸ σπῆτιν μου, ἦμουν εἰς τοὺς
 [γονεῖς μου,

εἶχα καλὰ ὄσα θελα, ποσῶς καμὸν οὐκ εἶχα,
 ἀλλὰ τὸ πῶς μὲ ἐγέλασεν ὁ μάταιος ὁ κόσμος!
 ὦ κόσμε πικρὴ καὶ πάνπικρη, ὦ δημεγέρτη κόσμε,
 καλὰ κόσμε μ' ἐγέλασες μὲ τὴν ἐπιβουλίαν!
 210 ἐδέτης μὲ ἐγλύκανες ἀπ' ὄσα ὠρεγόμενον.
 γλυκὸς μ' ἐφάνης ἔς τὴν ἀρχὴν, λέγω το, οὐκ ἄρνοῦ-
 οἱ πάντες νὰ πιστεύουσιν μικροὶ τε καὶ μεγάλοι, [μαι,
 ἀλήθεια τὸ δημολογῶ, ὡς ὁ θεὸς τὸ ἔξυρει.
 ἔτρωγα, ἐπῖνα καλὰ, ἀνέγνωστα ἐκοιμούμουν,
 215 ἐπαρδείραζα καλὰ σὺν ἤθελα ἀτός μου.
 ἐγώ λέγα κακόμοιρος—ἔτ' ἔν' ὁ κόσμος πάντα.
 Ἄπεμριμνησα κ' ἐγώ καὶ διάβαιναν οἱ χρόνοι.
 τότες ὁ χρόνος ὁ κακὸς ἐπιβουλεύτηκέ με,
 ὄσα καλὰ μὲ ἔδειξεν, ἔδωκεν μου πικρῆς,
 220 δάκρυα, χολαίς καὶ ξενητιάς καὶ μέριμναις με-

[γάλαις.

Καὶ ἀπὸ τὸ παράπονον κ' ἐκ ταί; πολλὰίς μου θλίψαις,
 ἠθέλησα πολλὰς φορὰς μαχαίρην νὰ πιάσω,
 νὰ τ' ἀκονίσω δυνατὰ καὶ νὰ σφαγῶ ἀτός μου,
 καὶ νὰ σφαγῶ τὸν θάνατον ἀδικὸν εἰς τὸν κόσμον,
 225 νὰ συναχθοῦν τὰ ὄρνεα νὰ μὲ διαμοιράσουν,
 διατ' ἔμεινα κακόμοιρος κ' ἀναποδογραμμένος.
 Καὶ τὸν θεόν παρακαλῶ νύκταις καὶ ταί; ἡμέρη;
 νὰ ἤθελον ἢ χάρι του τὴν δόξαν νὰ μοῦ ποικῆ,
 τὸν ἦλιον νὰ ὄρισεν νὰ κάψῃ τὸ κορμὶ μου,
 230 ἢ νὰ ἐσχίσθηκεν ἢ γῆ καὶ νὰ μὲ ἐκατάπειν,
 καὶ νὰ κατέβηκεν πουλιὰ τὰ πρῶτα, τὰ μεγάλα,
 καὶ νὰ μ' ἐπῆραν ἐκ τὴν γῆν ἔς τὰ ὕψη νὰ μ' ἀνε-

[βάσαν,

ἔς τὰ ὕψη κ' εἰς τὸν οὐρανόν ἔς τὰ κρῦα νὰ μ' ἔδωκαν,
 καὶ ταῦτα νὰ μ' ἐχάμισα (ν) κάτω ἔς τὴν γῆν νὰ

[δώσω,

235 κοινορτὸς νὰ γένουμουν, οἱ ἀνεμοὶ μ' ἐπῆραν,
 νὰ μ' ἐμαζώνασιν οἱ πολύθλιβοι διὰ παρηγορίαν.
 Νὰ μοῦ ἐποίησεν ὁ θεὸς ἐτουτηνὰ τὴν χάριν,
 νὰ βρέξῃ πύρινον ποταμὸν καὶ νὰ κάψῃ τὸν πόνον.
 πρῶτον νὰ ἔκαψεν ἔμην νὰ λυτρωθῶ τὰ ξένα,
 240 ὅτι θεωρῶ ἐσυνάχθηκεν τοῦ κόσμου ἢ πικρῆς;
 καὶ ἐζυμιώθηκεν καλὰ μὲ τὴν χολὴν ἐντάμα,
 κ' εἰς τὸν λαίμῳ μου στέκονται καὶ δαπανίζουσί με.
 καὶ τὸ νερόν ποῦ πᾶ νὰ πῶ δὲν ἤμπορῶ διαβάσειν,
 νὰ κατεβῆ ἔς τὰ σπλάγγνα μου, νὰ μῆν νὰ μὲ δρο-

[σίση,

245 ἀλλὰ νηστεία γίνεται καίαι με σὺν καρμῖν,
 ἰβγαίνει φλόγα καίαι με τὰ μέλη μου χωνεύουσι,
 χωνύουσιν τὰ χεῖλη μου νύκταις καὶ ταί; ἡμέρη;
 καὶ χωνέμῳ χωνεύουσιν. ¹⁾ τέλος ποσῶς δὲν ἔχουν.
 ἔδε φαρμάκια καὶ πυρὰ τὰ ἔχουσιν οἱ ξένοι!
 250 Ὅστις οὐκ εἶδε ξενητίαν καὶ οὐδὲν γνωρίζει ξένα,

⁽¹⁾ Ἴσως γραπτίον—οὐκ ἔχουσιν.

ἀς ἔλθῃ εἰς ἐμέναν τὸν πολύθλιβον νὰ τοίς τὰ μὸ-
 [λογήσω,

ν' ἀκούσῃ τοὺς τυραννισμοὺς τοὺς ἔχουσιν οἱ ξένοι.
 Ἄκουσε, φίλε μου, καὶ τὰ πισθεν ὁποῦ σοῦ ἐδηγήθη;
 255 ἄκουσον πάλιν, φίλε μου, νὰ μάθῃς καὶ τὸ τέ-
 [λος.

Ἄν τὸ ἔξυρα ὁ λεινὸς ἢ ξενητιά με θε καρδαίσι,
 καὶ ν' ἀποθάνω ἄτυχος ἄ τὰ ξένα πικραμένως,
 χωρὶς μητέρα καὶ ἀδελφούς καὶ νὰ μὲ τριφυρίσουν,
 ἢ μήτηρ ὡσάν μ' ἐβάσταζεν ἀπῆσω εἰς τὴν κοι-

[λίαν της,

260 φεῖδι νὰ ἤθελα γενῆ τὰ σπλάγγνα της νὰ φάγω,
 ἀντάμα ν' ἀποθάνωμην ἄ τὸν κόσμον μὴ φανοῦμην,
 νὰ μὴ μὲ τρώγ' ἢ ξενητιά καὶ νὰ μὲ τυραννίζῃ,
 καὶ οἱ γονεῖς μου οἱ πτωχοὶ νὰ καίγονται διὰ μένα·
 κ' ἠλίπζαν καὶ ἀπάντεχον ἀφοῦ μὲ ἀναθρέψουν,
 265 νὰ μ' ἔχουν νὰ μὲ χαίρουνται καὶ νὰ χαροῦν μὲ

[μέναν,

νὰ μ' εὐρουν ἀποκομπήμα νὰ τοὺς γηροτροφήσω.
 καὶ μένα, ἀφοῦ μ' ἀνέθρεψαν καὶ ἐγεννήσασι με,
 ἢ χωρησιὰ τῆς ξενητιάς μ' ἐχώρισεν ἀπ' αὐτούς,
 ἐχώρισέν με ἀπ' αὐτοῦ ὡσάν ἀποθαμένον,
 270 νὰ μὴ μὲ δοῦν τὰ μάτιά σας καὶ παρηγορηθοῦ-
 καὶ μένα πάλιν νὰ κρατῆ ὡς ἴδιον ἐδικόν της, [σιν.
 καὶ νὰ μὲ φέρῃ πάντοτε τὸ ἄδολον φαρμάκι,
 τὰ συχναστενάσματα καὶ τοὺς μεγάλους πόνους,
 αὐτὰ νὰ ἔχω πρόγεμαν καὶ γεῦμά μου καὶ δειπνον,
 275 καὶ νὰ καρδιοφλογίζωμαι νύκταις καὶ ταί; ἡμέ-
 [ραις.

[ραις.

Θέλω ν' ἀναστενάξω ἐκ καρδιάς πολλὰ καὶ νὰ θρη-

[νήσω,

νὰ χύσω δάκρυα πικρὰ ἄ τὰ σωθικά μου νὰ πέσουν;
 φεῖδια μαῖρα νὰ γονοῦν νὰ φᾶσι τὴν καρδιά μου,
 ὅτι πλέον οὐ δύναμαι τὰς θλίψεις νὰ πομείνω·
 280 ν' ἀρχίσω ὁ κακὸτυχος νὰ γράψω τὰ παθαίνω,
 τὰ ἔπαθα ὁ κακόμοιρος, καὶ τὰ μὲ περιμένουν,
 τὰ ὄρη νὰ χαλάσουσιν, ἢ γῆς ν' ἀναστενάξῃ,
 ἢ πέτρας νὰ ραγίσουσιν, ἢ ἠλίου νὰ μαυρίσῃ,
 δένδρη νὰ ἐξερριζωθοῦν καὶ ποταμοὶ νὰ φουξέουν,
 285 ἢ θάλασσα νὰ ξηραθῆ, τὰ ψάρια νὰ ψοφήσουν,
 καὶ μοιρολόγι νὰ εἰποῦν ὄλοι διὰ τὸν ξένον.

—Ξένο, ποῦ ναι ὁ πατέρας σου, καὶ ποῦ ναι ἢ μη-
 ποῦ ναι τὰ πολυπόθητα γλυκέα σου ἀδελφία, [τέραι;
 οἱ θεοὶ καὶ ἢ θεαίαις σου; τὰ ἐξ' ἀδελφιά σου,
 290 οἱ φίλοι, οἱ γειτόνοι σου, οἱ ἀδελφοποῖτοι σου,
 νὰ κάτσουν νὰ σὲ κλαύουσιν καὶ νὰ σὲ λυπηθοῦσιν,
 νὰ χύσουν δάκρυα θλιβερά, νὰ σὲ μοιρολογήσουν,
 ὅτι θερία ἐδίω ἐρρίζωσαν καὶ θέλουν νὰ σὲ φάγουν;
 Κ' ἤθελα ὁ κακὸτυχος νὰ σ' ἀποχαϊρετήσω,
 295 καὶ νὰ μισέψω ὁ λεινὸς νὰ πάγω ἔς τὰ δικὰ
 ἢ πέτρας ἐσυνάχθηκεν καὶ βρυχισηλὴν ἐποίησαν, [μου,

τὰ δένδρα ἐξεκλινάσαι, περιλαμβάνουσίν με,
 χόνουν τὰ φύλλα δάκρυα εἰς τὸ κορμί μ' ἀπάνω,
 καὶ τὰ πουλιὰ ἐσυνάχθησαν ἤρχισαν νὰ λαλοῦσιν,
 300 σκύπτουν περιλαμβάνοντες με νὰ μ' ἀποχαιρε-
 τήσουν,
 τοῦτον τὸν λόγον ἤλεγα (ν) καὶ κοιλαδοῦν καὶ λέγουν
 —ξένοι, μισοῦγεις ἀπ' εἰδῶ; καλὸ καὶ (ποῦ) ὑπάγεις;
 εἰπέ μας, το ξενούτσεις, καὶ μηδὲν τὸ (ἀπο)κρύψης;
 τὸ τί σὲ παραπόνουςεν καὶ θέλεις νὰ μισήσης;
 305 Καὶ εἰ μὲν θέλεις, ξένοι μου, ἄγωμε ἔς τὰ δικά
 [σου,
 νὰ σὲ ἴδωῦν οἱ φίλοι σου, μᾶλλον οἱ συγγενεῖς σου,
 καὶ νὰ χαροῦν, νὰ εὐφρανθοῦν, νὰ παρηγορηθοῦσιν,
 ναῦρουν καρπόσῃ ἄνετιν εἰς ταῖς πολλαῖς τῶν θλι-
 ψεις,
 κ' εἰς τὸν καμὸν καὶ στέρησιν τὴν ἔχουν διὰ σένας,
 310 νὰ δροσισθῇ ἡ καρδίτσα τους ἐκ τὴν πολλῶν
 [τὴν φλόγα,
 διότι ἐφῆς ἐδιαβάσαιμεν ἀπὸ τὴν γειτονιά σου,
 ἠκούσαμεν τὸ ἐκλαιγαν καὶ σέναν ἐθυμοῦντα(ν),
 τὰ στήθιά τους ἐδέρνασιν καὶ διὰ σέν' ἐλέγαν'
 «ξένοι μου ποῦ εὐρίσκεσαι, ξένοι ποῦ παραδέρνεις;
 315 τὴν μάνα σου ἀλησμόνητες καὶ τὰ γλυκὰ σου
 [ἀδελφία
 καὶ δὲ θυμάσαι κἀν ποσῶς ὀπίσω νὰ γυρίσης,
 νὰ ἔλθῃς, ξένοι, νὰ μᾶς ἴδῃς καὶ πάλιν νὰ μισήσης.
 Ἔλα, ξένοι, ἔς τὸ σπίτι σου καὶ στάσου μίαν ἡμέραν,
 μίαν ἡμέραν στάθῃς, μῆναν καὶ ἕναν χρόνον,
 320 εἰ δὲ σποσάξῃς, ξένοι μου, στάθῃς ὅσον θέ-
 καὶ ἂν εὐρῆς παραπόνουςιν ἀπὸ τοῦς ἐδικούς σου, [λεῖς
 ξένοι μου, πάλιν μίσησε καὶ σῖρε εἰς τὰ ξένα,
 τὰ ξένα νὰ σὲ χαίρουνται ὡς ὅταν ἀποθάνῃς,
 τότε νὰ ἐλευθερωθῇς τὴν λύπην καὶ τοῦς πόνοους,
 325 νὰ λυτρωθῇς τὴν ξενητιάν, νὰ ἐγῆς ἀπὸ τὸν
 [κόσμον!
 Καὶ ἀφ' οὔτου τὰ ἐπλήρωσα τὰ λόγια ἐτοῦτα,
 ἐπῆρσιν με παρευθὺς ἔς τὰ ὄρη μ' ἀνεδάσαν,
 κρύον νερόν μ' ἐφέρασιν καὶ δώκαν μου νὰ πῖω.
 ἐπὶ τῷ δ' ἀκακόμοιρος τάχα νὰ μὲ δροσίση
 330 καὶ ἡλθέ μου λικταρισμὸς νὰ πέσω ν' ἀποθάνω,
 καὶ ν' ἀποθάνω ὁ λεινὸς αἰφνίδιος θανάτου.
 Τὰ ὄρη ὡσάν εἶδασιν τὴν συμφορὰν ἐμένα,
 ὅλα συνετρομάξαον καὶ ταραχὴν ἐποίησαν,
 ἢ πλάκες ἔδωκαν βουλήν θέλουν νὰ μὲ πλακώσουν,
 335 γοργὰ νὰ μ' ἀφάνισουσιν ἔς τὸν ἄδην νὰ μὲ βάλ-
 ἔλεγα ὁ κακόμοιρος νὰ μὲ παρηγορήσουν, [λου.
 καὶ αὐταῖς ἐγίναν θεριά καὶ θέλουν νὰ μὲ πιζοῦν.
 τὰ χεῖρά μου δένω δυνατὰ, ταῖς πέτρας ἐπροσκύ-
 λουν,
 καὶ πρὸς ἐκείνοους ἤλεγα μετὰ πολλῶν δακρύων
 340 — παρακαλῶ σας πέτρας μου καὶ ποδοπρασκυ-
 [νῶσάς,

ἰδῶ μὴ μὲ σκοτώσατε ἔς τὰ ὄρη, ν' ἀποθάνω
 ἔς τὴν ξενητιάν τὴν μοναχὴν, ὅπου τινὰν δὲν ἔχω,
 οὔτε μητέρα ἢ πατέρα, οὔτε γλυκὸν ἀδελφιν
 νὰ μὲ ψυχοπονέουσιν καὶ νὰ μὲ λυθοῦσιν,
 345 νὰ σκάψουν νὰ μὲ χάσουσιν νὰ μὴ μὲ φᾶν θηρία.
 παρακαλῶ σας τὸ λοιπὸν ἀφήτέ με δαμάκι
 νὰ κάτσω ὁ ἔλεινός νὰ γράψω ἕνα πιττάκιν,
 ἕνα πιττάκιν Ὀλιβερόν καὶ παραπονεμένον,
 νὰ γράψω ὅλα τὰ βάρσνα καὶ ταῖς πολλὰς πικρῆς,
 350 νὰ γράψω τοῦς τυραννισμοῦς καὶ τοῦς πολλοῦς
 [βασάνους.
 ἔχω φαρμάκια περισσά, ἔχω χολαῖς μεγάλας,
 ἔχω καὶ παραπόνους ὅπ' ἀριθμὸν οὐκ ἔχουν.—
 ἔπειν πρὸ πάντων ἐφθασεν ὁ θάνατος σὲ μέναν,
 τὰ μέλη μου ἐτρόμαξαν, ὁ νοῦς μου ἐπεριώρθη,
 355 ἡ γλώσσά μου ἐκόπτεται, ὁ νοῦς μου ἐβαθύθη,
 τὰ χεῖρά μου ἐτρόμαξαν δὲν ἐμποροῦν τοῦ γράφειν.
 καὶ ὡσάν τὸν νοῦν μου ἔφερα, ἐκάθησα τοῦ γράφειν,
 καὶ ἀφ' οὔτου τὸ ἀπέγραψα καὶ ἐτελειώσά το,
 θέλω ναῦρῶ ἵνα πουλῖν, πονητικὸν πουλάκιν
 360 νὰ πάγῃ ἔς τὸ σπιτάκι μου ἔς τῆς μάνας μου
 [τὰ χεῖρα.
 —Θεὸ μου τὸ ποῖον γληγορότερον πονητικὸν πουλά-
 κιν,
 νὰ δώσω ἴ) τὸ πιττάκιν μου ἔς τῆς μάνας μου τὰ
 [χεῖρα;
 καὶ ἀφοῦ τὸ πῖσῃ νὰ χαρῆ καὶ νὰ καλοκαρδίση,
 πολλὰ φιλοδώρηματα νὰ δώσῃ (ἔ) τὸ πουλάκιν.
 365 καὶ ἀφοῦ τὸ ἀναγνώσουσιν καὶ μάθῃ τί τὴν
 [γράφει,
 νὰ ποῖσῃ μάνας νὰ ὀλιβοῦν καὶ χήραις νὰ θρηνησοῦν,
 οἱ ξένοι ὅσοι εὐρεθοῦν ὅλοι ν' ἀνκοτενάζουν,
 νὰ κλάψουσιν καὶ ὀλιβερά διὰ τοῦς ἐδικούς των,
 ἢ ἀδελφὴ τὸν ἀδελφὸν καὶ κύρις τὸν υἱὸν του,
 370 καλὴ γυνὴ τὸν ἄνδρα της διὰ τὸ καλὸν της
 [ῥταῖρι—
 Καὶ τὸ χαρτί γὰρ ἐγραψα καὶ ἐπεπλήρωσά το,
 πουλιὰ ἐπεριέσκυψαν καὶ τὸ χαρτί μου ἐπαίρουν,
 καὶ ἀπὸ μακρόθεν τὸ θεωρῶ τὸ τί θέλουν νὰ ποῖσουν.
 βλέπω τα καὶ συνάχθησαν ἐντάμα τὰ πουλιὰ,
 375 κάθονται συμβουλευόμενοι καὶ συχνοψιθηρίζουν,
 φαίνεται με ἀπὸ τὸ πῆγμα τους τοῦτον τὸν λόγον
 [λέγουν—
 —ποῖόν μας ἐναι γληγορότερον, πονητικὸν ἀπ' ὅλα,
 νὰ πάγῃ τοῦ ξενούτσικου ἐτοῦτον τὸ πιττάκιν,
 νὰ τὸ ἔπῃ τῆς μάνας του νὰ τῆς τὸ παραδώσῃ;
 380 νὰ ἔχῃ φιλοδώρημα ὅποιον τὸ ὑπάγει!
 Καὶ τὸ τρυγόνιν τὸ πουλῖν λέδουσιν νὰ τὸ πάγῃ,
 γιὰτ' εἶναι γληγορότερον πονητικὸν πουλάκιν,
 καὶ πάλιν ἄλλα εἰπασιν νὰ πᾶ τὸ χελιδόνι.
 καὶ δώκασίν του τὸ χαρτί καὶ παίρνει το καὶ πάγει!

ἴ) Γραπτίον—δῶση.

382 κ' ἐκεῖ πῖσε καὶ ἐφθασεν σ' τοῦ ξένου τὴν μα-
 [νάτσα,
 τῆς μάνας του τῆς ταπεινῆς τῆς πολυπικραμένης,
 κ' ἐκάθησεν εἰς τὴν αὐλὴν καὶ κοιλαδεὶ Ὀλιμμένα.
 Καὶ ὡς τὸ ἔδην ἡ μανίτσα του ἡ πολυπικραμένη,
 καὶ ὡς εἶχεν πάντα προθυμίαν νὰ μάθῃ γὰρ τὸν ξένον,
 390 πρὸς τὸ πουλάκιν ἐδραμεν μετὰ τὴν καρδίαν ὀλιμ-
 [μένην,
 καὶ μετὰ τὰ δάκρυα τὰ πολλὰ στέκει κ' ἀναρωτᾷ το.
 —πουλάκιν, πόθεν ἐρχεσαι, τίνοος χαρτί βαστάξεις;
 μὴ νᾶναι τοῦ ξενούτσικου υἱοῦ μου τὸ πιττάκιν;
 πολλὰ φιλοδώρηματα, πουλάκιν, νὰ σὲ δώσω,
 395 νὰ κτίσω τὴν φωλιτσα σου εἰς τοῦ υἱοῦ μου τὸ
 [κλιναρί,
 νὰ σὲ θεωρῶ, καλὸν πουλῖν, καὶ νὰ παρηγοροῦμαι—
 Καὶ τὸ πουλῖν ὡς ἤκουσεν τὴν παραπόνουςίν της,
 σ' τὰ στήθη της ἐκάθησε καὶ τὸ χαρτί τῆς δίδει.
 καὶ παρευθὺς τὸ ἤρπαξεν, γλυκεῖα καταφιλεῖ το,
 400 καὶ ἀπὸ τὸ κρᾶπόνου κ' ἐκ τὴν ἀθημονίαν
 ὀλιγοψύχησεν πολλὰ καὶ ἔπεσον τοῦ θανάτου,
 καὶ μετὰ τὰ βροδοστάματα μετὰ ὅλης ἰσυνῆθον
 τὰ μάτια της ἐτρέχασιν καὶ στέσιμον οὐκ εἶχαν,
 τὸ στήθος δέρνει δυνατὰ, βρυχᾶται ἀπὸ καρδίας,
 405 καὶ μετὰ τὰ χεῖλη τὰ πικρὰ τοῦτον τὸν λόγον
 [λέγει—
 —φέρετέ μοι γραμματικὸν, νὰ ἴδῃ τὸ πιττάκιν.—
 Γραμματικὸν ἐφέρασι καὶ τὸ χαρτί τοῦ δίδει,
 ἀνοίγει ἀναγνώθει το, ἀκούει τί τῆς γράφει,
 μετὰ πόνοους πῶς τὸ ἐγραψε πικροφραμακωμένους.
 410 βραμίτσα μου πονητικὴ, μὴ μετὰ πικρῆς πλέον,
 καὶ σεις ἀδελφία μου γλυκὰ ἐλεημονήσατέ με, ἴ)
 37' ὄφεις μ' ἐτριγύρισεν βούλεται νὰ μὲ φάγῃ,
 σ' τὰ γόνάτ' μου γέυεται, σ' τὰ στήθη μου δεῖπναί,
 κ' εἰς τὰ ξαθὰ μου τὰ μαλλιά ἐποικε τὴν φωλιάν του,
 415 καὶ πλέον μὴ πάντῃχετε, μηδὲ καὶ καρτερεῖται
 Σήμερον ἀποχαιρετῶ πατέρα καὶ μητέρα,
 σήμερον ἀποχαιρετῶ ἀδελφία καὶ ἐξαδελφία.
 τώρα γοῦν ἀποχαιρετῶ τοῦς ἐδικούς μου ὅλους,
 τοῦς φίλους καὶ γειτόνοους μου καὶ ἀδελφοποιτούς μου.
 420 Σήμερον μαῦρος οὐρανός, σήμερον μαῦρὴ μέρα.
 σήμερον μαῦρον μῆνυμα ποῦ σ' ἔφεραν, μανίτσα!
 σήμερον ἡ καρδίτσα σου ραγίζεται διὰ μένα,
 καὶ ἡ ἐδικὴ μου ὁμοίως τε ραγίζεται διὰ σένα!
 σήμερον μαῦρα φόρεσε, σήμερον μαῦρα βάλλε,
 425 ὅτι μανίτσα σπλαγγχνικὴ, ἀποχωρίζομαι σε!
 Νῦν ἀδελφάκιά μου γλυκὰ, ὑπάγω εἰς ἄλλον κόσμον,
 ὑπάγω ναῦρα θάνατον, νὰ λυτρωθῶ τὰ ξένα,
 ὅτι ἐκατακάνηκα εἰδῶ ἔς τὴν ξενητιάν.
 ὁ κόσμος γὰρ ὁ δολερὸς ἀδόλωος μετὰ ὄλος
 430 πολλὰ με ἐμάρανεν μετὰ τὴν ἐπιβουλιάν,
 θεωρῶ τον τὸν καμψέτικον τροχὸς ἐν καὶ γυρίζει,

ἴ) ἴσως γραπτίον—ἀλημονήσατέ με.

τοῦς μὲν ἀνάγει σήμερον, τοῦς δ' ἄλλοους κατεβάξει,
 καὶ τοῦς ἀνάγει σήμερον πάλιν κλωθογυρίζει.
 Θωρεῖτε, φίλοι καὶ ἀδελφοί, τὸν δημεγέρτην κόσμον;
 435 τὸ πῶς πλανᾷ τὸν ἄνθρωπον μετὰ τὴν ἐπιβουλιάν,
 καὶ στέκει καὶ κομπώνει τον ἡμέραν τὴν ἡμέραν,
 ὡστε νὰ χάσῃ τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ μετὰ τὸ κορμὶν του.
 Φυλάγεσθε καὶ σεις, ὦ ἀδελφοί, μήπως καὶ σὲς πλα-
 [νήσει,
 καὶ ρίξει σας εἰς ξενητιάν κακὰ κυβερνημένους,
 440 καὶ μυριοτυραννίσαι σας εἰς ὄλην τὴν ζωὴν σας.
 ἀλλὰ πάντα τοῦς ταπεινοῦς τοῦς ξένους εἰς τὰ ξένα
 πάντοτε συνοδεύετε, παραμυθίζετέ τους,
 μήπως καὶ σεις ἂν πέσετε, ναῦρετε συνοδίαν,
 νὰ ἔχετε καὶ τὸν Θεὸν βοήθειαν ἔς τὸν κόσμον!
 445 Λοιπὸν, ἄνθρωπε, ἀκόπησον καὶ στάθῃς καὶ
 [βάλλε,
 ἐκεῖ ὅπου μέλλει νὰ θάψῃς τὸ τέλος σου νὰ δώσης,
 κακοπαθεῖς καὶ μάχεσαι, βούλεσαι νὰ πλουτήσης,
 καὶ ὁ θάνατος ἀρπάξει σε καὶ ταῦτα τί κερδαίνεις;
 Καίρου τὸν κόσμον, ἄνθρωπε, ὅτ' ἀποθάνεις θέλεις,
 450 ἀλήθεια καὶ τὴν ψυχὴν ποτὲ μὴ λησμονήσης,
 τοῦς ξένους πάντα σύντροχε καὶ τοῦς πτωχοῦς ἐλεᾷ,
 τοῦς ἀδυνάτους ἀσθενεῖς συνόδευσεν καὶ δίδε.
 ἂν δώσουσιν τὰ χεῖρά σου ἔχει το ἡ ψυχὴ σου,
 ἔς τὸ ἕνα ἔλθουν χίλιζ, καὶ διὰ χίλια μυριάδες,
 455 νὰ εὐρῆς ἔλεος Θεοῦ εἰς ὄλην τὴν ζωὴν σου,
 κ' ἐκεῖ πάλιν ἔς τὴν μέλλουσαν ἔς τὴν φοβεράν τὴν
 [κρίσιν
 ὅταν σὲ ὑπάγουν καὶ σταθῇς μετὰ φόβον καὶ μετὰ τρόμον
 ν' ἀναντρανίσῃς νὰ ἴδῃς τὸν φοβερόν ἀδέντην,
 νὰ σὲ ἴδῃ καὶ νὰ χαρῆ νὰ σὲ γλυκοσυντύχῃ,
 460 καὶ νὰ ἀκούσῃς τὴν φωνὴν γλυκελαμπροτάτη,
 ἤγουν τὴν τότε λέγουσαν αὐτός του ὁ παντοκράτωρ
 μετὰ πάσης δυνάμεως, ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας,
 —δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου
 κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ἡμῖν βασιλείαν,
 465 ἀπὸ καταβολῆς κόσμου!—
 Ἔδε ὕμνος καὶ σάλπιγγας, χαρὰ καὶ εὐφροσύνη,
 ὅπου ποιοῦν οἱ ἄγγελοι ὁμοῦ μετὰ τοῦς δικαίους,
 ὅταν ἀπολαμβάνουσιν τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα.
 Ὅμως καὶ σὺ δὲ φίλε μου, ταῦτα νὰ τὰ κερδίσης,
 470 νὰ μὴ σ' ἀρπάξουν ἄνθρωποι μετὰ μαχαίρων καὶ
 [ξύλων
 οἱ μαῦροι καὶ οἱ σκοτεινοί, τὸ πλῆθος τῶν δαιμόνων,
 νὰ πᾶν νὰ σ' ἐγκραμνίσουσιν ἔς τὸ σκοτὸς τοῦ βορ-
 [βόρου,
 ἔς τὸ σκοτὸς τὸ ἐξώτερον καὶ εἰς τὸ ἔνδρον ἔς τὸ φλογίζον,
 ὅπου ποσῶς δὲν σβύνεται ποτὲ εἰς τὸν αἰῶνα.
 475 Λοιπὸν ὁποῦχει φρόνησιν καὶ περπατεῖ ἔς τὸν
 [κόσμον,
 ἀς ἐθυμῆται θάνατον, πάντα καλὰ ἀς πράττει,
 νὰ ἀπολαύσῃ τὰ ἀγαθὰ εἰς τὸν ἐκείθεν κόσμον.

Λαιπὸν πάλιν νὰ σὰς εἰπῶ τὸν λόγον τοῦ προφήτου, τοῦτον τὸν λόγον εἰπὲν τὸν Ἀδάμ γὰρ ὁ προφήτης, 480 — ὁπότε ζῆ ὁ ἄνθρωπος, παράδεισον μοι ἰά- [ζει.—

Καὶ ὁ χάρος ἐν ἐπιβουλοῦς καὶ ὁ χάρος ἐναι κλέπτει, καὶ οὐδεποσῶς ὁ θάνατος οὐκ ἔλειε τοὺς πάντας, οὐ πλοῦσιους, οὐδὲ πτωχοὺς, οὐ νέους οὐδὲ γέροντας, οὐδ' ἔμορφα ἀφεντόπουλα οὐ βασιλείων παῖδες, 485 ἀλλὰ πάντας ὁ θάνατος ἐπαίρει τοὺς ἔς τὸν (ἔδην,

καὶ ἐκεῖ κάτω ποτίζει τοὺς τῆς πλάκας τὸ φαρμάκι καὶ μυριοτυραννίζει τοὺς νύκταις καὶ ταῖς ἡμέραις, οὐ λέγω πάντας τοὺς καλοὺς καὶ τοὺς κακοὺς ἐντάμα, ἀλλὰ καθὼς ἐπράξασιν ἰδῶ ἔς τοῦτον τὸν κόσμον, 490 ἐκεῖ διαμοιράζει τοὺς καθ' ἕνα εἰς τὴν τάξιν, καθὼς τὰ ἔργα ἔπρεπεν, οὕτως τὸν κυβερνοῦσιν' ἐποῦ πρᾶξεν δὲ τὰ κατὰ μὲ λόγον καὶ μὲ ἔργον ἐκατονταπλασίονα γὰρ τοῦ φέρουσιν ἐμπρὸς τοῦ, μὲ μόνους καὶ μὲ ἔπαρσες στέκουν ὀλόγουρά τους, 495 ζέκουνται κολακεύουν τὸν ὡσάν καλὸν αὐθέντη, παρακαλοῦν καὶ λέγουσιν τὸν ὡσάν καλὸν αὐθέντην, — τί ἐναι τὸ ὀρέγεσαι; τί ἐν' ὁ δρισμός σου; καὶ χαίρεται καὶ εὐφραίνεται εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας. Ἐδὲ ποῦ ἔπραξεν κακὰ ὁ λεινὸς ἐκεῖνος, 500 ἐπαίρουν ἐγκρημνίζουσιν τὸν ἔς τὸ σκότος τοῦ [βορβόρου,

ἔς τὴν κάμινον τὴν ἀσθεσον, εἰς τὸν βρυγμὸν ὀδόντων, βρυχᾶται ὁ ταλαίπωρος νύκταις καὶ ταῖς ἡμέραις, ποσὸς οὐκ ἔχει ἔνισιν, οὐδὲ ἔς τὴν γῆν μὲ ἴδωρα. Αὐτὰ μὰς ἀναμένουσιν, φίλοι καὶ ἀδελφοί μου, 505 καὶ βάλλετέ τα κατὰ νοῦν, μὴν τὰ καταπρο- [νεῖτε,

καὶ μὴ καταφρονούμεθα ἀτοί μας νὰ χαθοῦμεν, ὅτι εἰς τὸν κόσμον τε ἐκεῖ ὅπου μὰς ἀναμένουν, οὐκ ἔστιν ἄλλος βοηθὸς, οὔτε πατήρ, οὐ μήτηρ, οὐδ' ἀδελφός, οὐδ' ἀδελφὴ νὰ σὲ διαφεντέψουν, 510 εἰ μὲν τὰ ἔργα τὰ ἔπραξεν αὐτός σου. Αὐτὸς ἔ παντοδύναμος, ὁ βασιλεὺς τῶν ὄλων, νὰ μὰς γυρίσῃ, ἀδελφοί, εἰς τὴν καλὴν τὴν στράταν. Λαιπὸν πάλιν ἀς ἔλθωμεν εἰς τὸ ὑποκείμενόν μας, πρὸ πάντων γὰρ νὰ σὰς εἰπῶ περὶ τῆς ξενητίας, 515 Τῆς ξενητίας ὁ θάνατος πολλὰ ναι φαρμακω- [μένους

χίλια κατὰ κί' ἂν τὸν κάμνουσι, κί' ἂν τὸν παρηγο- [ρήσουν, ἀλλὰ φαρμάκια καὶ χολή τοῦ φαίνονται τὸν ξένον, γυρίζει τὰ ματάκια του νὰ δῇ τοὺς ἐδικούς του, καὶ νὰ ζητήσῃ τίποτας ὅπου τὸν κάμνει χρεῖα, 520 καὶ πάλιν λυέται, καίγεται γιατί δὲν (τοῦς) [γνωρίζει' δακρύζουσιν τὰ ὀμμάτια του, ραγίζεται καρδιά του, τὴν μάνα κράζει πάντοτε — ποῦσαι γλυκεῖα μανίτσα;

μανίτσα, τὸ κεφάλι μου νὰ ὄσωσα ἔ' τὰ γλυκεῖα σου [χέρια, νὰ στάλαξες τὰ δάκρυα σ' τὸ πρόσωπόν μου ἀπάνω 525 νὰ πιάσῃς τὰ χέρια μου καὶ νὰ τὰ μαλακιάσῃς, νὰ σκυψῇς νὰ μ' ἐφιλήσῃς καὶ νὰ παρηγορήθῃς! καὶ ταῦτα νὰ ἐπήρασιν ἄγγελοι τὴν ψυχὴν μου. — Λαιπὸν φίλοι καὶ ἀδελφοί, ἀπ' ὅσον γὰρ ἐβλέπω, τοῦ ξένου τοῦ ἐλεεινοῦ ὅταν πῆσῃ ἀσθενεία, 530 ὅταν ἀσθενῇ ὁ λεινὸς, πικρὸς, φαρμακωμένος οὐδὲν τοῦ βρῖσκουν ἄνεσιν οὐδὲ παρηγορίαν, οὔτε μὲ ζαχαρόμελι ποσὸς νὰ τὸν γλυκάνουν, εἰμὴ νὰ ἔχῃ τὴν μάναν του καὶ τὰ γλυκεῖα του ἀ- [δέλφια, τὸ τρίτον τὸν πατέρα του βαρεῖα νὰ τὸν λυπάται, 535 καὶ ὀρόσου ἄνεσιν . . . νὰ ἔχῃ παρηγορίαν. Λαιπὸν πλέον οὐ δύναμαι τώρα διὰ νὰ γράψω, ἐκ τὰ φαρμάκια τὰ πολλὰ ὁ νοῦς μου ἐσκοτίσθη. Παρακαλῶ σας τὸ λαιπὸν πάντα νὰ μὲ θυμᾶσθε, καὶ νὰ μὲ ἀναγνώθῃτε ἔσοι εἰστε πειρασμένοι 1) 540 καὶ ὅσοι δὲν ἤξεύρετε τῶν ξένων τοῖς πικρῖαις, παρακαλῶ καὶ λέγω σας μὴ μὲ κατηγορήτε, ὅτι πολλὰ ἐπαράδειρα καὶ εἶδα τόσας θλίψεις, εἶδα δὲ καὶ τὰ βάσανα καὶ ἐπαράδειρά τα, ἔπαθα καὶ παθαίνω τα καὶ πάντα τυραννοῦμαι, 545 αὐτὰ γὰρ ἔχω φέρειαν, καὶ νύκτα καὶ ἡμέρα' διὰ τοῦτο γὰρ ἐπέγραψα, καὶ συμπαιθήσατέ με, νὰ ἔχετε βοήθειαν. Χριστὸν τὸν βασιλέαν, 548 τὸν παντοκράτορα θεόν, τὸν πάντων ποιητὴν τε.

Η ΝΕΑ ΑΜΕΡΙΚΗ.

(Συνέχεια. Ἰδε φυλλῶδ. 522.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Μορμόνων Θέατρα.

Ἐν Λονδίῳ, ἐν Παρισίοις ἢ ἐν Νεοβορόκῳ ἡ ἐκ- κλησία δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὸ θέατρον νὰ προηγηθῇ αὐτῆς, καὶ νὰ λάβῃ τὴν σημαντικότητα τὴν ὁποῖαν οἱ Μορμόνοι δίδουσιν εἰς τοῦτο. Ἀλλ' ὁ Βρίγαμ Γιούγκ δὲν ἔχει ὡς ἐπὶ τὸ πολλὴ οὔτε πρότυπον οὔτε προη- γούμενα. Ἀρχιερεὺς νέας θρησκείας, διοργάνωσες τὸ θέατρον πρὶν ἔτι καταβληθῶσι τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ. Πάντες γινώσκουσιν ὅτι ἡ δραματικὴ τέχνη ἔχει τὴν ἀρχὴν θρησκευτικὴν, καὶ ὅτι ἡ κωμῳδία ἀνο- μάσθη «Σχολεῖον ἠθῶν.» φαίνεται δὲ ὅτι ὁ Βρίγαμ Γιούγκ ἠθέλησε νὰ ἐναγκαλισθῇ ἐν γένει τὰς πρώτας ἀρχάς' καὶ ὡς πρὸς μὲν τὸν οἰκιακὸν βίον παρεδέ- χθη τὰς τῶν χρόνων τοῦ Ἀβραάμ, ὡς πρὸς δὲ τὸν κοινωνικὸν τὰς τοῦ Θεσπίδος. Ἰερεῖς ἐφῆρυν τὸ ἀρ- 1) Ἰωὴς γραπτῶν—πικραμένοι.)

χατον καὶ τὸ νεώτερον θέατρον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ πείρα ἀποδεικνύει εἰς τὴν πόλιν τῆς λίμνης Σαλέ, ὡς καὶ εἰς Νεοβορόκον, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἀγαπῶσι νὰ δια- σκεδάζωσιν νὰ γελῶσι καὶ νὰ συγκινῶνται, διὰ τί τάχα οἱ διδάσκαλοι τοῦ λαοῦ νὰ μὴ μεταχειρίζω- νται τὴν σκηνὴν ὅπως διδάσκουσιν εἰς αὐτὸν ἵνα γελᾷ ἐν δέοντι καὶ νὰ συγκινήται ὅταν πρέπει; Διὰ τί ὁ Βρίγαμ Γιούγκ νὰ μὴ κηρύττῃ ἐπὶ θεάτρον τὴν ἠθικὴν; Διὰ τί νὰ μὴ ἀνατρέψῃ τὰ πρόσωπα τοῦ δράματος, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, οὕτως ὥστε νὰ γίνωσι πρότυπα ἀρετῆς, καὶ διδάσκαλοι κομψότη- τος καὶ εὐγλωττίας; Διὰ τί νὰ μὴ συμβίβασῃ τὰ θρησκευτικὰ αἰσθήματα μετὰ τῆς θυμῆδίας; Ἰωὴς ὁ Γιούγκ ἔχει ὑπερβολικὴν ἰδέαν περὶ τῆς ἀφελείας ἥτις δυνατὸν νὰ προκύβῃ ἐκ τῶν θεατρικῶν παρα- στάσεων εἰς πόλιν ἔχουσιν μόνον στοιχειώδη σχο- λεία' ἀπεράσισεν ἑμῶς νὰ δοκιμάσῃ τὰ πάντα' διὸ κατεσκεύασε μὲν πρότυπον θέατρον, ἀγωνίζεται δὲ καὶ νὰ μορφώσῃ πρωτοτόπους ὑποκριτάς.

Καὶ ἐξωτερικῶς μὲν τὸ θέατρον ἐκτίσθη κατὰ ῥυθμὸν δωρικὸν ἀλλὰ βάνουσον, ἕς τις ἑμῶς δι' ἀ- πλουστάτων τινῶν μέσων τὰ ὁποῖα μετεχειρίσθη ὁ ἀρχιτέκτων προξενεῖ εὐάρεστον ἐντύπωσιν' ἐξωτε- ρικῶς δὲ εἶναι εὐάρετον, δὲν ἔχει οὔτε παραπετά- ματα οὔτε θεωρεῖα, πλὴν δύο μόνον βασταζομέ- νων ἐπὶ ξύλων, καὶ ἔχει τοὺς τοίχους λευκοὺς μετὰ τινῶν χρυσομάτων. Ἡ πλατεία, ἐπικλινῆς μέχρι τῆς ἀρχήστρας, διευκολύνει πρὸς πάντας εἰς Ἰσοῦ τὴν θέαν, διὸ καὶ τιμῶνται αἱ ἐν αὐτῇ θέσεις πλέον τῶν ἄλλων' τὰ ἐν αὐτῇ θρανία ἐνοικιάζονται εἰς οἰκογενεῖας. Ἐκεῖ δὲ συνερχόμενοι καθ' ἑσπέρας οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἐπίσκοποι σὺν γυναιξὶ καὶ τέ- κνοις, γελῶσι καὶ χειροκροτοῦσιν ὡς ἄλλοι μαθηταί. Εἰς δὲ τὸ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ θεάτρον θρανίον κάθηται ὁ Βρίγαμ Γιούγκ, δασκίς ἔλθῃ νὰ συνευθυμήσῃ μετὰ τῶν ἀγίων αὐτοῦ. Ὁσάκις δὲ προτιμᾷ νὰ καθίσῃ εἰς τὸ θεωρεῖον, μία τῶν συζύγων αὐτοῦ, Ἐλίξα ἡ Ποιήτρια, Ἐβρίκίτα ἡ Ἱηγρὰ, Ἀμαλία ἡ Μεγαλοπρε- πῆς, ἢ τις ἄλλη, ἀναπαύεται εἰς τὸ θρανίον τοῦ προφήτου γελῶσα κατὰ τὴν παράστασιν. Περὶ τὸ θρανίον τοῦτο κείνται τὰ θρανία τῶν δημοσίων ὑ- πουργῶν, τῶν ἐχόντων δικαίωμα νὰ περιστοιχίζωσι τὸν ἀρχηγόν, ἤτοι τοῦ Ἐβερ Κιμβάλ, πρώτου συμ- βούλου, τοῦ Δανιὴλ Οὐέλς, δευτέρου συμβούλου καὶ ἀρχιστρατήγου, τοῦ Γεωργίου Α. Σμιθ, ἀποστόλου καὶ ἱστορικοῦ τῆς ἐκκλησίας, τοῦ Γεωργίου Β' Κά- κον, ἀποστόλου, τοῦ Ἐδουάρδου Χόντερ, ἐπισκόπου, τοῦ πρεσβυτέρου Στουχέας, ἀρχισυντάκτου τοῦ Ἡ- μερησίου Τηλεγράφου, καὶ πλήθους ἄλλων Μορμό- νων δευτέρας τάξεως.

Ἐκατέρωθεν τῆς σκηνῆς ὑπάρχεισι δύο θεωρεῖα, ἀφανῆ εἰς τὴν πλατείαν' τὸ μὲν τοῦ προφήτου,

ὅπου κάθηται δασκίς ἐπιθύμη νὰ ἦναι μόνος ἵνα συνομιλήσῃ ἡσύχως μετὰ τινος φίλου, τὸ δὲ τῶν νέων κορασιῶν, ὧν τὰ ὄνόματα φαίνονται ἐγγε- γραμμένα εἰς τὸ πρόγραμμα τῆς ἑσπέρας ἐκείνης, ἕτινα κάθηται ἐκεῖ ἕως οὐ ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ μεταβῶ- σιν εἰς τὴν σκηνὴν. Ἐνὶ λόγῳ, ὁ κατασκευάσας τὸ θέατρον ἐπρονόησε περὶ τῆς ἀναπαύσεως πάντων ἐν γένει. Ἡ μὲς Ἀδάμς καὶ ἡ μὲς Ἀλεξάνδρα μοὶ ἐπέ- τρεψαν νὰ εἶπω ὅτι οὐδὲν ἀναπαυτικώτερον τοῦ θεωρεῖου ἐκείνου, εἰς ὃ καταφεύγουσιν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν, φέρουσαι ὁποιοδήποτε ἔνδυμα, ἔνευ φό- βου μὴ ἴδῃ τις αὐτάς. Χάρις δὲ εἰς τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν δραστηριότητα τοῦ διευθυντοῦ Χίραμ Κλιῦ- σεν, δύνανται τις νὰ συγχαρῇ τὸν Βρίγαμ Γιούγκ ὅτι τὸ θέατρον τοῦ προσεγγίζει εἰς τὴν ἐντέλειαν τὴν ὁποῖαν εἶχε κατὰ νοῦν. Τὰ πάντα εἶναι ἐν ἰσορροσίᾳ' τάξις καὶ ἡσυχία ἐπικρατοῦσι μετὰ τὸ ἀμέτρου εὐθυ- μίας' οὔτε εἰς τὴν πλατείαν, οὔτε περὶ αὐτὴν συμ- βαίνουσιν ὁ θόρυβος καὶ αἱ ἀταξίαι αἱ ἀτιμάζου- σαι τὰ θέατρα τοῦ Lyceum καὶ Drury-Lane' οὔτε φαυλοβίους γυναῖκας, οὔτε κλέπτας, οὔτε ρακέν- δυτα παῖδια, οὔτε μεθῶσους ἀπαντᾶς. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Μορμόνοι δὲν πίνουσι πνευματώδη ποτὰ, καπνίζουσι δὲ καὶ σπανίως, ἡ πλέον ἀκόλαστος ἡδονὴ τὴν ὁποῖαν ἐπιτρέπουσιν ἐνίοτε εἰς ἑαυτὰ τὰ ἀνθρώπινα ταῦτα ὄντα, εἶναι τὸ πιπίλισμα ῥοδακίνου. Προτιμῶσι δὲ μικρὰς ἐκκλησιαστικὰς ὀμιλίας καὶ μικρὰς κωμῳ- δίαις. Ἡ παράστασις ἄρχεται τὴν ὀγδόην καὶ λήγει τὴν δεκάτην καὶ ἡμισίαν ὥραν, ὅτε ἐπανερχόμενοι εἰς τὰ ἴδια κοιμῶνται ἀμέσως, διότι ἔχουσι τὴν συνήθειαν νὰ δειπνῶσι πρὶν ἢ ἐξέλθωσιν. Οὐδέποτε συγκατανεύουσι νὰ παραβλάψωσιν αἱ διασκεδάσεις τὰς ἐργασίας τῆς ἐπιούσης. Τὴν ἕκτην ὥραν τῆς πρώτας σημαίνει ὁ κῶδων τοῦ προγεύματος.

Σημειωτέον δὲ ὅτι ὅπισθεν τοῦ προσηκνίου ὑπάρ- χουσι τὰ πλέον ἀξιοθαύμαστα' παρασηκνία εὐρύ- τατα, φωτισμὸς ἐντέλης, καθαριότης ἀπερίγραπτος. Γνωρίζω κάλλιστα τὰ εὐρωπαϊκὰ θέατρα' ἀλλ' οὔτε εἰς τὴν ἰταλίαν, οὔτε εἰς τὴν Αὐστρίαν οἱ ἀρχιτέ- κτονες ἐπρονόησαν ὅσον οἱ Μορμόνοι περὶ τῆς ἀνέ- σεως τῶν ὑποκριτῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Καὶ ἡ τελευταία ὑποκρίτρια ἔχει ἴδιον δωμάτιον πρὸς κό- σμον, εἰς ὃ οὐδεὶς ἄλλος εἰσέρχεται.

Ὁ Βρίγαμ Γιούγκ ἐννοεῖ ὅτι ἐάν πρόκειται ἀλη- θῶς νὰ μεταρρυθμίωσιν τὸ θέατρον, πρέπει ν' ἀρ- χίσωσιν ἀπὸ τῶν παρασηκνίων' ἐννοεῖ ὅτι πρὶν ἢ καθαρῶσιν τὴν σκηνὴν, πρέπει νὰ καθαρῶσιν τὰ πρό- σωπα' ἰδοὺ διὰ τί ἐκώστη ὑποκρίτρια ἔχει καὶ θάλα- μον καὶ θεωρεῖον ἴδιον. Ἐπραξε δὲ χάριν ταύτου καὶ ἄλλο σπουδαιότερον' ἐπέτρεψεν εἰς τὰς ἰδίας αὐτοῦ θυγατέρας νὰ παραστήσωσιν εἰς τὸ θέατρον. Τρεῖς τῶν νέων τούτων σουλτανίδων, ἡ Ἀλίς, ἡ Ἀμαλία

καὶ ἡ Ζίνα ἀνέκρουσε εἰς τὸν θεατρικὸν θίασον. Τὴν νεωτέραν τούτων, τὴν Ἄλις, σύζυγον τοῦ πρεσβυτέρου Κλωσεν, ἐγνώρισα καὶ ἐγὼ, καὶ αἱ μεταξὺ αὐτῆς καὶ ἐμοῦ σχέσεις ἐγένοντο σχεδὸν φιλικαί· μοι ἔδωκε δὲ πολλὰς πληροφορίας περὶ τῶν μεταφθουμίστων τοῦ πατρὸς τῆς καὶ τῶν περὶ θεάτρου σχεδίων του. Τὸ κατ' ἐμὲ, μοι εἶπε τίνα τῶν ἡμερῶν ἐνῶ συνεγευόμην, δὲν παυκαπαῶ τὴν κωμωδίαν· ὁ πατήρ μου ἄξιόν νὰ παριστάνω ἐνίοτε μετὰ τῶν ἀδελφῶν μου, φρονῶν ὅτι εἶναι ἄτοπον ν' ἀπαίτη παρὰ τῶν πτωχῶν κορασιῶν ὑποταγῆν, τὴν ὁποίαν δὲν ὀφείλει παρὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ θυγατέρων. Δὲν πολυνοστιμίζομαι νὰ παριστάνω ἢ ἴδια διότι δὲν ἀισθάνομαι φυσικὴν κλίσιν εἰς τοῦτο· προτιμῶ ἄλλως· ν' ἀκούω, καὶ διὰ τοῦτο σπανίως λείπω ἀπὸ τοῦ θεάτρου.

Ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι ὁ Βρίγαμ Γιούγκ προτίθεται οὐ μόνον νὰ μεταφθουμίση ἀλλὰ καὶ νὰ πλάσῃ ἐκ νέου τὸ θεάτρον. Πού νὰ εὐρῆ ὁ διευθυντὴς τοῦ θεάτρου ὑποκριτὰς, ἐνῶ τὸ πλησιέστερον εἰς τὴν πόλιν θεάτρον κεῖται ἐπτακόσια μίλια μακρὰν; Ἀναζητεῖ λοιπὸν αὐτοῦ εἰς τὰ ἐργαστήρια, εἰς τὰ ἐμπορεῖα, εἰς τοὺς ἀγρούς· ἀλλὰ τίς τῶν νεκιδῶν ἤθελεν ἀποφασίσει νὰ ἐναγκαλισθῆ τὸ στάδιον τῶν ὑποκριτῶν, ἐν ἔλλειπεν ὅτι καταφρονουσιν αὐτὸ αἱ νέαι τῆς ἀνωτέρας τάξεως;

Ἐν Νεοβορὰκι, ἐν Ἀγ. Λοδοβίκῳ, ἐν Σικάγω, τὰ θεάτρα δὲν θεωροῦνται ὡς ἄλλα σχολεῖα ἀρετῆς, οὐδαμῶς δὲ ἄνθρωπος συνετὸς ἐπιτρέπει εἰς τὴν κόρην του νὰ γίνῃ ὑποκρίτρια· διὸ ὁ Βρίγαμ Γιούγκ δὲν ἀγνοεῖ ὅτι προσπαθῶν νὰ μεταβάλῃ τὸ θεάτρον εἰς σχολεῖον χρηστοποιεῖας, ἔχει ἐναντίον του ἀπρηχαιωμέναν προλήψιν. Ὅλοι πιστεύομεν ὅτι νέφος κακοψυχίας πλανᾶται ἐπὶ πάντων τῶν θεάτρων· ταύτην δὲ τὴν δόξαν ἐπιθυμῶν νὰ καταπολεμήσῃ, ἀπεφάσισε νὰ θυσιάσῃ μέρος ἑαυτοῦ, ἦτοι τὰς ἰδίας αὐτοῦ θυγατέρας, τὰς μόννας ἐν τῇ πόλει. Σαλὲ δυναμέναν νὰ συντρέξωσιν αὐτὸν εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς σκηνῆς. Ὅθεν ἡ Ἄλις καὶ ἡ Ζίνα δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς δύο ἑρραῖαι, δύο παρθέναι ἀνκλαβούσαι νὰ ἐξαγνίσωσι τὸ θεάτρον ἀπὸ κηλίδος ἧτις δὲν ἰδιάζει φῶσιν εἰς αὐτὰ.

Ὁ Βρίγαμ Γιούγκ καὶ ὁ Κλωσεν καταγίνονται πολλὸ εἰς τὴν ἀγωγὴν τῆς μὲν Ἀδάμ, νέας προθύμου νὰ μάθῃ πάντα πλὴν τῆς τέχνης τοῦ νὰ εἶναι ἐρασιμῆς. Διδάσκουσι δὲ καὶ τὴν μὲν Ἀλεξάνδραν, ἧτις δὲν εἶναι μόνον ὠραία καὶ ἐλυσιτικὴ, ἀλλὰ καὶ ἀληθῆ εὐφυῆν δραματικὴν ἔχει. Μοι διηγήθησαν ἐνέδοτον ἀφορῶν εἰς αὐτὴν καὶ ἀποδεικνύον ὅτι ὁ Γιούγκ ἤξευρε καὶ ν' ἀστείεῖται ἐνίοτε. Περιφροῦταις ὑποκριτῆς τοῦ Ἀγ. Φραγκίσκου, ἔλθων εἰς τὴν πόλιν Σαλὲ, συνέλαβε θερμῶς τὸν ἔρωτα πρὸς τὴν

νέαν ταύτην· διὸ ἐλθὼν πρὸς τὸν πρόεδρον ἐζήτησεν αὐτὴν εἰς γάμον.

— Ὡ τέκνον μου! ἀπεκρίθη ὁ προφήτης, σὲ εἶδα παριστάνοντα θαυμασίως τὸν Ἀμάλια ἀλλὰ καὶ ὡς Ἰούλιος Καίσαρ δὲν εἶσαι κακός· ὅσον ὅμως διὰ τὴν Ἀλεξάνδραν, λησμονήσῃς τὴν.

Ὅτε κατὰ πρῶτον εἶδον τὸν Γιούγκ, ἐκάθητο εἰς τὸ θεωρεῖόν του· ἔχει τὸ μέτωπον πλατὺ, τὸ πρόσωπον φαιδρὸν, τοὺς ὀφθαλμοὺς γαλανοὺς, τὴν κόμην καστανήν, τὴν βίνα εὐγραμμὸν καὶ τὸ στόμα φιλοσοφικὸν καὶ φιλομειδίαν. Ἐφόρει βρακίον καὶ ἐπανωφόριον μαύρα, ἔσκαρδιον καὶ λαμοδέτην λευκὰ καὶ χρυσοῦ κομβία εἰς τὸ ὑποκάμισον· θὰ ἔλεγεσθε ὅτι ἦτο Ἄγγλος ἐπαρχιώτης ἐκ τῶν τῆς μέσης τάξεως. Ἰδοὺ ὁ προφήτης, ὁ πάπας, ὁ βασιλεὺς τῶν Μορμόνων ὅπως τὸν εἶδον καὶ εἰς τὸ θεάτρον καὶ μεταξὺ τοῦ λαοῦ του. Πλησίον αὐτοῦ ἐκάθητο μία τῶν συζύγων του, ἡ Ἀμαλία, εὐμορρῶς, γλυκεῖα τὸ ἦθος, ποιητικὴ καὶ σκεπτικὴ, φορούσα ἔνδυμα ἀπλοῦν μὲν ἀλλὰ κομψόν, καὶ ἐνίοτε ἔπροσέρουσα τὸ παραπέτασμα τοῦ θεωρείου ὅπως παρατήρησεν διὰ διόπτρας τὸ ἀκροατήριον, κατὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν ἦθος. Τὴν πλατεῖαν κατεῖχον σχεδὸν νέαι κόραι, ἀνὰ δώδεκα ἢ καὶ δεκαπέντε κατὰ σειράν· ἦσαν δὲ αἱ θυγατέρες τοῦ Κιμβάλ, Κάννον, Σμήθ καὶ Οὐέλς. Ἐξ τινος δὲ ἄλλα μέρη ἦσαν σωροὶ εἰκοσι καὶ τριάκοντα κορασιῶν. Ὁ Γιούγκ μοι εἶπεν ὅτι ἔξων τεσσαράκοντα ὀκτὼ τέκνα του, ὧν τινὰ νομπευμένα, καὶ ἐπειδὴ παριστᾶται αὐτὸς μεταξὺ τοῦ λαοῦ του, θεωρεῖ δίκαιον νὰ προτρέπῃ καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του νὰ παριστάνονται. Ἡ Ἄλις ἦλθεν εἰς γάμον μετὰ τοῦ Κλωσεν· ἡ Ζίνα, τὴν ὁποίαν εἶδον παριστᾶσαν τὸ πρόσωπον τῆς Κ. Μύσκεν εἰς τινὰ μίμον ἐπιγραφόμενον· ἡ σκιά τοῦ συζύγου μου, ὅτι εἶναι νέα εὐπρεπέστατη, ὑψηλὴ, εὐρωστος, τῆς ὁποίας τὸ πρόσωπον οἱ Τούρκοι θὰ παραιομοιάζον πρὸς τὴν πανσέληνον· δὲν εἶναι ὅμως καὶ ἐπιτηδεῖα ὑποκρίτρια. Εἶδον δὲ καὶ τὴν Ἑμιλιαν, τὴν ὁποίαν, ὡς λέγεται, καλοβλέπει ὁ Κλωσεν, δὲν καὶ αὐτὴ, ὡς φαίνεται, νοστιμίζεται. Πιθκὸν δὲ νὰ ὑπάγῃ νὰ συγκατοικήσῃ μετὰ τῆς ἀδελφῆς τῆς Ἄλις. Οἱ πολλοὶ λέγουσιν ὅτι ἡ Ἄλις δὲν ζῆ πολλὰ εὐτυχῆς μετὰ τοῦ κυρίου τῆς· τὸ κατ' ἐμὲ ὅμως βεβαίω ὅτι δὲν εἶναι ἀληθῆ τὰ λεγόμενα. Τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα συνέφαγον μετὰ τῆς Κ. Ἄλις, συνωμίλησα μετ' αὐτῆς δι' ὅλης τῆς ἑσπέρας καὶ ἔπειτα μετὰ τὰ τέσσαρα παιδιὰ τῆς· σπανίως ἀπῆντησα γυναικα φαιδρῶτεραν καὶ ἱλαρωτέραν· παρετήρησα δὲ ὅτι δίδει πάντοτε εἰς τὸν σύζυγόν τῆς τὸ βαπτιστικὸν του ὄνομα, ἐναντίον τῆς συνήθειας τῶν Ἀμερικανῶν τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως. Αἰσπλῆ συγγένεια μετὰ τοῦ προφήτου θεωρεῖται ὡς παρέ-

χουσα ἀφορμὴν εἰς μεγάλους κινδύνους, ἐρεθίζουσα τὸν φθόνον τῶν πρεσβυτέρων, γεννῶσα ἐριδας μετὰ τῶν ἔθνομικῶν καὶ ἐχθροπραθείας μεταξὺ τῶν ἀρχῶν τῆς Οὐάσιγκτον· ἀλλ' ὁ πρεσβύτερος Κλωσεν εἶναι ἔτοιμος νὰ ἐκτεθῆ εἰς πάντα κίνδυνον ὅπως νομπευθῆ τὴν Ἑμιλιαν ὅπως ἐνομπευθῆ καὶ τὴν Ἄλις.

Εἰς τὸ θεάτρον παρστώθη ὁ Κάρολος IV'. Ὅτε δὲ ὁ Ἀδάμ Βρέκ συνεβούλευσε τὴν θυγατέρα του Εὐδίκαν νὰ μὴ ἀκούῃ τὰς ἐρωτικὰς ἐμιλίαις τῶν στρατιωτικῶν, ὅλαι αἱ ἐν τῇ πλατεῖᾳ νέαι ἐπεδόθησαν εἰς ἔκρατον γέλωτα, ὑποθέσασθαι ὅτι ὑπαινίττοντο τὸ γειτονικὸν στρατόπεδον καὶ τοὺς ἀξιωματικοὺς τῶν Ὀμοσπόνδων πολιτειῶν. Πολλοὶ δὲ τούτων, παρόντες εἰς τὸ θεάτρον, ἐνοστιμίζοντο τὸ πρᾶγμα. Εἰς τὸ ἀστεῖον τοῦτο δράμα γίνεται ἀκαταπαύστως λόγος περὶ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῶν ἀρετῶν αὐτῶν. Αἱ πρὸς τὰς Μορμονίδας σχέσεις τῶν στρατιωτικῶν ταραττοῦσι πολλὸ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ προφήτου· λέγεται δὲ ὅτι πολλοὶ τούτων ἐφυγον μετ' αὐτῶν. Ὁ Γιούγκ μοι ἐλάλησεν ἀγανακτῶν περὶ τούτου, ἀλλὰ καὶ δὲν μοι εἶπεν ὅτι οἱ ἔνοχοι ἀνῆκον εἰς τὸ γειτονικὸν στρατόπεδον.

— Ἀνακατόνουνται, προσέθετο, εἰς τὰς ὑποθέσεις μας, εἰσέρχονται εἰς τὰς οἰκογενείας μας καὶ μᾶς ταραττοῦν. Εἶναι ἀνοπόφευκτον· ὅθεν δόσας εὐραμέντιν ἔνοχον, τὸν ξεκάμνομεν.

Ἐνομηθεὶς τότε τί μᾶς εἶχον διηγηθῆ διὰ τὸν Πρίερ Ρόκουελ καὶ τὴν συνοδίαν του ἐμειδίασα, χωρὶς ὅμως νὰ διακόψω τὴν ἐμιλίαν του.

— Ποτὲ, ἔσπευσε νὰ εἰπῆ, δὲν μὲ συνέβη τοιοῦτό τι εἰς τὴν οἰκογένειάν μου.

Ὁσάκις ὁ Κάρολος IV' ὀμίλει διὰ τὰς ἀρετὰς τῶν ἀξιωματικῶν του, ὁ προφήτης ἐπιπτεν ἀνάσκαλα εἰς τὸ αἰωρημένον θρανίον καὶ ἐξεκαρδίζετο γελῶν, ἐνῶ ἡ Ἀμαλία ἔβλεπεν ἠδύχως τοὺς θεατὰς διὰ τῆς διόπτρας τῆς.

(Ἀκολουθεῖ.)

ΠΟΙΗΤΙΚΑ.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΝ

ΑΣΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ.

Τὸ ἐπόμενον δημοτικὸν ἄσμα ἔχει τὴν ὑπόθεσιν ἱστορικὴν· φαίνεται ὅτι οἱ Ὀθωμανοὶ, ἀπαυδήσαντες νὰ πολιορκῶσιν εἰς μάτην, ἀδελφὸν πότε, φρούριόν τι ἐν Μάνη, μετεχειρίσθησαν τὴν ἐπιβουλὴν, περὶ ἧς ὁ λόγος. Τὸ εἶδος τῶν στίχων ἐμφαίνει ὅτι καὶ ἐχόρευον οἱ ἔδοντες.

«Ὅλα τὰ κάστρα τάσιδα καὶ ὅλα τὰ βίαια 1)
 «Σὰν τῆς ὠριᾶς 2) τὸ κάστρο κάστρο δὲν εἶδα
 «φράγκα μετὰ τὰ βεπαρτιά 3).
 «Μὰ εἶχον ἀσημέριας πόρταις κί' ἀργυρὰ κλειδιά
 «ἀργυρὰ, ἀργυρὰ κλειδιά
 «Τούρκα γίνεται Ρωμιά.
 «Τούρκοι τὸ πολεμοῦσαν χρόνους δώδεκα,
 «χρόνους, μῆνας δεκατρεῖς,
 «φραγκοπούλα νὰ γενῆς.
 «Δὲν μπόρῃαν νὰ τὸ πάρουν τὸ πατέριμον.
 «Κ' ἕνα κορτοτουρκάκι καὶ βωμογενῆς 4)
 «φραγκοπούλα νὰ γενῆς,
 «Μερα παμπάκι βάζει κιάγγαστροβήγε,
 «τὸ κάστρο τρογυρίζει κιάλο κελαιγῆ'
 «— Ἀνοίχτε μου ταῖς πόρταις μία γιὰ τὰ μπῶ,
 «γιατ' εἰμ' ἐγγαστρομῆνη καὶ στὸ μῆτά μου.—
 «Ὅστε ν' ἀνοίξῃ ἡ πόρτα χίλιοι μῆκαρε,
 «κί' ὅστε νὰ μετακλίση τὸ πατήσαρε.»

Τὸ αὐτὸ μετὰ τινων μεταλλαγῶν.

«Σὰν τῆς ὠριᾶς τὸ κάστρο, κάστρο δὲν εἶδα,
 «κάστρο δὲν εἶδα,
 «φραγκοπούλα μετὰ τὰ βεπαρτιά.
 «Μὰ εἶχον ἀσημέριας πόρταις κί' ἀργυρὰ κλειδιά,
 «κί' ἀργυρὰ, ἀργυρὰ κλειδιά
 «Τούρκα γίνεται Ρωμιά.
 «Τούρκοι τὸ πολεμοῦσαν χρόνους δώδεκα
 «χρόνους, χρόνους δώδεκα
 «μῆνας δεκατρεῖς,
 «φραγκοπούλα νὰ γενῆς.
 «Κ' ἕνα κορτοτουρκάκι καὶ βωμογενῆς
 «καὶ βωμὸ βωμογενῆς
 «φραγκοπούλα νὰ γενῆς.
 «Βάζει παμπάκι ἄντις γιὰ ἀγγαστριά
 «ἄντις ἄντις γιὰ ἀγγαστριά,
 «φράγκα μετὰ τὰ βεπαρτιά.
 «Βάζει λεμόνια δύο ἄντις γιὰ βυζιά
 «ἄντις ἄντις γιὰ βυζιά.
 «Ἡ Τούρκα γίνεται Ρωμιά.»

ΑΠΑΡΧΑ.

ΓΑΛΛΟΠΡΩΣΣΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ. Ὁ πόλεμος οὗτος διήρκεσεν ἡμέρας διακοσίας δέκα. Τὴν 26 Ἰουλίου, ἦτοι ἑπτὰ ἡμέρας μετὰ τὴν κήρυξιν αὐτοῦ, ἡ

1) Τάσιδα, ἦτοι τὰ περιήλθον τὰ ἐπισκίφθη. Λίγοι μὲν συνήθως εἰς ταύτην τὴν σημασίαν «ποῦ περιέβητες» κλ.
 2) Ὄριᾶς—ὠριᾶς.
 3) Βεπαρτιά—βόστρυχοι, βουλοί. Ἡ λέξις φραγκικὴ· ἀλλὰ καὶ οἱ Γέλλοι ὀνομάζουσιν αὐτοὺς σήμερον «berantia».
 4) Βωμογενῆς ἦτοι ἄλλων ἐν γένος.

κίνησις τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ εἶχε πραγματοποιηθῆ, ἐξ δὲ ἡμέρας μετὰ ταῦτα 500 ἢ 600 χιλ. ἀνδρῶν ἦσαν ἔτοιμοι ν' ἀρχίσωσι τὰς ἐχθροπραξίας. Αἱ πέντε πρὸς τὰ σύνορα ἀγούσαι σιδηρόστρωται δόδοι μετέφερον κατὰ μέσον ὄρον καὶ καθ' ἑκάστην ἐ2,000 ἀνδρῶν, καὶ μεγίστην ποσότητα ἵππων, πυροβόλων, πολεμοφοδίων καὶ ὄχημάτων. Αἱ ἀποστάσεις ὅσας διέτρεξαν τέσσαρα ἐκ τῶν σωματείων τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ λογίζονται ἀπὸ 600 μέχρι 900 χιλιομέτρων. Αἱ κυρίως πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις δὲν διήρκεσαν πλεον τῶν 180 ἡμερῶν, ἐν τῷ διαστήματι δὲ τούτῳ συνεκροτήθησαν 156 πολεμικοὶ ἀγῶνες, ἐκερδήθησαν 17 μεγάλα μάχη, ἐκυριεύθησαν 26 φρούρια, ἠχμαλωτίσθησαν 14,560 ἀξιωματικοὶ, 363,000 ὀπλίται, 120 σκαῖται καὶ 6,700 πυροβόλα. Ἡ πολιορκία τῶν Παρισίων διήρκεσαν 180 ἡμέρας, καθ' ἃς οἱ Γερμανοὶ ἀπώθησαν εἴκοσι δύο ἐξόδους.

Π. Θ. Κ.

ΓΑΜΟΣ ΣΚΑΜΒΩΝ. Περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου ἐτελέσθη ἐν Παρισίοις, κατὰ τὴν ὁδὸν Βωζιράρ, γάμος περιεργας, διότι καὶ ὁ γαμβρός καὶ ἡ νόμφη καὶ οἱ προσκεκλημένοι τριάκοντα, ἦσαν πάντες ἀνεξαιρέτως ἀκαμῆσαι, ἦτοι *καμπούριδες*. Ἡ συνοδία, τεταγμένη ἀνὰ δύο, διέβη πεζῇ καὶ σιδηρὰ τὴν μεγάλην ὁδὸν, μετὰ τὸ γέλωτος καὶ τῶν ἀστειοτήτων τοῦ πλήθους, ὅπερ ἰστάμενον ἐβλεπεν αὐτοὺς προχωροῦντας· περὶ δὲ τὴν ὁδὸν διαδάντες τὴν πόλιν τοῦ Φουρνῶ κατέλυσαν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Πρασίνου Μύλου, ὅπου ἦτα ἔτοιμον τὸ γεῦμα τοῦ γάμου. Τὴν δὲ ὁ ἤρξατο ὁ χορὸς, ὃς τις ἐτελείωσε τὴν ὁδὸν τῆς πρωίας. Προσθετέον δὲ καὶ τοῦτο τὸ νόστιμον, ὅτι καὶ οἱ ἐξ μουσικοὶ ἦσαν καὶ αὐτοὶ *καμπούριδες*.

ΨΕΥΔΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ. Ἰδοὺ τί συνέβη ἐσχάτως ἐν Λουζερμβούργῳ. Ἰησοῦτης τις διεκλήρυσεν ἐπισήμως πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως, ὅτι προσεχῶς ἐμελλε νὰ ἔλθῃ ἐκ Περσίας σεβασμιώτατός τις ἐπίσκοπος· καὶ τῶντι μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀπέβη εἰς τὸν λιμένα ὁ προσδοκώμενος, καὶ ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ πλήθους πολλοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ κλήρου ἐν παρατάξει καὶ πομπῇ. Τοσαύτην δὲ εἶχε σεμνοπρέπειαν, καὶ μετὰ τοσαύτης μεγαλοπρεπείας ἐδαψίλευε καθ' ὅδον ὁ σεβάσμιος ἱεράρχης τὰς εὐλογίας αὐτοῦ, ὥστε ὁ ἐνθουσιασμός τοῦ λαοῦ ἦτο ἀπερίγραπτος. Ὡς χάρις θεῖα ἐθεωρήθη ἡ διατριβὴ αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν. Ὁ ἱεροκήρυξ Ἰσβὲλ κατέδειξεν ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος εὐτὴν ἀγαθότητα τῆς θείας προνοίας, ἥτις ἠδύκνησε ν' ἀποστείλῃ τὸν ἅγιον δεσπότην ἐν καιρῷ τεσσαρκοστῆς καθ' ἣν ἐξομολογοῦνται οἱ χριστιανοὶ, ὅπως συγχωρήσῃ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν. Ὅπως ὁμοίως, προσέθετεν, ἀπολαύσατε τὴν συγχώρησιν ταύτην, ἐπρέπει νὰ χάσατε βαθύτερα τὴν δεξιάν εἰς τὰ θυ-

λάκια καὶ νὰ ἀνασύρετε αὐτὴν ἐντελῶς πλήρη. Ὁ πανιερώτατος τῆς Περσίας ἐπίσκοπος ἐλειτούργησε μετὰ μεγίστης πομπῆς, καὶ μετὰ μείζονος κατανώξεως ἠκούσθη ἡ λειτουργία· συγκατέβη δὲ καὶ νὰ μεταδώσῃ μόνος τὴν θείαν μετάληψιν εἰς τοὺς πολλούς. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκυκλοφόρησεν ὁ δίσκος τοῦ δεσπότη, ἐντὸς τοῦ ὁποίου δὲν ἐβλεπεσ ἄλλο νόμισμα πλὴν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας ὁ κ. Ἰονᾶς πρῶην πρεσβευτῆς τοῦ μεγάλου δουκὸς παρὰ τῷ Ναπολέοντι Γ', ἐκάλεσεν εἰς τὴν τράπεζαν αὐτοῦ τὸν ἅγιον ἱεράρχην, καὶ προσέφερεν αὐτῷ φράγκα ἑκατόν· ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἐκ τῶν κατοίκων προσέφερον χρήματα αὐτῷ, ὥστε τὸ συναχθὲν ποσὸν ἀνέβη εἰς 15,000 περίπου φράγκων. Διαβαίνων διὰ τῆς μεγάλης ὁδοῦ εἰσήλθεν εἰς τὸ κατάστημα πλουσίου ὄρολογιοποιοῦ, ἐνῶ πᾶσα ἡ οἰκογένεια τοῦ καταστηματαρχοῦ ἐλάμβανε γονυκλιτὶ τὰς εὐλογίας αὐτοῦ· ἔδωκεν ἀντὶ ἀρκυθῶνος φρ. 20, δὸς καὶ τὸν ἱερὸν αὐτοῦ λόγον ὅτι θέλει πληρώσει καὶ τὰ λοιπά. Τελος πάντων ἐφθασεν ἡ ἡμέρα τῆς ἀναχωρήσεως. Καὶ ἐνῶ παρακολουθῶν, λέγει ὁ διηγούμενος ταῦτα, ἐθαύμαζον τὸ ὠραῖον ἦθος τοῦ Πέρσου ἐπισκόπου, τὴν μελάγχρουν ὄψιν καὶ τοὺς λαμποκοποῦντας μέλανας ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ἤκουσα πλησίον μου λεγόμενα τὰ ἑξῆς ὑπὸ τοῦ Ἰουδαίου Μάζι:—Ὅχι, Γρίντων, στοιχηματίζω ὅτι εἶναι ἀπὸ τοὺς ἰδιόκους μας. Οἱ ἀνόητοι! δὲν ἐγνώρισαν τὴν φυσιογνωμίαν του.—Καὶ τρίψας τὰς χεῖρας, ὠραία ὑπόθεσις! προσέθετο.—Καὶ εἶχε δίκαιον, διότι ὁ σεβασμιώτατος Πέρσης ἐπίσκοπος ἦτο ἀπλοῦς Ἑβραῖος ἐκ Μονάχου, κλέπτης τῆς πρώτης τάξεως, ὃς ἀπέδειξεν μετ' οὐ πολλῷ πᾶσαι αἱ ἐφημερίδες τῆς Γερμανίας. Περιερχόμενος δὲ ὡς ἱεράρχης πάντας τοὺς ὑπὸ καθολικῶν κατοικοῦμένους τόπους, ἔκτειρε μετὰ πλείστης ἐπιτηδειότητος τὸ ποίμνιον αὐτοῦ.

ΔΕΙΓΜΑ ΨΙΛΟΓΕΝΕΙΑΣ. Ὁ ἐν Μασσαλίᾳ φιλογενέστατος Κ. Σταύρος Ι. Μετζῆς, ἐπιθυμῶν νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐλληνικῆς βιομηχανίας, ἔστησε χρηματικὴν ἀγῶνα χάριν συγγραφῆς βιβλίου, οὗ τινος τὸ θέμα θέλει προσδιορίζῃ κατὰ διετίαν τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τῆς ἑταιρίας τῶν φίλων τοῦ λαοῦ. Τὸ ἀληθὲς τοῦτο καὶ καινοφανέστατον εὐεργέτημα ἀναγγέλλομεν ἀπλῶς σήμερον· θέλομεν δὲ δημοσιεύσει προσεχῶς καὶ τὸ πρόγραμμα, ἐξ οὗ θέλουσι γίνεαι γνωστά τὸ τε θέμα καὶ αἱ λοιπαὶ λεπτομέρειαι αἱ ἀφορώσαι εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὄρων αὐτοῦ.